

www.competencemap.bg

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051P0001-2.1.06. "Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони"
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси", съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще

Европейски социален фонд

www.bia-bg.com

Секторен анализ на компетенциите на работната сила в сектор „Строителство“

Основни тенденции, проблеми и прогнози за развитие в България

Гр. София, Декември, 2011г.

РЕЗЮМЕ

Представеният анализ е подготвен от експертен екип от направление «Анализи и прогнози» на Камарата на строителите в България. Той се изпълнява в съответствие със задание и е част от аналитичните разработки в изпълнение на проекта на БСК «Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони». В анализа са открити няколко проблемни области:

- *Икономически анализ на строителната индустрия за периода 2000-2011г. в България, както и състоянието на строителната индустрия в страните от Европейския съюз - съпоставка, тенденции, бизнес климат.*
- *Пътят на развитие в строителния бранш у нас през последните няколко години, състоянието на бизнес средата в момента, бъдещите тенденции, перспективи и приоритети в развитие на сектора. Влиянието на тенденциите върху заетостта и оценка на състоянието на работна сила и по-конкретно - квалификация, дефицитни професии и специалности и т.н.*

Анализът е изготвен изцяло на базата на статистически данни на НСИ (Национален статистически институт), Евростат, Европейска федерация на строителната индустрия, ЦПРС на КСБ (Централен професионален регистър на строителя на Камара на строителите в България). Използвани са и собствени данни на Камарата, свързани с участия в европейски проекти.

Разработката е структурирана в 8 раздела, както следва:

Раздел 1 - В него се дава обща информация по отношение на разработения анализ и неговата цел, описват се терминологията и източниците на информация.

Раздел 2 – Разглеждат се значимостта на сектора „Строителство“ в ЕС и България, неговата икономическа структура, водещите предприятия, капацитета за разработване на проекти, систематизират се някои общи характеристики на работната сила в сектора. Разгледана е ролята на центровете за придобиване на квалификация – форми и структури за придобиване на нови професии или преквалификационни програми, начини, форми и структури за придобиване на професии в строителния бранш. Подробно е разгледана действащата в момента система за професионално обучение и квалификация, тенденциите при подготовката на кадрите за строителството и новите изисквания към компетенциите на работната сила.

Раздел 3 – Характеристика на видовете строителство, категоризиране на предприятията в сектора по специализирани групи в регистъра на КСБ.

Тенденции и реструктуриране на строителните дейности, динамика на развитие по видове строителство. Приведен е SWOT анализ на сектора.

Раздел 4 – Съдържа информация относно икономическите двигатели за промяна в сектора, общо европейски политики, предизвикателства и анализ на ресурса за устойчиво развитие на сектора, негативите, проблеми и заплахи. Направени са прогнози за развитие на сектора.

Раздел 5 – Предложения за промяна на нормативна уредба по ЗУТ, ЗОП и други нормативни документи. Посочени са някои бариери за развитието на строителния пазар от административен, технически и правен характер.

Раздел 6 – Обобщаващ раздел, включващ синтезирана информация от предходните раздели, изводи и заключения.

Раздел 7 – Литературни източници.

Раздел 8 – Приложения.

Заглавие на анализа:	Анализ на компетенциите на работната сила в сектор „Строителство”
Срок за изпълнение:	30.12.2011 г.
Дата на представяне:	10.01.2012 г.
Наименование на дейността:	Провеждане на основни анализи и проучвания
Задача:	5.3.1.10. Анализ на компетенциите на работната сила в сектор „Строителство”
JEL код ¹ :	ISBN 978-954-9636-43-7
Версия:	☐ Чернова ☐ Междинна версия ☒ Финална версия
Тип:	Анализ
Ниво на разпространение:	☒ Публично ☐ Ограничено
Изготвили:	Татяна Бъчварова, Веселка Пешова, Рашко Рашков
Отговорник:	Кирил Желязков
Ръководител на дейността:	Силвия Тодорова
Партньор (ако има такъв):	☐ КНСБ ☐ КТ „Подкрепа”
Длъжностно лице от ОП РЧР:	
Кратко резюме (до 200 думи):	Целта на този документ е да предостави информация за състоянието на сектор „Строителство” - административна среда, заетост, инвестиции, фактори влияещи за развитието и напредъка на отрасъла, законова уредба, бюджет, обществени поръчки, човешки ресурси, квалификация на работната сила, количествени параметри за сектора, развитие и очаквания, водещи професии, начини за повишаване качеството на работната сила, възрастова структура, изисквания за промяна на компетенциите. Използваната методология включва множество информационни източници, като: НСИ, БНБ, ЦПРС, КСБ, FIEC, Евростат, европейски проучвания, международни анализи на световни икономисти и банки, Министерство на финансите, Агенция по заетостта, Информация и система за управление на средствата от ЕС, Европейската федерация на строителната индустрия, Администрацията на Министерски съвет, база данни на КСБ, анализи и публикации. Данните са обработени, анализирани и представени в графики и таблици, фокусирани върху целите и задачите пред сектора. Изготвени са и предложения и препоръки към промяна на нормативната среда.
Ключови думи (до 10 бр.):	Икономически анализ, компетенции, обучение, законови предложения и допълнения, сектор, европейски фондове, Камара на строителите в България, строителен регистър, компетенции, работна сила, браншова организация.

¹ http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.php.

Съдържание

Резюме	2
Раздел 1. Въведение	7
1.1. Цел на документа и връзка с другите проучвания/ изследвания/ анализи	7
1.2. Цел на анализа.....	7
1.3. Дефиниции, терминология и източници на информация.....	8
1.4. Методология.....	9
Раздел 2. Основни тенденции в развитието на сектора.....	10
2.1. Значимост на сектора	10
2.1.1. Общи характеристики на сектора в ЕС. Състояние на икономиката на Европа.	10
2.1.2. Брутен вътрешен продукт. Очаквано ниво и прогноза.....	13
2.1.3. Значимост на сектора като отрасъл от икономиката.....	14
2.1.4. Строителството в България	16
2.2. Икономическа структура на сектора	24
2.3. Водещи предприятия.....	26
2.4. Капацитет за разработване и управление на проекти	27
2.5. Човешки ресурси	29
2.5.1. Възрастова, образователна и професионално-квалификационна структура на заетите.....	29
2.5.2. Организация на образователната и професионална подготовка.....	38
2.5.3. Форми на взаимодействие и сътрудничество с учебни заведения и центрове за професионална подготовка.....	43
2.5.4. Политики в професионалното образование и обучение в строителния сектор	53
Раздел 3. Фактори и движещи сили на промяна	54
3.1. Технологични промени.....	54
3.2. Общоевропейски политики	55
3.3. SWOT анализ	56
Раздел 4. Сценарии и прогнози за развитие. Очаквания за промяна на изискванията към работната сила на работните места и професиите и възможностите за професионално обучение	57
4.1. Стратегии за посрещане на необходимите нужди от нови умения и компетенции	59
4.2. Дефиниране на ключовите длъжности и професии в сектора.....	60
Раздел 5. Препоръки, за подобрене на административната среда, включително за промяна в нормативната уредба.....	61
Раздел 6. Изводи и заключения.....	63
Раздел 7. Литературни източници	65
Раздел 8. Приложения	66
8.1. Приложение 1 – Специалности предлагани в професионалните гимназии, висшите училища и центровете за професионално обучение	66
8.2. Приложение 2 – Лицензирани центрове за професионално обучение в сектор „Строителство”	87
8.3. Приложение 3 – Предложения за законодателни промени.....	98

Използвани съкращения:

<i>Съкращение</i>	<i>Описание на съкращението</i>
АЗ	- Агенция по заетостта
АОП	- Агенция обществени поръчки
БВП	- Брутен вътрешен продукт
БДС	- Брутна добавена стойност
БНБ /BNB/	- Българска народна банка /Bulgarian National Bank/
БСК	- Българска стопанска камара – Съюз на българския бизнес
Евростат	- Европейска статистическа служба
ЕК	- Европейска комисия
ЕС	- Европейски съюз
ИМИ /IMI/	- Информационна система за вътрешни услуги
ИПИ	- Институт за пазарна икономика
ИСОК	- Информационна система за оценка на компетенциите на работната сила
КНСБ	- Конфедерация на независимите синдикати в България
КСБ /ВСС/	- Камара на строителите в България /Bulgarian construction chamber/
КТ Подкрепа	- Конфедерация на труда „Подкрепа”
МОМН	- Министерство образованието, младежта и науката
МРРБ	- Министерство на регионалното развитие и благоустройство
МТСП	- Министерство на труда и социалната политика
МФ	- Министерство на финансите
НАПОО	- Национална агенция за професионално образование и обучение
НОИ	- Национален осигурителен институт
НСИ	- Национален статистически институт
ФАР	- Фондация „ Анализ на риска”
ФИЕК /FIEC/	- Европейска федерация на строителната индустрия /European Construction Industry Federation/
ЦПО	- Център за професионално обучение
ЦПРС	- Централен професионален регистър на строителите

Раздел 1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. ЦЕЛ НА ДОКУМЕНТА И ВРЪЗКА С ДРУГИТЕ ПРОУЧВАНИЯ/ ИЗСЛЕДВАНИЯ/ АНАЛИЗИ

Секторният анализ е подготвен по проект „Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони”. Проектът се осъществява в периода 2009-2013 г. от Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес (БСК), в съответствие с договор № BG051PO001-2.1.06/23.10.2009 г. по мярка BG 051PO001-2.1.06 “Повишаване гъвкавостта и ефективността на пазара на труда чрез активни действия на социалните партньори” по Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд и Европейския фонд за регионално развитие. Партньори по проекта са Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ) и Конфедерация на труда “Подкрепа”.

Проектът се реализира чрез няколко основни етапа:

1. Анализ и оценка на състоянието на пазара на труда, нагласите на бизнеса, отношението към квалификацията и обучението, включително и секторни анализи.

2. Изграждане на Националната референтна мрежа, съставена от 20 секторни консултативни съвети със социалните партньори и 10 регионални центрове за оценка на компетенциите.

3. Определяне на ключовите длъжности и позиции за всеки сектор. Разработване на секторен компетентностен модел, отразяващ стандартите в най-малко 200 длъжности за обхванатите от проекта 20 пилотни сектора. Създаване за всяка длъжност на компетентностен профил, представляващ стандарт за професионално трудово представяне.

4. Изграждане на онлайн базирана информационна система, включваща секторните компетентностни модели и каталози с компетенции, длъжностни профили и стандарти, електронна платформа за е-обучение и оценяване, платформа за анализи на пазара на труда, ресурсен каталог за развитие и др.

Основната цел на проекта е повишаване на адаптивността, ефективността и балансиране на търсенето и предлагането на пазара на труда чрез изграждане на система за оценяване на компетенциите на работната сила на браншово и регионално ниво.

1.2. ЦЕЛ НА АНАЛИЗА

Този анализ е изготвен от екип експерти, предложени от ръководството на Камарата на строителите в България, на който беше възложено, в един унифициран за всички пилотни сектори формат, да се опише основните специфични фактори, които влияят върху характеристиките, състоянието и динамиката на работната сила в сектор „Строителство”. Тези фактори включват изследване на специфичните особености, значимостта, състоянието, тенденциите и очакваните изменения в сектора в България. Особено внимание се отделя за изследване на технологичните и продуктовете особености, на типа и мащаба на

съществуващата структура на предприятията, като се идентифицират основните фактори, които ще обуславят измененията в числеността, структурата и квалификационните изисквания към заетите в сектора.

Структурата и съдържанието на настоящия анализ ще бъдат конкретизирани, допълнени и доразвити на следващите етапи от разработването на проекта с оглед формирането и обосновката на конкретни предложения за секторна политика по отношение на структурата, компетенциите и други същностни характеристики на работната сила в сектора.

Резултатите от настоящото изследване ще послужат и за обобщаване на национално равнище на данните при разработването и на други, предстоящи за разработване материали по Проекта, в т.ч. най-малко на:

- Анализ на възможностите и тенденциите за технологично развитие на българските предприятия, 2011 г.
- Проучване на пазара на труда в България, 2011 г.
- Анализ на основните проблеми при развитие и управление на национално, секторни и регионално ниво на оценяването на компетенциите на работната сила, 2011 г.
- Подготовка на предложения за промени в приложимата нормативна уредба, свързана с повишаването на адаптивността, ефективността и качеството на работната сила, 2011 г.

1.3. ДЕФИНИЦИИ, ТЕРМИНОЛОГИЯ И ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

В разработката се използват основно понятия и дефиниции, които имат отношение към сектор „Строителство“. Обхватът на анализа включва данни и информация преди всичко за периода 2000 – 2010 г. Данните са основно за сектор „Строителство“ по класификацията на икономическите дейности от 2008 г. , позиции F – 41 - 43.99.

В анализа се разглеждат подсекторите:

- Сградно строителство: жилищни сгради , административни сгради, други сгради;
- Инженерно строителство.

Като основни източници на информация за разработването на настоящия анализ са ползвани:

1. Доклади и анализи по Проекта на БСК, в т.ч.:
  - Анализ на състоянието и перспективите пред икономиката на Република България (2011)
  - Анализ на състоянието и развитието на българските предприятия по сектори и региони (2011)
2. Официални статистически източници
  - НСИ;
  - НОИ;
  - Евростат
  - ЦПРС при КСБ - Камара на строителите в България
  - FIEC - Европейска федерация на строителната индустрия
  - БНБ - Българска Национална Банка

3. Други източници

- Информация от браншови асоциации, сдружения и др. на местно, регионално, национално и международно равнище в сектор „Строителство”;
- най-добри практики (Best practices), систематизирани в КСБ;
- достъпни материали от регулаторни органи, държавни ведомства и институции в България;
- специализирани изследвания от неправителствени организации, агенции за пазарни проучвания и др. в България и ЕС;
- анкети и интервюта, проведени от експерти на Камарата на строителите в България с основни участници на пазара и потребители на строителна продукция;
- експертни материали от европейски и международни работодателски и бизнес организации;
- собствени експертни заключения и оценки на Камарата на строителите в България.

1.4. МЕТОДОЛОГИЯ

Основната задача на настоящия анализ е чрез използване на достъпна статистическа информация, чрез проследяване на резултати от вече проведени емпирични изследвания на Камарата на строителите в България (КСБ), както и чрез диагностициране на състоянието, проблемните зони и тенденциите в икономическото развитие на сектора, да се открият и предложат възможните подходи за повишаване равнището на компетентност на работната сила в строителството в България.

Разработката се основава и на предхождащи изследвания и експертизи на КСБ за състоянието на сектора, структурата на заетите в строителния отрасъл (количествени и качествени характеристики на работната сила, възрастова, образователна и квалификационна структура на инженерно-техническия и изпълнителския персонал), причини за текучеството на работната сила в строителните фирми, състоянието на редица мотивационни фактори за привличане на квалифицирани кадри в строителството. Разработката е изпълнена при стриктно спазване на изискванията за достоверност на набираната емпирична информация. Някои от посочваните емпирични данни са на основата на проучване, проведено сред строителните фирми-членове на КСБ, така че то е представително само за членуващите в Камарата фирми.

В това проучване са обхванати представители на 38-те професионални гимназии и на 5-те висши училища, обучаващи кадри за строителството. Допълнително, по някои съществени въпроси, е потърсено експертното мнение на представители на МОМН, НАПОО, водещите центрове за професионално обучение по строителство и Центъра за развитие на човешките ресурси.

Раздел 2. ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА СЕКТОРА

В раздела се прави дефиниция на сектора. Представят се неговите **структурни характеристики** в ретроспекция и към настоящия момент. Представен е **SWOT анализ** на силните, слабите страни, опасностите и възможностите в сектора.

Разгледани са основни икономически показатели за сектора² по отношение на предприятията и заетостта в **периода 2000-2010 г. по години** на общоевропейско и национално ниво, например: брой предприятия, структура по тип на предприятието – микро, МСП, голямо; структура по форма на собственост; оборот на предприятията общо за ЕС, отделно водещи страни и България; брой заети лица общо за ЕС, страни-членки и България и т.н.

2.1. ЗНАЧИМОСТ НА СЕКТОРА

2.1.1. ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СЕКТОРА В ЕС. СЪСТОЯНИЕ НА ИКОНОМИКАТА НА ЕВРОПА.

Икономиката на Европа в момента намалява потенциала си за растеж. Видимо се движи със забавен ход и има сериозна опасност от нова фаза на рецесия. През първото тримесечие на 2011 г. брутният вътрешен продукт регистрира растеж в европейската икономика от 2.4 % за разлика от второто тримесечие, което донесе забавяне от 1.7%. Тенденцията на намаление според експертите ще се запази. Очаква се спад и през 2012г. Брутният вътрешен продукт в ЕС през 2012г. ще нарасне едва с 0,6%, а в еврозоната - с 0,5%. Прогнозни данни, направени от Европейската комисия за следващия краткосрочен период, са пропити с не много оптимизъм. Дългоочакваният растеж ще започне едва през 2013 г. с един прогнозен ръст от 1.3%. Инфлацията ще гони нива около 2%. Заетостта, която е доста тревожна напоследък, се очаква да започне нарастване през 2012 г. Растежът, обаче, ще бъде твърде скромнен и няма да може да подобри силно засегнатия пазар на труда. Безработицата ще остане на равнище около 9,5%. Фискалният дефицит за 2011 г. е 4,7% от БВП в ЕС и 4,1% в Еврозоната.

Очакванията са дългът на Европейския съюз да достигне 85% от БВП през 2012 г. и да се стабилизира евентуално през следващата 2013 г. В еврозоната дългът ще нарасне през целия прогнозен период и ще премине отвъд прага на 90% от БВП през 2012 г. Нарушението не е само по периферната система, а основно заразата е обхванала и централните органи. Растежът в строителния сектор и в еврозоната значително се е забавил през август 2011 г. в сравнение с юли. Сезонно изгладените данни на европейската статистическа служба Евростат показват, че на месечна база строителната продукция в 17-те държави от валутната общност е нараснала с едва 0,2% и е останала без промяна във всичките 27 членки на Евросъюза.

ТАБЛИЦА 1 Производни индикатори за сектор „Строителство“ в ЕС по страни-членки за 2010 г.

Страна	Предприятия		Заети		Съотношение заети в едно предприятие
	хил. бр.	% от ЕС27	хил. бр.	% от ЕС27	
Австрия	26	0,8 %	263	1,9 %	10,1
Белгия	84	2,7 %	259	1,9 %	3,1
България	21	0,7%	221	1,6 %	10,5

² Според Класификацията на икономическите дейности – КИД-2008. Позволява сравнимост на данните

Страна	Предприятия		Заети		Съотношение заети в едно предприятие
	хил. бр.	% от ЕС27	хил. бр.	% от ЕС27	
Великобритания	209	6,7 %	1 567	11,2 %	7,5
Германия	330	10,6 %	2 234	16,0 %	6,8
Гърция	115	3,7 %	204	1,5 %	1,8
Дания	30	1,0 %	139	1,0 %	4,6
Естония	4	0,1 %	32	0,2 %	8,0
Ирландия	10	0,3 %	130	0,9 %	13,0
Испания	510	16,4 %	1 619	11,6 %	3,2
Италия	563	18,1 %	1 788	12,8 %	3,2
Кипър	5	0,2 %	42	0,3 %	8,4
Латвия	3	0,1 %	46	0,3 %	15,3
Литва	3	0,1 %	123	0,9 %	41,0
Люксембург	2	0,1 %	38	0,3 %	19,0
Малта	6	0,2 %	13	0,1 %	2,2
Полша	160	5,1 %	860	6,2 %	5,4
Португалия	63	2,0 %	483	3,5 %	7,7
Румъния	25	0,8 %	327	2,3 %	13,1
Словакия	3	0,1 %	184	1,3 %	61,3
Словения	15	0,5 %	78	0,6 %	5,2
Унгария	97	3,1 %	251	1,8 %	2,6
Финландия	42	1,3 %	178	1,3 %	4,2
Франция	375	12,1 %	1 719	12,3 %	4,6
Холандия	112	3,6 %	442	3,2 %	3,9
Чехия	220	7,1 %	390	2,8 %	1,8
Швеция	77	2,5 %	305	2,2 %	4,0
ЕС-27	3 110	100 %	13 935	100 %	4,5
САЩ			5 524		
Япония			4 980		
Швейцария	38		300		7,9
Турция	100		1 520		15,2
Норвегия	37		188		5,1

Източник: Евростат, FIES

Строителството има важно място в икономиката на ЕС. То генерира около 10% през последните години от БВП, 7% от заетите в отрасъл строителство и 28% средно от заетите в индустрията. Този БВП се формира от 3 милиона строителни предприятия за последните 3 години с числен състав средно от 14 млн. души, а в обслужващите дейности на строителния сектор те са над 41 млн. души. ДМА в строителния сектор, като дял от активите общо за икономиката са над 50% величина, която не търпи изменение от 2000 г. до днес. Продукцията в строителната индустрия не търпи големи катаклизми, движението е плавно с положителен знак до пиковата 2008 г. Намаление от 9.1% се наблюдава през 2010 г. в сравнение с 2008 г. Това намаление се формира основно от страни като Словения, Унгария, Португалия, България, Румъния, на месечна база в сравнение с предходен месец. По време на годишния си конгрес, който се проведе на 16 и 17 юни 2011 г. в София, България, FIES, публикува новото издание на годишния си статистически отчет (Статистически доклад № 54, юни 2011г).

таблица 2 СТРОИТЕЛСТВОТО В ЕС (2000-2010 г.). Източник: FIEC

Години	Членове на ЕС	Производство млрд.€	Дял от БВП, %	Дял в ДМА, %	Предприятия млн.бр.	Малки и средни с персонал по-малко от 20 човека, %	Малки с персонал по-малко от 10 човека, %	Заети, млн.бр.	% от общо заетите в ЕС	% от индустрията в ЕС	Зависими от строителния сектор, млн.бр.
2000	15	852	10,0%	48,5%	1,9	97%	93%	11,0	7,0%	28,1%	
2001	15	872	9,9%	49,2%	1,9	97%	93%	11,5	7,0%	28,1%	26
2002	15	905	9,9%	49,6%	2,3	97%	93%	11,8	7,0%	28,1%	26
2003	15	910	9,8%	51,2%	1,8	97%	93%	11,7	7,1%	28,5%	26
2004	22	1 004	9,9%	50,8%	2,4	97%	93%	14,0	7,2%	28,5%	26
2005	21	1 065	10,2%	53,1%	2,3	97%	93%	13,4	7,3%	31,1%	26
2006	27	1 196	10,4%	50,5%	2,7	95%	93%	15,2	7,2%	30,4%	26
2007	27	1 304	10,7%	51,5%	2,9	95%	93%	16,4	7,2%	30,4%	26
2008	27	1 305	10,4%	49,2%	3,0	95%	93%	16,3	7,6%	30,0%	48,9
2009	27	1 173	9,9%	51,4%	3,0	95%	93%	14,9	7,1%	29,1%	44,6
2010	27	1 186	9,7%	52,3%	3,1	95%	93%	13,9	6,6%	29,0%	41,7

Общата строителна продукция на ЕС възлиза на € 1,186 млрд. през 2010г., което представлява ръст от 39,2 % в сравнение с 2000г. но спад от 9,1% в сравнение с 2008г. Поради тежките бюджетни ограничения в държавите-членки и голямата криза, засягаща Евророната и въздействаща върху инвестиционния капацитет на частните предприемачи, ситуацията остава обезпокоителна в повечето страни от ЕС. Същевременно обаче, вече се забелязват някои признаци на възстановяване, което трябва да даде надежда за сектора (ръст от 1,1% през 2010 г. спрямо 2009 г.).

ФИГУРА 1 Продукция на строителните предприятия в ЕС, млрд. EUR. Източник FIEC

Също така, ясно е, че европейските и националните пакети от стимули са смекчили спада до известна степен и ние се радваме днес, че посланията на строителната гилдия в Европа в лицето на FIEC, като цяло са чути. Като резултат на това, гражданското строителство и обществените не жилищни сегменти, в почти всички държави-членки, са получили публични инвестиции, а за ремонт на частни жилищни сгради с цел енергийна ефективност, се отпускат редица данъчни стимули и директни субсидии.

Според статистиката на FIEC, намалението на строителната дейност е концентрирано най-вече в частния не-жилищен сегмент (-4.5%) и в по-малка степен в сегмента ново жилищно строителство (-1,2%). Първият от тях страда от значителното намаляване на бизнес-търсенето и инвестициите, а последният е започва да възвръща част от инерцията си в някои страни, обратно на всички очаквания.

От друга страна, общественият нежилищен сегмент нараства с 2,2% през 2010 г., което отразява решенията, взети на държавно равнище да се запазят, да се изкарат на преден план или дори да се увеличават разноските за публичните сгради, като част от националните пакети за стимулиране на икономиката.

По-разочароващ е продължаващият спад в гражданското строителство (-1.1%), въпреки прогнозата за възстановяване през 2010 г.

Сегментът „Рехабилитация и поддръжка”, в повечето страни от ЕС, се е възползвал от фискални стимули по линия на мерките за енергийна ефективност и затова сега е почти стабилизирал (-0.2%).

Като следствие от кризата, броят на заетите лица в строителството е силно засегнат. Заетостта в ЕС в областта на строителството падна с още -5,8% през 2010 г., а се очаква и допълнително намаление през 2011 г. Връщайки се назад в годините спада на заетостта в сравнение с пиковите 2007-2008 година бележи отрицателен спад от 15%. В цифри спад от 2 мил. лица.

Въпреки тези все още отрицателни данни, строителната индустрия остава един от основните двигатели на растежа в Европа. Тя представлява почти 10% от БВП на ЕС и над 3 милиона предприятия, повечето от които са малки и средни предприятия, и осигурява работни места за близо 14 млн. работници, без да се броят непреките работни места, генерирани в свързаните със строителството сектори.

Гледайки напред, общо строителната продукция се очаква да се стабилизира през 2011 – 2012 г. (0.2%). Въпреки това, сектора трябва да прояви бдителност - стимулиращите пакети не са достатъчни, за да се гарантира реално и устойчиво съживяване на икономическата активност и не всички от обявените мерки в крайна сметка са изпълнени. Строителните компании са в състояние да допринесат много за обществото, както в краткосрочен, така и в дългосрочен план, в повишаването на енергийната ефективност на архитектурната среда и в изграждането на необходимата инфраструктура в Европа. Инвестициите, които могат да гарантират дългосрочно устойчиво развитие не бива да стават жертва на съкращения в бюджета, и/или засилено регулиране на финансовите пазари.

2.1.2. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ. ОЧАКВАНО НИВО И ПРОГНОЗА.

През 2011 г. БВП нарасна на годишна база с 3.3% през първото и 2% през второто тримесечие /сезонно изгладени данни/, освен увеличение на износ се наблюдава и процес на вътрешно търсене, индустриалния сектор е с най-голям принос за формиране на Брутната добавена стойност/ БДС/. Отчита се увеличение. В същото време строителната продукция има спад от 8.4%. Намалява се заетостта. Нивото на безработицата расте до 11-12%. В условията на понижено търсене на труд доходите продължават да се характеризират със забавен темп на растеж. Годишните тенденции като цяло са негативни.

ТАБЛИЦА 3 БВП Източник: НСИ

Макроикономически показател	2010 отчет	2011 очаквано	2012 прогноза
БВП/млн. лв.	70 474	76 606	81 629
реален растеж	0,2%	2,8%	2,9%

Европейската комисия (ЕК) занижи очакванията си за икономическия растеж на България до 2,2% през настоящата и 2,3% през 2012 г. Очакванията за брутния вътрешен продукт (БВП) на страната бяха да нарасне с 2,8% през 2011 г. и с 3,7% през 2012 г.

2.1.3. ЗНАЧИМОСТ НА СЕКТОРА КАТО ОТРАСЪЛ ОТ ИКОНОМИКАТА.

Строителният сектор обхваща широк диапазон от дейности и услуги. Строителството обхваща не само фактическото изграждане, но също така и планирането и надзора над строителните работи и услуги, услуги предоставени от архитекти и строителни инженери. Тук влиза инсталирането, техническата поддръжка и инспектирането на жилищното оборудване.

ТАБЛИЦА 4 Основни икономически показатели за сектор „Строителство” Източник : НСИ , ФИЕС

	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
I. Заети лица-общо за икономиката (хил.бр.)	3 239	3 215	3 222	3 317	3 403	3 495	3 612	3 727	3 825	3 725	3 506
Заети лица – строителство (хил.бр.)	134	133	134	137	147	171	214	251	297	271	221
Заети лица-промишленост (хил.бр.)	765	746	753	759	773	787	810	836	832	774	721
Дял от всички заети в промишлеността ³ (%)	7,5 %	17,8 %	17,8 %	18,1 %	19,0 %	21,7 %	26,4 %	30,0 %	35,7 %	35,0 %	30,7 %
Дял от заетите (%)	4,1 %	4,1 %	4,2 %	4,1 %	4,3 %	4,9 %	5,9 %	6,7 %	7,8 %	7,3 %	6,3 %
ЕС-27 – Заети в строителството (хил.бр.)	14 086	14 122	14 196	14 319	14 519	14 958	15 385	15 987	15 934	14 613	13 759
ЕС-27 – Заети общо за икономика (хил.бр.)	202 540	204 489	204 335	205 605	207 311	210 794	214 903	219 048	221 311	217 448	216 405
ЕС-27 – дял на заетите в сектора от всички заети (%)	7,0 %	6,9 %	6,9 %	7,0 %	7,0 %	7,1 %	7,2 %	7,3 %	7,2 %	6,7 %	6,4 %
II. Произведена продукция-строителство (млн.лева)	2 811	3 393	3 624	3 997	5 615	7 979	10 907	15 733	21 582	19 296	13 272
41–42. Строителство на сгради и съоръжения	2 295	2 723	2 777	3 045	4 449	6 540	9 117	12 169	16 918	14 583	10 079
43.1. Подготовка на строителна площадка	35	64	81	81	101	130	176	3 564	4 664	4 713	3 193
43.2. Строителство на инсталации	241	317	443	507	598	756	992				
43.3. Довършителни строителни дейности	230	275	311	347	439	520	572				
43.9. Даване под наем на строителни машини и съоръжения	10	14	12	17	28	33	50				
Произведена продукция-промишленост (млн.лв.)	19 703	21 360	22 864	24 742	29 866	35 260	43 054	51 108	56 168	45 604	50 877

³ Промислеността може да се замени с „услугите”, „строителството” и т.н.

	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Дял на произведената продукция от промишлеността, %	14,3 %	15,9 %	15,9 %	16,2 %	18,8 %	22,6 %	25,3 %	30,8 %	38,4 %	42,3 %	26,1%
Произведена продукция на един зает (лева)	20 978	25 511	27 045	29 175	38 197	46 661	50 967	62 681	72 667	71 203	60 054
III. Нетни приходи от продажби по вид строителство, (млн.лева)	2 486	3 085	3 293	3 501	4 826	6 885	9 243	12 800	17 738	17 084	11 953
Подсектор: Сградно строителство (млн.лв.)	1 671	1 887	2 024	2 387	3 395	4 801	6 367	8 862	11 958	10 841	6 616
В т.ч. Жилищно строителство (млн.лв.)	549	466	465	618	867	1 582	3 066	4 465	5 755	4 441	2 706
В т.ч. Нежилищно строителство (млн.лв.)	1 122	1 421	1 559	1 769	2 528	3 219	3 301	4 397	6 203	6 400	3 910
Подсектор: Инженерно строителство (млн.лв.)	815	1 198	1 269	1 114	1 431	2 084	2 876	3 938	5 780	6 243	5 337
Нетни приходи от продажби по вид на изграждане, (млн.лв.)	2 486	3 085	3 293	3 501	4 826	6 885	9 243	12 800	17 738	17 084	11 953
Подсектор: Ново строителство и подобрения, (млн.лв.)	1 919	2 400	2 464	2 569	3 765	5 809	8 016	11 331	16 083	15 250	10 893
Подсектор: Поддържане и текущ ремонт, (млн.лв.)	567	685	829	932	1 061	1 076	1 227	1 469	1 655	1 834	1 060

Класифицирането на стопанските единици от дейност „Строителство” по раздели и групи е извършено съгласно Квалификацията на икономическите дейности и КИД-2008 Тя обхваща кодовете F 41/ 41.1 , 41.2/ :F42 /42.1 ,42.2, 42.9/ F43 /43.1,43.2, 43.3 , 43.9/ От началото на 2008 година е в сила класификацията NACE v2 и посочените данни за сектора са с кодове 41- 43 . F.

таблица 5 Дейности в сектор "Строителство", съгласно код по КИД 2008 и съответствие със статистически класификатор по дейности на Европейската общност (NACE) **Източник: НСИ**

Код по КИД-2008	Наименование	ISIC Rev. 4
F	СТРОИТЕЛСТВО	
F 41	Строителство на сгради	
41.1	Дейности по реализиране на инвестиционни проекти за сгради	
41.10	Дейности по реализиране на инвестиционни проекти за сгради	4100*
41.2	Строителство на жилищни и нежилищни сгради	
41.20	Строителство на жилищни и нежилищни сгради	4100*
F 42	Строителство на съоръжения	
42.1	Строителство на пътища, включително релсови	
42.11	Строителство на автомагистрала, пътища и самолетни писти	4210*
42.12	Строителство на подземни и надземни релсови пътища	4210*
42.13	Строителство на мостове и тунели	4210*
42.2	Строителство на преносни и разпределителни проводни и мрежи	
42.21	Строителство на преносни и разпределителни тръбопроводи	4220*
42.22	Строителство на преносни и разпределителни електрически и далекосъобщителни мрежи	4220*
42.9	Строителство на други съоръжения	

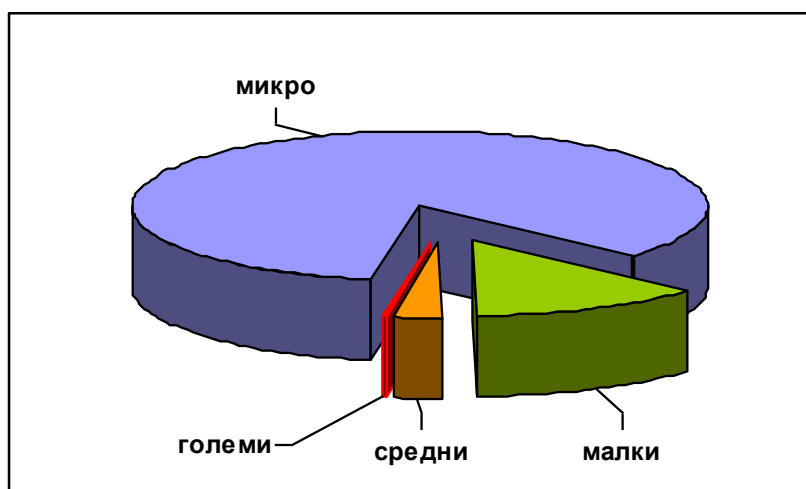

42.91	Строителство на хидротехнически съоръжения	4290*
42.99	Строителство на други съоръжения, неклассифицирани другаде	4290*
F 43	Специализирани строителни дейности	
43.1	Разчистване и подготовка на строителната площадка	
43.11	Събаряне и разрушаване	4311
43.12	Земни работи	4312*
43.13	Сондиране и пробиване	4312*
43.2	Изграждане на инсталации	
43.21	Изграждане на електрически инсталации	4321
43.22	Изграждане на водопроводни, канализационни, отоплителни и климатични инсталации	4322
43.29	Изграждане на други инсталации	4329
43.3	Довършителни строителни дейности	
43.31	Полагане на мазилки	4330*
43.32	Монтаж на дограма и дърводелски работи	4330*
43.33	Полагане на облицовки и настилки	4330*
43.34	Боядисване и стъклопоставяне	4330*
43.39	Други довършителни строителни дейности	4330*
43.9	Други специализирани строителни дейности	
43.91	Покривни работи	4390*
43.99	Други специализирани строителни дейности, неклассифицирани другаде	4390*

2.1.4. СТРОИТЕЛСТВОТО В БЪЛГАРИЯ

Сектор «Строителство» за 2010 година се представлява от 22078 бр. предприятия по данни на НСИ, които по брой на заетите, съгласно закона на МСП /малки и средни предприятия/, се разпределят както следва: 18 508 микро, 2 890 малки, 621 средни, 59 големи предприятия.

ФИГУРА 2 Брой предприятия в строителството, по групи според броя на заетите за 2010 год. Изт.: НСИ

1. **Броят на предприятията** у нас през годините търпи значителни колебания с преобладаваща тенденция на увеличаване до 2009 г. и намаляване с 2245 бр. за 2010 г. Делът на строителните предприятия в съответния сектор на ЕС-27 е 0.7%, а продукцията формирана от строителните предприятия у нас представлява 0.5%.

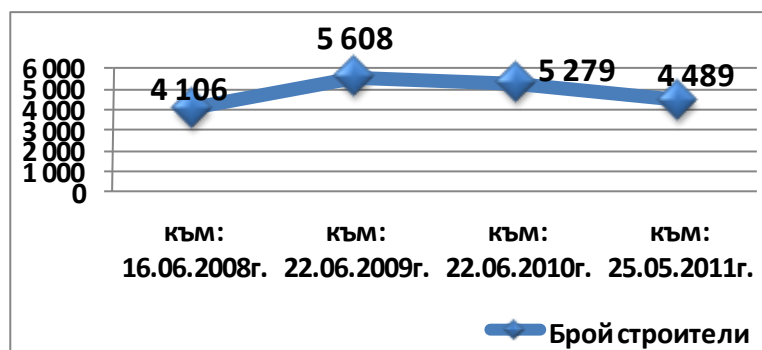

фигура 3 Брой строителни предприятия по години. **Източник : НСИ**

Според Централния професионален регистър от 2008 г. и динамиката за периода 2008 - 2011 г. тенденцията на намаляване на вписаните в регистъра строителни фирми се запазва през 2011 г. като 17 % от фирмите са отпаднали периода 2009- 2011 година.

фигура 4 Общ брой строители вписани в ЦПРС на КСБ . **Източник: ЦПРС на КСБ**

Наблюдава се тенденция на намаляване на фирмите, 2011 сравнена с 2010 година – 15% и 2011 сравнена с 2009 год. 20% редуция.

таблица 6 **ЗАЕТИ В СЕКТОР СТРОИТЕЛСТВО. Източник: БНБ, НСИ**

Година	Заети	Инвестиции на 1 заето лице	Добавена стойност на 1 заето лице
	хил.бр.	лв.	лв.
2000 г.	134	426	9 045
2001 г.	133	283	10 459
2002 г.	134	521	10 806
2003 г.	137	66	11 015
2004 г.	147	1 087	11 592
2005 г.	171	1 963	13 947
2006 г.	214	4 579	14 411
2007 г.	251	6 351	16 335
2008 г.	297	4 028	18 135
2009 г.	271	2 007	19 967
2010 г.	221	886	20 466

Темповете на ръст на генерираната добавена стойност в сектор строителство в сравнение с БДС общо за икономиката както следва: Нива на растеж- 2000-2009 година, през първите години 2000-2004 колебливи тенденции в рамките на 5% дял. Тенденцията на нарастване се запазва до 2009г при нива над 9%, за да се понижи през 2010 г. на 7.5%. Делът на произведената строителна продукция отнесен към продукцията на промишлените предприятия бележи плавно нарастване от 2000г. до пиковата 2008 г. почти три пъти. За двете последни години в началото на кризата е налице значително намаляване на обема на произведената продукция на 38.3%.

ФИГУРА 5 Дял на БДС в сектор „Строителство” към БДС общо за икономиката в %. Изт.: НСИ

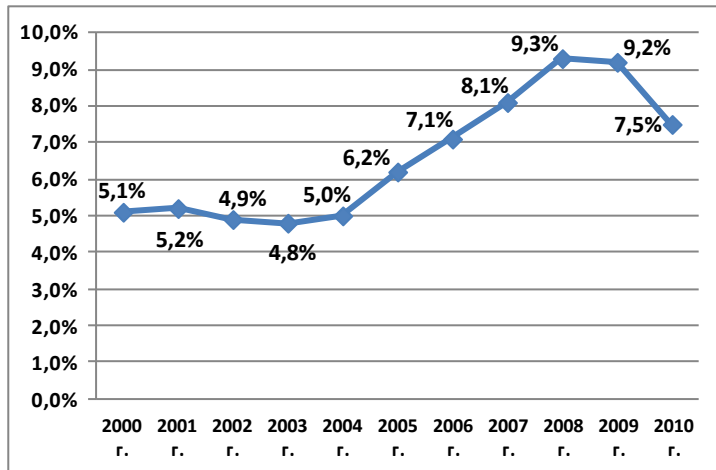

ТАБЛИЦА 7 Продукция на строителните и промишлените предприятия. Източник: НСИ

ГОДИНА	Продукция на промишлените предприятия в млн.лв. по текущи цени на съответната година	Продукция на строителните предприятия в млн.лв. по текущи цени на съответната година	Дял на произведената строителна продукция от промишлеността, %
2000	19 703	2 811	14,3%
2001	21 360	3 393	15,9%
2002	22 864	3 624	15,9%
2003	24 742	3 997	16,2%
2004	29 866	5 615	18,8%
2005	35 260	7 979	22,6%
2006	43 054	10 907	25,3%
2007	51 108	15 733	30,8%
2008	56 168	21 582	38,4%
2009	45 604	19 296	42,3%
2010*	50 877	13 272	26,1%

ФИГУРА 6 Продукция на строителните предприятия, 2000г. – 2011*г., млн.лв. Изт.: НСИ

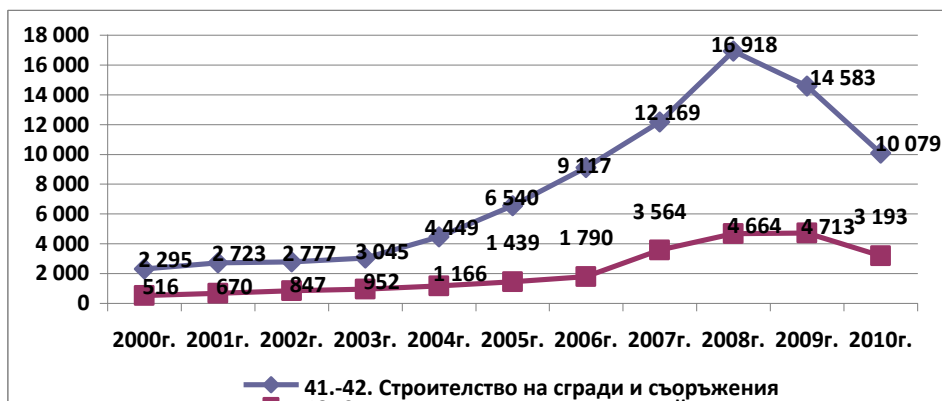

Продукцията на предприятията от строителството формира 0.5% от строителната продукция на ЕС за 2010г. и представлява 26.1% от промишлената продукция на България.

След пет благодатни години на силен икономически растеж основите, върху които той беше построен, се оказаха доста крехки, а „забърканият бетон“ в тях – силно разреден. Строителният бизнес се оказа най-силно засегнат от кризата. Ако сравним произведената строителна продукция на пиковата 2008г. със следващите години то данните показват сериозен спад: над 10% за 2009г., още 31% за 2010 спрямо 2009 и спад от 25% за 2011 спрямо 2010г. Изчислен с натрупване през 2011 г. имаме спад с повече от 50% спрямо 2008г.

Разбита по видове дейности, продукцията в строителството на сгради и съоръжения е показана на долната графика.

ФИГУРА 7 Продукция на строителните предприятия, по видове дейности, млн.лв.

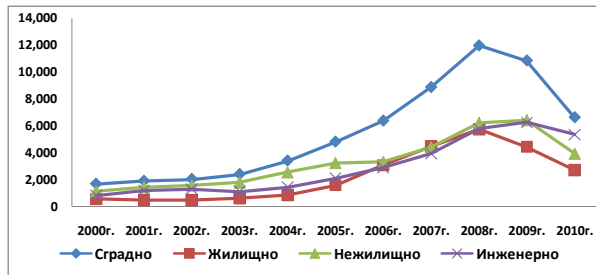
Източник: НСИ

Строителството на сгради и съоръжения включва дейности по реализирането на инвестиционни проекти за сгради, строителство на жилищни сгради предназначени за жилищни цели и нежилищни сгради, които включват: административни – офиси и сгради за административна дейност, представителни сгради, сгради за конференции, конгреси, съдилища, други сгради - всички останали видове сгради предназначени за различни дейности, производствена, търговска, спортна, транспортна, просветна, културна, селскостопанска, здравеопазване, бази за почивка и краткосрочно пребиваване. Съоръженията включват – строителство на пътища включително релсови, строителство на преносни и разпределителни мрежи и строителство на други съоръжения.

Данните определят тенденции на растеж за 2000-2008 година с ръст от 74 % на годишна база. След пиковата 2008г. се наблюдава спад от 40% и достигане през 2011г. нивата на 2006г.

При специализираните строителни дейности, които обхващат: разчистване и подготовка на строителната площадка, изграждане на инсталации, довършителни строителни дейности, други специализирани строителни дейности. Тенденциите са бавно нарастване до 2006 г., увеличение средногодишно с над на 50 % в периода 2006-2009 г. и спад през 2010 г. от над 30% спрямо 2009 г.

ФИГУРА 8 Нетни приходи от продажби по вид строителство, млн.лв.

Източник: НСИ

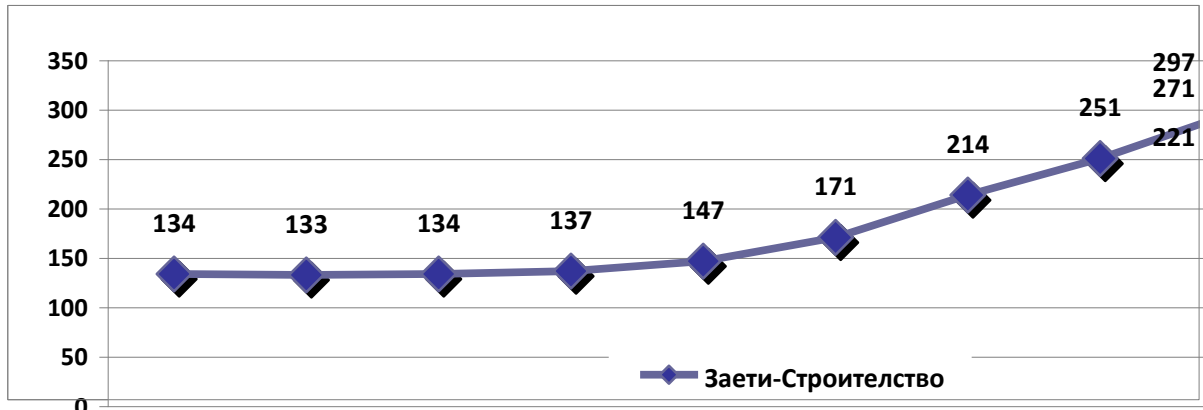
Брутната добавена стойност, която се формира от отрасъл строителство представлява 7.7% от общата БДС за 2010 г. Динамиката на БДС бележи тенденция на непрекъснато нарастване до 2009г. с около 350%. В сравнение с пиковата за сектор строителство 2008-2009, 2010 година бележи намаление от 16%.

фигура 9 БДС в СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО”, млн.лв. Източник: НСИ

Заетите в сектор «Строителство» са 1.6% от заетите в сектора за ЕС. Броят на заетите в сектора, според данните за ЕС, показва една запазваща се тенденция на нарастване до 2009 г. и спад за 2010 г. от 708 хил. човека. Ситуацията в България е устойчиво състояние на ръст до 2008г. и спад от 50 хил. за 2010г. спрямо 2009г.

ФИГУРА 10 Заети лица в сектор „Строителство”, 2000г. – 2010г., хил.бр. Изт.: НСИ

Ръстът на средните заплати изпреварва растежа на инфлацията и потребителското доверие се е оттласнало от достигнатото през 2010 г. дъно.

Вътрешното търсене е силно засегнато от намаляващата заетост, покачващите се потребителски цени, затегнатото кредитиране и намаляващата инвестиционна активност.

При придобитите ДМА е налице намаление с 48.8% за периода 2008 – 2011 г. Тенденцията се запазва и през 2011 г. сравнена с второ тримесечие на 2010 г. , като стойностите са с отрицателен знак /– 42.2%. /.

ФИГУРА 11 Придобити ДМА в строителството, 2002 – 2010 г., млн.лв. Изт.: НСИ

ТАБЛИЦА 8 Наети лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности 2000г. – 2010г. хил.бр. (среден списъчен брой) . Източник: НСИ

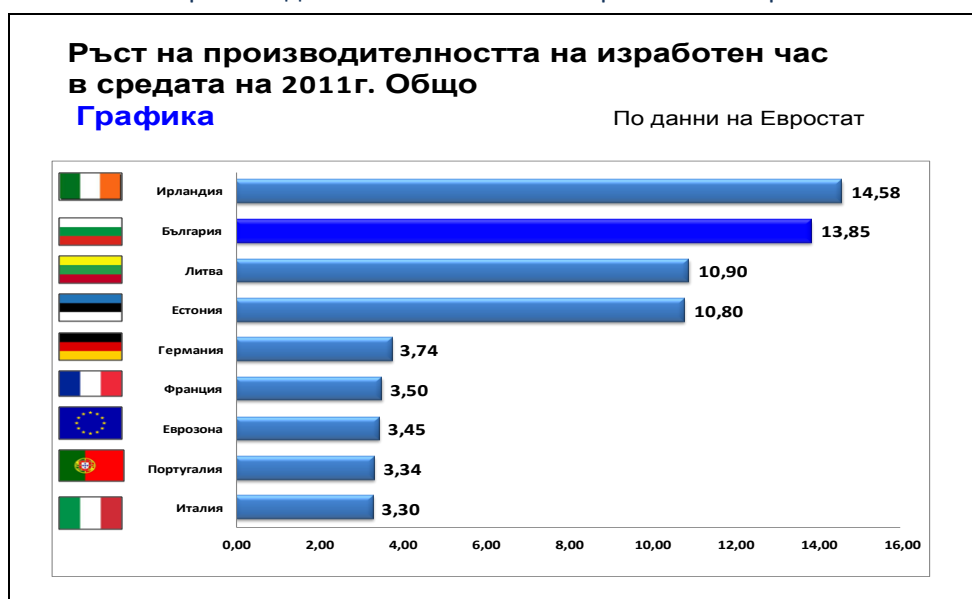
наети лица	2000г.	2001г.	2002г.	2003г.	2004г.	2005г.	2006г.	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.
общо за икономиката, хил.бр.	1901	1900	1928	2080	2152	2177	2268	2380	2467	2405	2110
строителство хил.бр.	98	97	95	108	120	142	166	204	241	214	138

През първото полугодие на 2011 данните за наетите по трудово правоотношение лица в строителството показват намаление от 12.8%.

При нивата на безработица има едно увеличение с 12.1 % за второто тримесечие на 2011 г. спрямо второто тримесечие на 2010 г. Безработните в сектор строителство надминават 100 000 човека според анализи на КСБ. Безработицата в строителния сектор носи белезите и на сезонността на отрасъла. Икономическата криза „преся“ до известна степен некачествената работна сила в отрасъла.

В следващата графика са показани данни на „Евростат“, от които могат да бъдат направени интересни изводи:

ФИГУРА 12 Ръст на производителността в някои страни от ЕС през 2011г. Изт. Евростат

Вижда се, че нарастването на производителността на труда на всеки изработен час в строителството в България към средата на 2011 г. е най-голямото в Европейския съюз /заедно с Ирландия/. Следователно, една от причините за продължаващия спад на заетост в българските фирми при вече близо двугодишен ръст в производството се дължи на рекапитализиране, преобразуване и репозициониране. Това е съответна, навременна реакция на управителите на българските строителни фирми пред предизвикателствата на кризата.

Кризата, която не може да се каже, че е отминала, ни поставя пред следния факт. Бавно, но драстично, от „строежа“ се оттеглиха преките чуждестранни инвеститори и външните частни кредитори. България е изключително зависима от притока на пари отвън – делът на чуждите инвестиции от БВП през последните пет години е средно над 25%,. Закономерно на фона на проблемите идващи отвън, силната зависимост на българската икономика от чуждестранните финансови потоци, стагнацията в потреблението на домакинствата – инвестициите остават най-мощният двигател на икономическия растеж (над 82% от БВП). Наред с инвеститорите световната финансова криза постави под натиск и кредитните компании. Налице е голям отлив на инвестиционни проекти, стагнация в потреблението и незадоволително усвояване на еврофондовете. Какво се случи - еврофондовете от третостепенен ресурс за финансиране изведнъж се оказаха приоритет за всички икономически дейности. След три години на бум в кредитите и ръстове от порядъка на 50-60% на година, към средата на 2011 г. ръстът им се сви до 8 на сто годишно.

Тенденциите при оценката на сектора като цяло показват, че сектор „Строителство” е ключов отрасъл с много голям потенциал на развитие. Това е секторът, който спира първи при финансова криза и тръгва първи при съживяване на икономиката. Той носи потенциала за извеждане на икономиката от кризисната ситуация и създава възможност за разкриване на нови работни места.

Инвестиционният поток и пазарното му ориентиране в България следва процесите, протичащи и в страните от ЕС. Основните европейски тенденции са отчетени и те категорично показват, че инвестициите занапред ще са насочени към инфраструктурата, търговските площи, моловете и хипермаркетите. Този процес е обясним, като се има предвид, че другите сектори досега показваха значително развитие. Налице е пренасищане от офис сгради, построени през последните години, пренасищане на жилищни сгради и ваканционни комплекси, които трябва да се усвояват тепърва от пазара. В краткосрочен план потиснатото потребление не е добро, но в дългосрочен план спестяванията означават инвестиции и потенциал за растеж. Кризата направи хората предпазливи по отношение на потреблението и насърчава разумните инвестиции. Необходима е една нова стратегия за привличане на нов тип чужди инвестиции, според анализи на водещи икономисти. Става въпрос за привличането на солидни, продуктивни „зелени” инвестиции от чужбина. Само те ще доведат до устойчив икономически растеж. Старият модел базиран на кредитен бум, насочен към ниско продуктивни инвестиции достигна и изчерпи възможностите си.

ФИГУРА 13 ПЧИ в строителството, 2000 – 2010 г. млн.лв. Източник: БНБ

Както показват данните за полугодieto на 2011 година в отрасъл строителство, потокът на чуждите инвестиции бележи намаление от – 34.9 % , а в цифри - 68 мил.лв. Намалението на инвестициите от 2008 до сега, по същество показва задълбочаване на кризата в строителството.

Какви мерки за преодоляване на кризата могат да се предприемат.

От съществено значение е да се подобри бизнес климата като се намалят регулаторните разходи за правенето на бизнес. Необходими са и сериозни усилия за намаляване на дела на сивата икономика в строителството. Сериозно внимание трябва да се обърне на законодателството по отношение на процедурите по несъстоятелност. Правилата трябва да окуражават по-бързото разрешаване на търговските спорове между кредитори и собственици. Важно е също и увеличаване на обществени поръчки и възлагането на големи инфраструктурни обекти. Всичко това е константна зависимост от финансовия ресурс на Държавата, свързани с бюджетните ограничения.

ФИГУРА 14 Сключени договори в сектор „Строителство”, 2000 – 2010 г. млн.лв.

Сключени договори по обект на поръчката, сектор Строителство – брой и стойност в млн.лв.																
Таблица																
По данни на АОП																
Обект	Стойност на един договор (без ДДС)	Валута	2006г.		2007г.		2008г.		2009г.		2010г.		2011г. (към м. Декември)		Нарастване спрямо м. Септември	
			Брой	Обща стойност, млн.	Брой	Обща стойност, млн.	Брой	Обща стойност, млн.	Брой	Обща стойност, млн.	Брой	Обща стойност, млн.	Брой	Обща стойност, млн.	Брой	Обща стойност, млн.
Строителство	Над 2 150 000 лв.	BGN	166	9 079	236	1 733	233	2 345	179	1 393	91	1 078	137	1 585	31	198
		EUR			5	25	5	27	11	188	4	29	4	99	2	77
	От 200 000 лв. до 2 150 000 лв.	BGN	667	448	1 211	777	1 497	967	971	628	451	253	672	449	155	93
		EUR	1	315	35	26	9	3,4	6	4,7	4	2,9	4	2,5	1	0,1
	От 0 до 200 000 лв.	BGN	1 086	71	1 491	113	1 935	145	1 145	76	708	43	972	56	237	14
		EUR			18	2,4	11	1,2	4	0,5						
ОБЩО строителство			1 920	9 600	2 997	2 874	3 690	3 519	2 316	2 475	1 258	1 437	1 789	2 289	426	456

Източник: АОП

2.2. ИКОНОМИЧЕСКА СТРУКТУРА НА СЕКТОРА

Динамиката на икономическата структура на сектор „Строителство” е следната:

При дълготрайните материални активи има тенденция на намаление - 48.8% през периода 2008 – 2011 година. Тенденцията се запазва и през 2011 г. в сравнение с второто тримесечие на 2010 г. Стойностите се доближават и са с отрицателен знак /– 42.2%. /

таблица 9 БРОЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА И ПЕРСОНАЛА В СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО”. Източник: НСИ, FIEC

Сектор/подсектор по КИД2008 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
СЕКТОР СТРОИТЕЛСТВО – ОБЩО ЗА ЕС											
Фирми (хил.бр.)	1 929	1 978	2 370	2 492	2 612	2 485	2 741	2 886	2 970	3 157	3 110
Заети лица (хил.бр.)	14 086	14 122	14 199	14 321	14 532	14 962	15 387	15 991	15 938	14 643	13 935
СЕКТОР СТРОИТЕЛСТВО – ОБЩО ЗА БЪЛГАРИЯ											
Фирми (бр.)			16 986	16 824	14 250	12 463	14 318	18 167	22 628	24 323	22 078
Заети лица (хил.бр.)	134	133	134	137	147	171	214	251	297	271	221

Развитието на сектора през годините 2000 -2010 г. в рамките на ЕС може да се проследи от представените данни на FIEC. Какви са изводите ? Броят на предприятията заети в отрасъл строителство за периода 2000 - 2010 г. нараства с близо 38%. Тенденцията на нарастване се запазва през целия период. За периода 2009 - 2010 година нивата леко се понижават с 47 бр. фирми, което е незначителен спад. Не така са поставени нещата при броя на заетите. Тенденция на запазване и повишаване наблюдаваме до 2008 г. и спад през 2009 г. в сравнение с 2008 година с 8.1%, 2008 г. в сравнение с 2010 година спад от 12.6%.

Какви са тенденции в България? Имаме спад от 27% за периода от 2002 г. до 2005 г. След 2005 г. се запазват и покачват нивата до 2009 г. за да се стигне до спад от 9% за периода 2009 г. – 2010 г. При заетите в отрасъла се наблюдава постоянно нарастване от 2000 до 2008 г. и намаление от 50 хил. за периода 2009 г. – 2010 г. по данни на НСИ. Според анализа на КСБ намалението е от повече от 100 хил. човека.

таблица 10 РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ И ПРИДОБИТИ ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ В ХИЛ.ЛЕВА В СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО”. Източник: НСИ

Сектор/подсектор по КИД2008 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Разходи за придобиване на ДМА - Строителство (по икономич. дейност), млн.лв.	343	419	410	491	763	1 107	1 756	3 631	3 922	2 174	1 236
Разходи за придобиване на ДМА – Строителство (Сгради, строит.съоръжения и конструкции), млн.лв.			2 503	2 927	3 856	5 076	7 047	10 256	12 888	10 500	9 325
Придобити ДМА – Строителство (по икономич. дейност), млн.лв.	318	281	325	425	640	950	1 515	2 965	2 657	1 611	1 486
Придобити ДМА – Строителство (Сгради, строит.съоръжения и конструкции), млн.лв.			2 458	2 521	2 931	3 568	5 140	6 376	7 141	7 745	6 579

Като цяло разходите за придобиване на ДМА и придобитите ДМА в отрасъла през годините е с тенденция за нарастване до пиковата 2008 г. и спад от 32 % до 2010 г. Това се отнася и за разходите за придобити активи за сгради и съоръжения където намалението за периода 2008 – 2010 г. е от 28%. Същите са тенденциите и при придобитите ДМА - обща тенденция на намаление съответно от 44 % и за сгради и съоръжения от 8%.

таблица 11 ИНВЕСТИЦИИ В ХИЛ.ЛЕВА В СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО”. Източник:БНБ

Сектор/подсектор по КИД2008 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ПЧИ в България	57,1	37,7	69,8	9,0	159,8	335,6	979,9	1 594,2	1 196,2	543,9	195,8

Основният двигател за развитието на строителния сектор у нас – чуждестранните инвестиции, показват тенденции към намаление. През 2010 година (на годишна база) потокът на чуждите инвестиции носи отрицателен знак: отрасъл строителство – 86%, недвижими имоти – 66%, в сравнение с 2009 г. Тенденциите се запазват и за първото тримесечие на 2011 г. в сравнение с първото тримесечие на предходната година. Стойността им остава на критично ниски нива. Намалението е от 68%, за сектора.

Основните проблеми за бизнеса, произтичащи от кризата, са свързани със замразяването на чуждестранните инвестиции. Засега прогнозите са по-скоро оптимистични. Очакванията са до края на 2011 г. ПЧИ да достигнат нива от 2,5 млрд. лв. Наблюдават се намерения на европейски фирми за пренасочване на дейността им към България. Очертава се три основни сфери на инвестиране в строителството в близко бъдеще да бъдат: енергийната ефективност на сградния фонд, водният сектор и транспортната инфраструктура, в която се предвиждат 2-2,5 млрд. лева инвестиции през 2012г.

2.3. ВОДЕЩИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Показани са водещите предприятия в сектор „Строителство” за 2010 г. Класацията е по оборот в хил.лева и е според информация на ЦПРС на строителната камара.

ТАБЛИЦА 12 Водещи предприятия през 2010 г. в сектор „Строителство” класация на КСБ .

№ по ред	Предприятие	Населено място	Код по КИД-2008	Наети, брой	Оборот, хил.лева
1.	ТРЕЙС ГРУП ХОЛД АД	гр. София	F 41 – 43.9	1058	335062
2.	ГЛАВБОЛГАРСТРОЙ АД	гр. София	F 41 – 43.9	850	162068
3.	АЛПИНЕ БАУ ГМБХ - КЛОН БЪЛГАРИЯ ООД КЧТ	гр. София	F 41 – 43.9	839	161787
4.	СИМЕНС ЕООД	гр. София	F 41 – 43.9	478	159632
5.	ПИ ЕС АЙ АД	Гр.Стара Загора	F 41 – 43.9	270	117535
6.	ЕВРО АЛИАНС ХОЛДИНГ ЕАД	гр. София	F 41 – 43.9		92692
7.	ЕНЕМОНА АД	гр. Козлодуй	F 41 – 43.9	995	86619
8.	ТЕРНА АКЦИОНЕРНО ТУРИСТИЧЕСКО ТЕХНИЧЕСКО И КОРАБОПЛАВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО - КЛОН БЪЛГАРИЯ КЧТ	гр. София	F 41 – 43.9	92	83631
9.	ГБС – ИНФРАСТРУКТУРНО СТРОИТЕЛСТВО АД	гр. София	F 41 – 43.9	430	79225
10.	ИСА 2000 ЕООД	гр. София	F 41 – 43.9	412	77870
11.	ФИЛКАБ АД	гр. Пловдив	F 41 – 43.9	258	76713
12.	СТРОИТЕЛНО ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ХОЛДИНГ ЕООД	гр. София	F 41 – 43.9	131	72417
13.	АДВАЛ АД	гр. София	F 41 – 43.9	264	72306
14.	ТЕЛЕЛИНК ЕАД	гр. София	F 41 – 43.9	285	67541
15.	БАЛКАНИ ЛК ЕООД	гр. Бургас	F 41 – 43.9	1048	62853
16.	ПЪТИНЖЕНЕРИНГСТРОЙ - Т ЕАД	гр.Търговище	F 41 – 43.9	682	61394
17.	ДЖИ ПИ ГРУП ООД	гр. София	F 41 – 43.9	155	59846
18.	ПЛАНЕКС ООД	гр. Варна	F 41 – 43.9	769	57773
19.	СК - 13 ХОЛД - ИНГ АД	гр. София	F 41 – 43.9	407	55390
20.	БАЛКАНСТРОЙ АД	гр. Разлог	F 41 – 43.9	727	55246
21.	ЩРАБАГ ЕАД	гр. София	F 41 – 43.9	157	54708
22.	ХИДРОСТРОЙ АД	гр. София	F 41 – 43.9	499	51718
23.	СИЕНИТ ООД	гр. Пловдив	F 41 – 43.9	451	50959
24.	КОМФОРТ ООД	гр. Варна	F 41 – 43.9	398	48550
25.	ИНЖСТРОЙИНЖЕНЕРИНГ ЕООД	гр. Варна	F 41 – 43.9	227	47488
26.	ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ – ВАРНА ООД	гр. Варна	F 41 – 43.9	1577	46129
27.	УНИВЕРСАЛ СТРОЙ КОНСУЛТ ООД	гр. Благоевград	F 41 – 43.9	271	45487
28.	ВОДСТРОЙ 98 АД	гр. София	F 41 – 43.9	201	44408
29.	Старт инженеринг АД	гр. София	F 41 – 43.9	275	43574
30.	ПОНССТРОЙИНЖЕНЕРИНГ ЕАД	гр. Бургас	F 41 – 43.9	438	41711
31.	СТРОЙИНЖЕКТ АД	гр. София	F 41 – 43.9	81	40916
32.	ИНТЕГРИРАНИ ПЪТНИ СИСТЕМИ АД	гр. Пловдив	F 41 – 43.9	242	40156
33.	РАЙКОМЕРС КОНСТРУКШЪН АД	гр. София	F 41 – 43.9	396	38525
34.	СТАНИЛОВ ЕООД	гр. София	F 41 – 43.9	565	38142
35.	АВТОМАГИСТРАЛИ - ЧЕРНО МОРЕ АД	гр. Шумен	F 41 – 43.9	780	37274
36.	ГЕОСТРОЙ АД	гр. София	F 41 – 43.9	212	37094
37.	АРГОГРУП ЕКЗАКТ ООД	гр. София	F 41 – 43.9	566	37009
38.	ТРЕЙС - СОФИЯ ЕАД	гр. София	F 41 – 43.9	186	36509
39.	СИЕНИТ ИНВЕСТ ООД	гр. Пловдив	F 41 – 43.9	31	34932
40.	ЕНЕРГОРЕМОНТ - ГЪЛЪБОВО АД	гр. Гълъбово	F 41 – 43.9	1037	33178
41.	СТРОИТЕЛ ВД ООД	гр. Стара Загора	F 41 – 43.9	465	32603
42.	МИКС - КОНСТРЪКШЪН ООД	гр. София	F 41 – 43.9	158	32298
43.	МТГ - ДЕЛФИН АД	гр. Варна	F 41 – 43.9	719	32247
44.	ПЪТИЩА И МОСТОВЕ ЕООД	гр. Варна	F 41 – 43.9	478	32046
45.	ТРАНСПОРТНО СТРОИТЕЛСТВО И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ ДП	гр. София	F 41 – 43.9	1098	30931
46.	СК - 13 ПЪТСТРОЙ АД	гр. Перник	F 41 – 43.9	177	30916
47.	СК АРНАУДОВ ЕООД	гр. Пловдив	F 41 – 43.9	392	30695
48.	АТОМЕНЕРГОРЕМОНТ ЕАД	гр. Козлодуй	F 41 – 43.9	719	30551
49.	АТП - АТОМТОПЛОПРОЕКТ ООД	гр. София	F 41 – 43.9	32	30484
	ОБЩО:			22 978	3 128 838

Следващата таблица включва първите 20 предприятия в сектора по приходи от продажби за периода 2008 – 2010 г. Класацията е на в. „Капитал”.

ТАБЛИЦА 13 ТОП 20 по нетни приходи от продажби за 2008 – 2010 г. на строители, вписани в ЦПРС. Източник: ЦПРС, в.Капитал

ПОЗИЦИЯ	КОМПАНИЯ	ПРОДАЖБИ (в хил.лв.)			ИЗМЕНЕНИЕ %	ПЕЧАЛБА / ЗАГУБА (в хил.лв.)			РЕНТАБИЛНОСТ %
		2008	2009	2010		2010/2009	2008	2009	
1.	2. ГЛАВБОЛГАРСТРОЙ АД	283 138	212 584	163 656	-23,02	13 762	10 775	7 397	4,52
2.	5. ТРЕЙС ГРУП ХОЛД АД	44 197	96 151	149 185	55,16	4 470	5 556	13 654	9,15
3.	6. Пи Ес Ай АД	43 216	95 571	121 353	26,98	68	1 462	196	0,16
4.	7. ЕНЕМОНА АД	99 576	90 320	90 854	0,59	8 240	9 988	4 687	5,16
5.	- СТРОИТЕЛНО ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ХОЛДИНГ ЕООД	32 021	38 278	88 741	131,83	-1 925	2 336	2 340	2,64
6.	1. ТЕРНА АКЦИОНЕРНО ТУРИСТИЧЕСКО, ТЕХНИЧЕСКО И КОРАБОПЛАВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО - КЛОН БЪЛГАРИЯ КЧТ	192 628	227 968	84 194	-63,07	24 020	20 225	-226	-0,27
7.	8. ГБС - ИНФРАСТРУКТУРНО СТРОИТЕЛСТВО АД	56 891	52 063	80 546	54,71	2 375	2 375	2 601	3,23
8.	3. БАЛКАНСТРОЙ АД	162 956	112 614	62 013	-44,93	14 210	2 335	1 073	1,73
9.	10. ПЛАНЕКС ООД	136 243	79 169	57 794	-27,00	11 124	5 320	3 323	5,75
10.	- ХИДРОСТРОЙ АД	31 285	47 965	54 979	14,62	2 212	2 308	2 214	4,03
11.	- КОМФОРТ ООД	61 313	70 893	53 150	-25,03	3 789	15 729	н.д.	-
12.	9. ХОЛДИНГ ПЪТИЩА	77 194	63 862	48 524	-24,02	4 354	-3 826	1 069	2,20
13.	- СИЕНИТ ХОЛДИНГ	18 854	83 714	47 784	-42,92	5 076	4 398	19 968	41,79
14.	- АРГОГРУП ЕКЗАКТ ООД	32 781	49 936	37 095	-25,71	1 062	8 828	893	2,41
15.	- МИНСТРОЙ ХОЛДИНГ	83 851	56 642	34 540	-39,02	11 002	16 441	2 424	7,02
16.	- МИКС - КОНСТРЪКШЪН ООД	50 805	75 739	32 606	-56,95	90	169	93	0,29
17.	- АБ АД	52 454	43 072	29 581	-31,32	512	322	193	0,65
18.	- АТ ИНЖЕНЕРИНГ 2000	99 820	81 916	25 654	-68,68	7 916	8 455	1 176	4,58
19.	- АКТОР АКЦИОНЕРНО СТРОИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО КЧТ	21 126	95 447	25 628	-73,15	-226	19 530	н.д.	-
20.	15. ГАЛЧЕВ ХОЛДИНГ	57 846	41 065	25 282	-38,43	5 706	1 627	758	3,00
		1 638	1 714	1 313					
	СРЕДНО ЗА ТОП 20	195	969	159	-23,43	117 837	134 353	63 833	4,86

2.4. КАПАЦИТЕТ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ

В приложения списък на проекти, реализирани от КСБ може да се проследи капацитета на екипа участващ в разработването и управлението им:

1. Програма „Леонардо да Винчи”, Мобилност за специалисти в областта на професионалната квалификация, „Euroconstruct” № 2008-1-BG1-LEO03-00302, 2008-2009 г., изпращаща организация.
2. Програма „Леонардо да Винчи”, Трансфер на иновации, проект № DE/07/LLP-LdV/TOI/147014 “Управление на строителните отпадъци” , Waste Train, 2007-2009 г., партньор, www.wastetrain.eu
3. Програма „Леонардо да Винчи”, Трансфер на иновации, проект № 2008-1-BG1-LEO05-00457, “ Разработване на ръководство за енергийно ефективно саниране на сгради”, EuroEnEf, 2008-2010 г., водеща организация, www.euroeneff.eu
4. Програма „Леонардо да Винчи”, Мобилност, „Добри практики в управлението на обучителни институции в строителния сектор”, “Principal Construct”, № 2009-1-BG1-LEO03-01869, 2009-2010 г.
5. Програма „Леонардо да Винчи”, Мобилност, „Подобряване на управленските умения и компетенциите на мениджъри на МСП от строителния сектор чрез иновативни технологии и стратегии за учене”, “Construct-M”, № 2009-1-BG1-LEO03-01886, 2009-2010 г.
6. ОП „Развитие на човешките ресурси”, ЕСФ, “ПГСА - гр. Пазарджик и КСБ - за устойчиво партньорство в обучението на строителните специалисти”, 2009-2010 г., партньор.
7. Програма „Леонардо да Винчи”, трансфер на иновации, проект № 2009-1-BG1-LEO05-001629, “COSM-E-TRAIN”, 2009-2011 г., ключов партньор, www.cosmetrian.eu.
8. Програма за учене през целия живот, Разработване на иновации, проект № 510198-LLP-1-IT-LEONARDO-LMP, EnEf – обучителни модули по енергийна ефективност на сградите за предприемачи и мениджъри от строителния сектор, партньор, <http://www.enef-project.eu>
9. Програма „Леонардо да Винчи”, мобилност, „Усъвършенстване на преподавателските компетенции за по-добро качество на професионалното ориентиране и обучение в сектор “Строителство”, „EUROCONSTRUCT-PRO”,
№ 2011-1-BG1-LEO03-04846, 2011-2012 г.
10. ЕК, бюджетна линия „Социален диалог”, VP/2009/001, „Преструктуриране и индустриални отношения в строителния сектор в Словения, България, Хърватска и БЮР Македония, RIBI, 2009-2010 г.
11. Програма „Грюндвиг”, „Включване на възрастните граждани в зелената икономика, енергийна ефективност”, SEE GREEN, № 517804-LLP-1-2011-1-IT-GRUNDTVIG-GMP, 2011-2013.
12. Програма „Интелигентна енергия”, схема BuildUp skills – за строителния сектор, Проект „SkillROAD BG2020”, Пътна карта на квалификациите в областта на енергийната ефективност, № IEE/11/BWI/415/SI2.604347, 2011-2013, партньор.
13. Програма „Леонардо да Винчи”, Трансфер на иновации, проект Solaris+ - иновативно модулно обучение за по възобновяема енергия, възобновяеми енергийни източници за строителни техници, № DE/11/LLP-LdV/TOI/147422, стратегически партньор за България.
14. Японско правителство, JP-14, „Повишаване на енергийната ефективност чрез подмяна на дограма в ПГСА- гр. Пазарджик”, стратегически партньор, 2011-2012 г.
15. Програма „Леонардо да Винчи”, Мобилност за ученици от ПГСА Пазарджик, „Германският опит при проектирането и изграждането на „пасивна къща”, No 2011-1-BG1-LEO01-04597, асоцииран партньор.

2.5. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

2.5.1. ВЪЗРАСТОВА, ОБРАЗОВАТЕЛНА И ПРОФЕСИОНАЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ

ТАБЛИЦА 14 Фирми и заети лица в периода 2008-2010 г. в сектор „Строителство”. Изт. НСИ

КИД 2008 (до четвърти знак)	Наименование на сектора	Към 31.12.2008 г.		Към 31.12.2009 г.		Към 31.12.2010 г.	
		Фирми	Заети лица	Фирми	Заети лица	Фирми	Заети лица
F 41	Строителство	22 628	340 300	24 323	322 500	22 078	268 500

Данните в сравнение с пиковата 2008 г. показват нарастване на броя на предприятията до 2009 г. и незначително намаление след това от 2.4%. В същото време имаме намаляване на персонала в сравнение с пиковата 2008 - 21% и в стойност намаляване от 71800 хил. човека за 2 години. Тенденцията се запазва и през 2011 г., а именно - намалява броят на регистрираните фирми в сектор строителство и на заетите в тях. Данните за числеността на заетите в строителните фирми лица показват запазване на съществуващата към началото на 2008 г. тенденция. Най-многобройни са предприятията, в които са назначени между 11 и 50 души персонал. Относителният дял на този тип фирми е 32,5% през март 2008 г., а през септември възлиза на 41,1%. Установеният ръст на дела на предприятията с персонал между 11 и 50 души е за сметка на намалението на относителния дял на предприятията с повече от 100 души персонал – така например, в сравнение с 2008 г. относителният дял на предприятията с персонал между 101 и 200 души е намалял с 5,5 процентни пункта и в момента е 16,4%. При фирмите с персонал от 201 до 300 души ситуацията е практически непроменена, докато при тези с персонал над 300 души е налице намаление от 7,3% на 3,6%. Регистрираните за първа категория строителни фирми разполагат с най-многочислен персонал, докато с намаляването на категорията за строежи плавно намалява и относителния брой нает персонал в съответните фирми. Най-малочислените фирми са регистрирани за извършването на отделни строителни и монтажни дейности. По правило това са еднолични фирми, често пъти изградени на семеен принцип. Обратно на това, големите строителни фирми, разполагащи със значителни количества техника, оборудване и персонал логично имат сертификати за извършването на всички категории строежи. Сред предприятията с регистрация за първа категория преобладават тези с персонал между 101 и 200 души (35,9%), както и фирми с персонал от 51 до 100 души (28,3%);

При фирмите с регистрация за втора категория строежи видимо се открояват тези с персонал между 51 и 100 души (58,1%); 23,4% от предприятията имат персонал от 101 до 200 души. Всяка пета фирма от тази категория работи със сравнително по-малоброен персонал от 11 до 50 души (18,6%);

За предприятията с регистрация за трета, четвърта и пета категория строежи е характерно това, че те работят предимно с персонал до 50 души. Това е валидно за 66,1% от предприятията. При регистрираните за отделни строителни и монтажни дейности фирми ситуацията е идентична като тази при предприятията с регистрация за трета, четвърта и пета категория строежи.

ТАБЛИЦА 15 Възрастова структура на заетите в сектор „Строителство”, 2010 г. Изт. НСИ

	15-24 г.	25-34 г.	35-44 г.	45-54 г.	55-64 г.	Над 65 г.
БРОЙ ЗАЕТИ (хил.бр.)	20,9	64,6	80,0	67,3	35,7	268,5

В т.ч. – Мъже						246,3
- Жени						22,2
Дял от общата численост на заетите, %	10,1 %	10,4 %	8,5 %	8,2 %	7,7 %	8,8 %
В т.ч. – Мъже						15,3 %
- Жени						1,5 %

Анализът на данните показва, че работещите в строителството мъже са основно в два възрастови интервала: 40-41% са на възраст от 31 до 40 г., а 46% се намират в групата от 41 до 50 г. Около 6-9% от мъжете са над 50-годишна възраст. Тревожното в случая са практически нищожните относителни дялове на по-младите мъже: около 4-5% е дялът на 21-30 годишните, а работниците до 20-годишна възраст са по-скоро в рамките на изключението (0,6%).

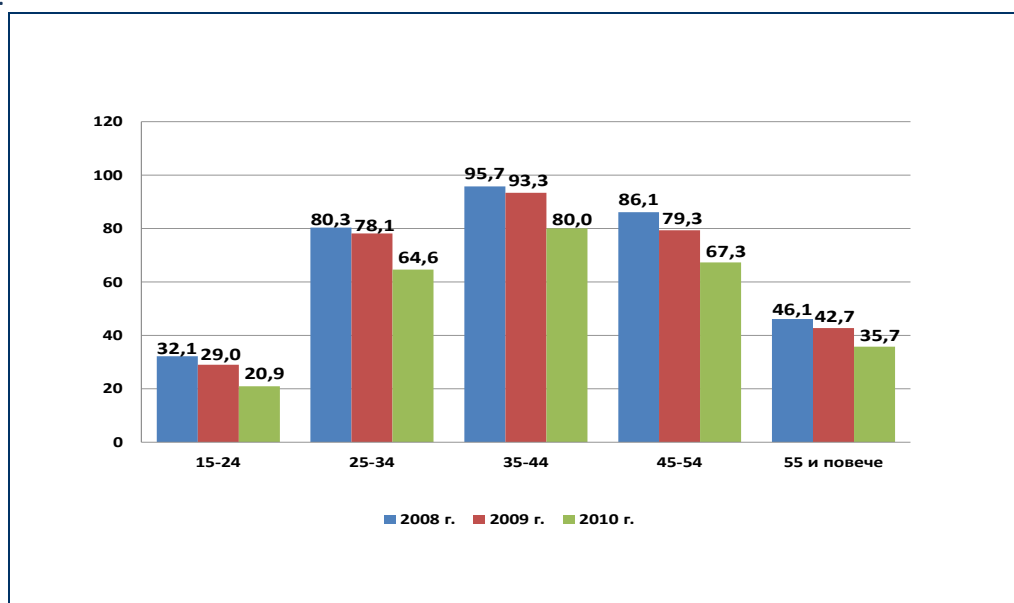
При жените положението е малко по-различно, макар че и тук двете основни ядра излизат от възрастовите интервали 31-40 години (36-38%) и 41-50 години (36-38%). Поради спецификата на заеманите от жените административни, финансово-счетоводни длъжности и технически контрол на производството, тук откриваме по-значими концентрации от жени на възраст от 21 до 30 г. (10-15%), както и в горната възрастова група от 51 до 60 г. (10-12%).

Информацията за възрастовата структура на работещите в строителството мъже и жени позволява да се направят следните изводи:

А) Тенденцията за застаряване на работната сила в строителството се задълбочава. Строителството е загубило своята атрактивност за младите хора, като с по-голяма сила това се отнася за младите мъже.

Б) Завършващите средните и висшите училища младежи не се насочват към строителните фирми, а търсят реализация другаде, например проектантските и консултантски фирми. Затова независимо от осъществявания прием и обучение по строителни специалности, се запазва тенденцията за недостиг на млади квалифицирани кадри, особено средни техници и инженерно-технически персонал.

ФИГУРА 15 Разпределение на заетите в сектор „Строителство” по възраст, 2008 – 2010 г.

Източник: НСИ

Заетостта в строителния сектор като цяло намалява. Кризата в това отношение има и положителен ефект – на територията на пазара на труда остана само високо квалифицираната работна ръка.

ТАБЛИЦА 16 Промяна в заетостта по възрастови групи в сектор „Строителство“ (2008-2010 г.)

	15-24 г.	25-34 г.	35-44 г.	45-54 г.	55-64 г.	Над 65 г.	Общо
1. Основни показатели							
Брой заети 2008 г. (хил.бр.)	32,1	80,3	95,7	86,1	46,1	340,3	32,1
% към общата численост	12,2 %	10,9 %	9,9 %	9,7 %	9,1 %	10,1 %	12,2 %
Брой заети 2009 г. (хил.бр.)	29,0	78,1	93,3	79,3	42,7	322,5	29,0
% към общата численост	12,1 %	11,3 %	9,7 %	9,3 %	8,5 %	9,9 %	12,1 %
Брой заети 2010 г. (хил.бр.)	20,9	64,6	80,0	67,3	35,7	268,5	20,9
% към общата численост	10,1 %	10,4 %	8,5 %	8,2 %	7,7 %	8,8 %	10,1 %
2. Производни показатели							
2.1. Изменение на заетите: 2009 г. спрямо 2008 г. (хил.бр.)	- 3,1	-2,2	-2,4	-6,8	-3,4	-17,8	- 3,1
Дял от общото намаление, %	13,7 %	4,8 %	342,9 %	22,1 %	50,0 %	16,6 %	13,7 %
2.2. Изменение на заетите 2010 г. спрямо 2009 г. (хил.бр.)	-8,1	-13,5	-13,3	-12,0	-7,0	-54,0	-8,1
Дял от общото намаление, %	24,8 %	19,1 %	46,7 %	37,9 %	18,8 %	26,9 %	24,8 %
2.3. Изменение на заетите 2010 г. спрямо 2008 г. (хил.бр.)	-11,2	-15,7	-15,7	-18,8	-10,4	-71,8	-11,2
Дял от общото намаление, %	20,3 %	13,4 %	53,8 %	30,1 %	23,6 %	23,3 %	20,3 %
2.4. Процентно намаление на заетите през 2010 г. спрямо 2008 г., %	-34,9 %	-19,6 %	-16,4 %	-21,8 %	-22,6 %	-21,1 %	-34,9 %

Източник: НСИ

Строителният бранш традиционно се дефинира като преимуществено мъжки отрасъл. По различни оценки, относителният дял на мъжете в строителството е 75-85%, което се обяснява със специфичния характер на извършвания труд. Работещите в строителството жени са главно в административните и счетоводните звена, но също така заемат позиции като кулокранистки, оператори на машини и управление на компютъризирани системи. Съответно, налице са отчетливи тенденции за концентрирането на работещите в строителството жени в административно-технически длъжности.

От гледна точка на планирането на обучението по строителните специалности, обаче, посилен интерес представляват данните за възрастовата структура на заетите в строителството. Анализът на данните в наблюдаваните фирми показва, че работещите в строителството мъже са основно в два възрастови интервала: 40-41% са на възраст от 31 до 40 г., а 46% се намират в групата от 41 до 50 г. Около 6-9% от мъжете са над 50 годишна възраст. Тревожното в случая са практически нищожните относителни дялове на по-младите мъже: около 4-5% е делът на 21-30 годишните, а работниците до 20 годишна възраст са по-скоро в рамките на изключението (0,6%).

При жените положението е малко по-различно, макар че и тук двете основни ядра излизат от възрастовите интервали 31-40 години (36-38%) и 41-50 години (36-38%). Поради спецификата на заеманите от жените административни, финансово-счетоводни длъжности и технически контрол на производството, тук откриваме по-значими концентрации от жени на възраст от 21 до 30 г. (10-15%), както и в горната възрастова група от 51 до 60 г. (10-12%).

ТАБЛИЦА 17 Квалификационна структура на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в сектор „Строителство” през 2008 и 2009 г. по класовете на заеманите длъжности (НКПД-2006)

№ по ред	Категория персонал	2008 г.		2009 г.	
		Броя	Относителен дял, %	Броя	Относителен дял, %
1.	Президент, законодатели, висши служители и ръководители	10 532	4,46	10 927	5,23
2.	Аналитични специалисти	9 180	3,89	9 566	4,58
3.	Техници и други приложни специалисти	14 853	6,29	14 052	6,73
4.	Административен персонал	14 951	6,33	14 055	6,74
5.	Персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната	7 191	3,05	6 561	3,14
6.	Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство	771	0,33	424	0,21
7.	Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии	71 734	30,39	59 746	28,62
8.	Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия	27 868	11,81	26 445	12,67
9.	Професии, неизискващи специална квалификация	78 975	33,45	66 957	32,08
	ОБЩО НАЕТИ:	236 055	100	208 733	100

Източник: НСИ

Най-общо, персоналят в строителните фирми е два вида: инженерно-технически персонал и изпълнителски персонал. Под инженерно-технически персонал се разбира персоналят, нает за:

- а) за техническо ръководство на строежите;
- б) за контрол върху качеството на изпълнение на строителството, за съответствие на влаганите в строежите строителни продукти със съществените изисквания за безопасност;
- в) за контрол по спазването на здравословни и безопасни условия на труд;
- г) за организиране изпълнението на дейности по управление при кризи;
- д) други лица, за които с нормативен акт се изисква да са наети по трудов договор.

Данните от изследването показват, че в масовия случай предприятията работят с до пет човека инженерно-технически персонал (47,4%). Всяка четвърта фирма (23,9%) има до 10 такива специалисти, а в друг и 18,1% от случаите са регистрирани от 11 до 20 човека инженерно-технически персонал:

ТАБЛИЦА 18 Численост на техническия персонал и относителни дялове в %

Численост	%
До 5	47,4
От 5 до 10	23,9
От 11 до 20	18,1
От 21 до 30	3,9
От 31 до 40	3,3
Над 40	3,3
Общо:	100

Източник: НСИ, собствени данни на КСБ

Както би могло да се предполага, броят на техническия персонал корелира право пропорционално с големината на фирмата и общия брой нает персонал (Cramer V=0.456, Chi-square=0.000). 41,7% от предприятията с най-многочислен персонал (над 300 души) разполагат с повече от 50 души технически персонал. Данните сочат, че с увеличаването на общата численост на фирмата нараства и числеността на изисквания персонал за техническо ръководство, за контрол върху качеството, за организация на производствения процес и т.н.

Допълнителна информация за капацитета на предприятията за изпълнение на строителни дейности получаваме от броя на наетите в строителните фирми работници, т.е. изпълнителския персонал. Получените по този показател данни не изненадват, тъй като са напълно логични в светлината на регистрираната информация за общата численост на персонала. Така че най-често срещаният случай в практиката е предприятията да имат между 11 и 50 работника (43,1%), като в две трети от тези случаи става дума за от 20 до 50 работника. Други 25,5% от предприятията разполагат с между 50 и 100 работника, а 14,7% - имат между 101 и 200 работника (на следващата таблица):

ТАБЛИЦА 19 Численост на наетите работници (изпълнителски персонал) и отн. дялове в %

Численост	%
До 10	8,8
От 11 до 50	43,1
От 51 до 100	25,5
От 101 до 200	14,5
От 201 до 300	4,8
Над 300	3,0
Общо:	100

Източник: НСИ, собствени данни на КСБ

ТАБЛИЦА 20 Разпределение на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в сектор „Строителство” по класове на заеманите длъжности по НКПД и подсектори по КИД-2008 (2008-2010 г.). Източник: НСИ

Подсектори на КИД-2008 / класове на НКПД	Брой наети по класове на НКПД									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	ОБЩО
2008 г. Общо за страната	117 641	305 821	256 099	222 618	373 721	20 281	315 542	337 842	368 640	2 318 205
F Строителство	10 532	9 180	14 853	14 951	7 191	771	71 734	27 868	78 975	236 055
41. Строителство на сгради	5 453	4 804	7 922	8 008	4 111	401	43 832	9 799	49 523	133 853
41.1 Дейности по реализиране на инвестиционни проекти за сгради	148	196	171	209	169	4	80	90	239	1 306
41.2 Строителство на жилищни и нежилищни сгради	5 305	4 608	7 751	7 799	3 942	397	43 752	9 709	49 284	132 547
42. Строителство на съоръжения	2 345	1 883	3 171	2 522	925	77	9 571	11 062	11 402	42 958
42.1 Строителство на пътища, вкл. Релсови	1 381	971	1 798	1 319	522	24	3 782	7 935	6 780	24 512
42.2 Строителство на преносни и разпределителни пров одни мрежи	395	316	630	517	167	23	2 508	1 281	2 070	7 907
42.9 Строителство на други съоръжения	569	596	743	686	236	30	3 281	1 846	2 552	10 539
43. Специализирани строителни дейности	2 734	2 493	3 760	4 421	2 155	293	18 331	7 007	18 050	59 244
43.1 Разчистване и подготовка на строителната площадка	297	277	235	419	172	12	721	1 924	805	4 862
43.2 Изграждане на инсталации	1 105	1 155	1 921	1 756	721	121	8 806	1 898	5 466	22 949

Подсектори на КИД-2008 / класове на НКПД	Брой наети по класове на НКПД									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	ОБЩО
43.3 Довършителни строителни дейности	564	386	757	1 190	764	81	4 560	1 090	6 782	16 174
43.9 Други специализирани строителни дейности	768	675	847	1 056	498	79	4 244	2 095	4 997	15 259
2009 г. Общо за страната	122 983	308 660	251 714	230 442	391 093	16 330	275 812	315 484	347 115	2 259 633
F Строителство	10 927	9 566	14 052	14 055	6 561	424	59 746	26 445	66 957	208 733
41. Строителство на сгради	5 206	4 663	6 796	7 034	3 477	196	31 787	8 546	37 667	105 372
41.1 Дейности по реализиране на инвестиционни проекти за сгради	191	209	186	213	180	0	86	43	332	1 440
41.2 Строителство на жилищни и нежилищни сгради	5 015	4 454	6 610	6 821	3 297	196	31 701	8 503	37 335	103 932
42. Строителство на съоръжения	2 808	2 278	3 482	2 773	965	52	12 222	11 360	11 723	47 663
42.1 Строителство на пътища, вкл. Релсови	1 403	1 043	1 664	1 228	495	29	3 517	7 412	5 909	22 700
42.2 Строителство на преносни и разпределителни проводни и мрежи	611	472	833	639	213	15	3 447	1 745	2 773	10 748
42.9 Строителство на други съоръжения	794	763	985	906	257	8	5 258	2 203	3 041	14 215
43. Специализирани строителни дейности	2 913	2 625	3 774	4 248	2 119	176	15 737	6 539	17 567	55 698
43.1 Разчистване и подготовка на строителната площадка	294	259	244	345	109	13	557	1 565	687	4 073
43.2 Изграждане на инсталации	1 208	1 233	1 821	1 743	681	75	7 838	1 889	5 083	21 571
43.3 Довършителни строителни дейности	672	444	842	1 262	919	61	3 747	1 163	7 181	16 291
43.9 Други специализирани строителни дейности	739	689	867	898	410	27	3 595	1 922	4 616	13 763

Регистрацията, която притежават строителните фирми за извършване на дейности по групи и категории строежи е показана на следващата таблица.

таблица 21 Разпределение на строителните фирми, регистрирани за извършване на дейности по групи и категории строежи към 21.11.2011г. Източник: КСБ

вид строеж	брой
Група 1	3 432
Категория 1÷5	487
Категория 2÷5	412
Категория 3÷5	1 418
Категория 4 и 5	1 115
Група 2	1 054
Категория 1÷4	243
Категория 2÷4	203
Категория 3 и 4	379
Категория 4	229
Група 3	1 345
Категория 1÷3	265
Категория 2 и 3	310
Категория 3	770
Група 4	1 491
Категория 1÷3	374
Категория 2 и 3	306
Категория 3	811
Група 5	2 976
ОБЩ БРОЙ	4 187

Получената информация потвърждава установените пропорции на работната сила в строителството. Близо една трета от строителните фирми имат регистрация за първа категория строежи, една седма от предприятията са с втора категория за строежи, а преобладаващият дял от предприятията (53,7%) са регистрирани за извършването на различни групи строежи, но в категориите трета, четвърта и пета. На практика това би трябвало да означава, че строителните фирми разполагат с необходимата техника. От гледна точка на работната сила, регистрацията за определена категория строежи изисква назначаването на съответния инженерно-технически персонал и на работници със специалности, предпоставящи качествено извършване на строителните дейности. Като съдим от данните за регистрацията на предприятията, можем да потвърдим предишните наблюдения, че всяка втора фирма би следвало да разполага с необходимото техническо оборудване и с добре балансиран персонал (от гледна точка на изискваните се специалности и осигуряването на необходимото количество специалисти със съответната квалификация), отговарящ на изискванията на Закона за Камарата на строителите в България.

ТАБЛИЦА 22 Образователна структура на персонала в сектор „Строителство”, 2008-2010г.

Показатели	2008 г.			2009 г.			2010 г.		
	Висше	Средно	Основно	Висше	Средно	Основно	Висше	Средно	Основно
БРОЙ НА ЗАЕТИТЕ, (хил.бр.)	35,0	208,4	96,9	37,4	198,7	86,3	30,0	179,4	59,1
ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ, %	10,3 %	61,2 %	28,5 %	11,6 %	61,6 %	26,8 %	11,2 %	66,8 %	22,0 %

Източник: НСИ

Разпределението на зетите по райони за планиране е показано на следващата графика:

ФИГУРА 16 Разпределение на зетите в строителството по райони за планиране, 2010 г.

Източник: НСИ

Данните за 2010 г. потвърждават изводите на анализа на промените, настъпили в строителството по райони за планиране в периода 2008-2010 г., а именно - най-малко са заетите и съответно най-малко регистрирани строителни фирми имаме в северозападен район.

След анализа на посочените данни и обобщаване на резултатите могат да се направят някои изводи за състоянието и проблемите в сектор „Строителство“.

Сред строителните фирми преобладават тези с персонал от 11 до 50 души. Информацията за възрастовата структура на работещите в строителството мъже и жени показва, че тенденцията за застаряване на работната сила в строителството се задълбочава. По-сериозният проблем тук обаче е, че професията на строителя не се възприема от младите хора нито като атрактивна, нито като перспективна. Поради това делът на младите хора, проявяващи интерес към традиционните строителни специалности, трайно намалява. Завършващите средни и висши училища по строителство млади хора се насочват предимно към консултантски и проектантски фирми, което е позитивен импулс за развитието на консултантския бизнес, но не допринася за разрешаването на проблема с недостига на квалифицирани кадри в строителните фирми.

Данните сочат също така, че две трети от работната сила в строителството търси реализация в региона или селището, където са били обучавани като строителни кадри. Това показва, че в сравнение с работната сила в други отрасли строителните специалисти са високо мобилни. Известно е, че строителните работници от цялата страна, но най-вече от Централна, Североизточна и Югоизточна България се концентрират в обектите по Черноморието. Също така, налице са явни тенденции за висока мобилност на строителни работници от районите с преобладаващо турско население към обектите в големите градове, като София, Пловдив, Плевен. Това води до свръх концентрация на работна сила в някои основни градове, докато други по-малки градове изпитват силен недостиг от работна ръка в областта на строителството.

Проведеното изследване потвърди първоначалната ни хипотеза, че развитието на човешкия капитал е предмет на специални управленски грижи и действия предимно в големите и средно-големите строителни фирми. Колкото по-мощни строителни дейности се извършват от дадена фирма, колкото по-многоброен персонал наема тя, толкова по-отчетливи и последователни са действията в посока привличане на квалифицирани кадри, тяхното професионално развитие и израстване, и мотивирането им за извършване на качествен труд. Данните сочат, че големите и средно големите строителни фирми имат изградена цялостна система от административно-функционални звена/единици, които са отговорни за разработването на стратегическите и оперативните документи за управлението на човешките ресурси. В зависимост от управленския си опит и административния капацитет, този тип фирми прилагат конкретни мерки за набиране на персонал, за обучението на персонала и подобряване на квалификационно-професионалните характеристики на персонала. При част от предприятията са разработват съвременни системи от мотивиращи мерки за задържането на наетия инженерно-технически и изпълнителски персонал, полагат се специални грижи за привличането на млади специалисти, както и мерки за повишаване привлекателността на фирмата и създаването на позитивен имидж в регионален и национален мащаб.

Малките фирми (с персонал до 10 и до 20 души) в една или друга степен подценяват необходимостта от провеждането на целенасочена политика за управление на човешките ресурси. В най-общия случай, действията им се свеждат до набиране на работници и инженерно-технически персонал. Сравнително по-рядко се провеждат квалификационни курсове, а инвестирането в обучение за повишаване квалификацията на персонал се счита за

излишен лукс, който те не могат да си позволят. Поради това работят „от случай на случай”, а набирането на персонал е постоянен проблем.

Прави впечатление, че двата потока (на наетите и на напусналите служители/работници) имат идентични стойности, което за сетен път поставя въпроса за непостоянния характер на заетостта в строителството и невъзможността дадена фирма да задържи персонала за продължително време. Дори и големите фирми работят на принципа да се наемат работници за определен срок от време, през което се извършва дадена строителна дейност, след което тези работници се освобождават или се пренасочват към друг строителен обект, рядко извършван от друга фирма.

Изследванията показват, че строителните фирми имат много по-високи очаквания и изисквания към професионалното обучение по строителство. Преобладаващото мнение е, че подготвяните в професионалните гимназии и във висшите училища строителни кадри не отговарят на изискванията на строителния бранш. Съществуват три ключови проблема: а) осъществяваният държавен прием не отговаря на потребностите на строителния бранш от работна сила; б) специалностите, по които се извършва обучение в образователните институции, се разминават с реалните потребности от работна сила в строителството и в) обучението се провежда по остарели методики и не отговаря на съвременните технологии в строителството. В резултат, професионалното обучение създава строителни кадри, които са слабо подготвени, зле мотивирани и малко пригодни за практическите нужди на бизнеса. Сред випускниците има и таланти деца, които в повечето случаи се ориентират към работа в други европейски страни.

В този контекст въпросът за изграждането на силни връзки между образователните институции, подготвящи кадри за строителството, и строителния бизнес, е повече от неотложен. Вече е поставено началото на конструктивен диалог между образователните институции и бизнеса. Могат да се посочат добри примери в страната: в София, Варна, Пловдив и Бургас са сключени меморандуми за сътрудничество между КСБ и професионални гимназии, а в Плевен, Стара Загора е налице активен диалог и постепенно се върви към търсенето на допълнителни, взаимно полезни форми на сътрудничество.

Строителните фирми са все по-активни и търсят ефективно сътрудничество с професионалните гимназии: осигуряване на съвременни технологии за учебния процес, предоставяне на стипендии, производствени стажове, наставници, срещи с учениците, спонсорство, ремонтни дейности, участие в изпитните комисии.

Професионалните гимназии все още са неуверени и плахи, липсва им опит, нужен им е медиатор и КСБ чрез своите областни представителства е едно добро решение. Най-подходящите механизми за ползотворно сътрудничество са провеждането на регионални срещи за дискутиране проблемите на професионалното обучение по строителство с оглед потребностите на региона; сключване на договори за сътрудничество между фирми и професионални гимназии, както и договори за стипендии с конкретни обучавани лица.

В същото време, 4,9% от предприятията са участвали самостоятелно в проекти за развитие на човешките ресурси, а други 6,9% - в партньорство.

Имат желание за участие в проекти 66% от предприятията. Но капацитет за това имат 53,8%, а опит в управлението на проекти имат 23,5% от предприятията. Необходимо е да се организират обучения на мениджърите на предприятията за разработване на проектни предложения и за управление на проекти; сключване на партньорства за изпълнение на регионални проекти, които да покриват нуждите на местния пазар на труда;

Анализите на ситуацията в строителния отрасъл към началото на 2008 г.-2010 г. показват, че за да се овладеят проблемите с недостига, текучеството и неблагоприятната структура на работната сила в строителния отрасъл, следва да се разработи система от взаимосвързани управленски действия и мерки за създаването на високо квалифицирани строителни кадри. По-конкретно, необходимо е да се разработят фирмени политики за професионалното израстване на заетите в строителството, осигуряване на възможности за професионална кариера, продължаващо обучение за разширяване и повишаване на квалификацията, използването на новите технологии в строителството и повишаване качеството на извършваните строителни дейности. За успеха на този тип действия се изисква да се интегрират усилията на строителните фирми и образователните институции, което от своя страна е възможно при условие, че диалогът между тях се обогатява с ефективни форми и механизми, съобразени с изискванията за съвременно професионално обучение на строителни кадри, основаващо се на компетентностния подход.

Практиката и предишни емпирични наблюдения сочат, че строителните фирми изпитват сериозни проблеми, свързани с набирането и задържането на квалифицирани кадри за строителството. По данни от проведеното през 2008 г.-2009 г. изследване на работната сила в строителството, набирането на инженерно-технически персонал и на изпълнителски персонал са еднакво трудни, защото „в условията на бурното строителство за този период напълно нормално е да има битка за висококвалифицирани кадри, както и за лоялен изпълнителски персонал”. Независимо от постоянния ръст на заплащането на работещите в отрасъла, дефицитът на качествени специалисти е голям. Този дефицит е особено осезаем в малките градове. Тревожна е тенденцията за отлив на младите хора от строителството: професията на строителя е загубила своята престижност, строителните специалности са ниско атрактивни за младите кадри, а за възрастните работата в строителството е тежка. Остър е недостигът на тясно специализираните кадри. Конкуренцията между предприятията е много голяма и при това положение персоналетът се ориентира към тези фирми, които могат да предложат по-високо заплащане плюс допълнителни бонуси. Най-трудно е набирането на кадри за пътното строителството (работи са при изключително тежки условия, заплащането не може да бъде по-високо от утвърдените единични ставки). Работодателите са на мнение, че завършващите средните училища избират най-лесните специалности, а дипломиращите се от висшите училища изчезват незнайно къде.

Очевидно, строителният бранш е изправен пред сериозна дилема: или да предприеме ефективни действия за подобряване структурата и количеството на работната сила в строителството, или да остане в ситуацията на постоянен недостиг на високо квалифицирани специалисти и да полага огромни допълнителни усилия за неутрализиране на негативните ефекти от несъвършенствата на системата за професионална подготовка на кадри, търсейки при това компенсационни механизми за създаване на квалифицирани кадри за строителството.

2.5.2. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА

Провеждането на един или друг вид професионално обучение в рамките на дадена фирма зависи до голяма степен от базисните образователни и квалификационните характеристики на персонала. Колкото по-добри са тези характеристики, толкова по-малко усилия и инвестиции са необходими за допълнителното професионално израстване на персонала. В тези случаи мениджмънтът би могъл да се концентрира върху провеждането на опреснителни

квалификационни курсове, даващи обучение в новостите на строителните технологии. Когато обаче, квалификационно-образователното ниво на персонала е около или под критичния минимум, се налага провеждането на курсове за повишаване на квалификацията или получаване на квалификационна степен. Последното впрочем често пъти е свързано с изискваните за регистрацията на фирмата определени квалификационни нива на инженерно-техническия персонал и работниците.

В този контекст интерес представляват данните за образователния статус на инженерно-техническия персонал и работниците. Потвърждава се информацията от предишни изследвания на КСБ, че преобладаващата част от предприятията работят с ограничен брой инженерни кадри с висше образование. Масовата практика е фирмата да има 3-4 висшисти и от 3 до 8 среднисти. Разбира се, по-големите фирми пропорциите са други, но най-силно разпространените в бранша фирми са с персонал от 11 до 50 души и горните изводи са валидни предимно за тях. Големият проблем обаче е, че работниците са или със средно образование, или с по-ниско от средно. Това налага фирмата да предприеме мерки за професионалното обучение на работниците, в частност включването им в курсове за придобиване на квалификационна степен.

В този контекст особено важно е значението, което предприятията придават на политиките и мерките за професионалното израстване на персонала. Провеждането на вътрешно фирмено обучение и курсове за повишаване на квалификационно-образователните характеристики на персонала е записано като един от основните приоритети в политиката на предприятията по управление и развитие на човешките ресурси.

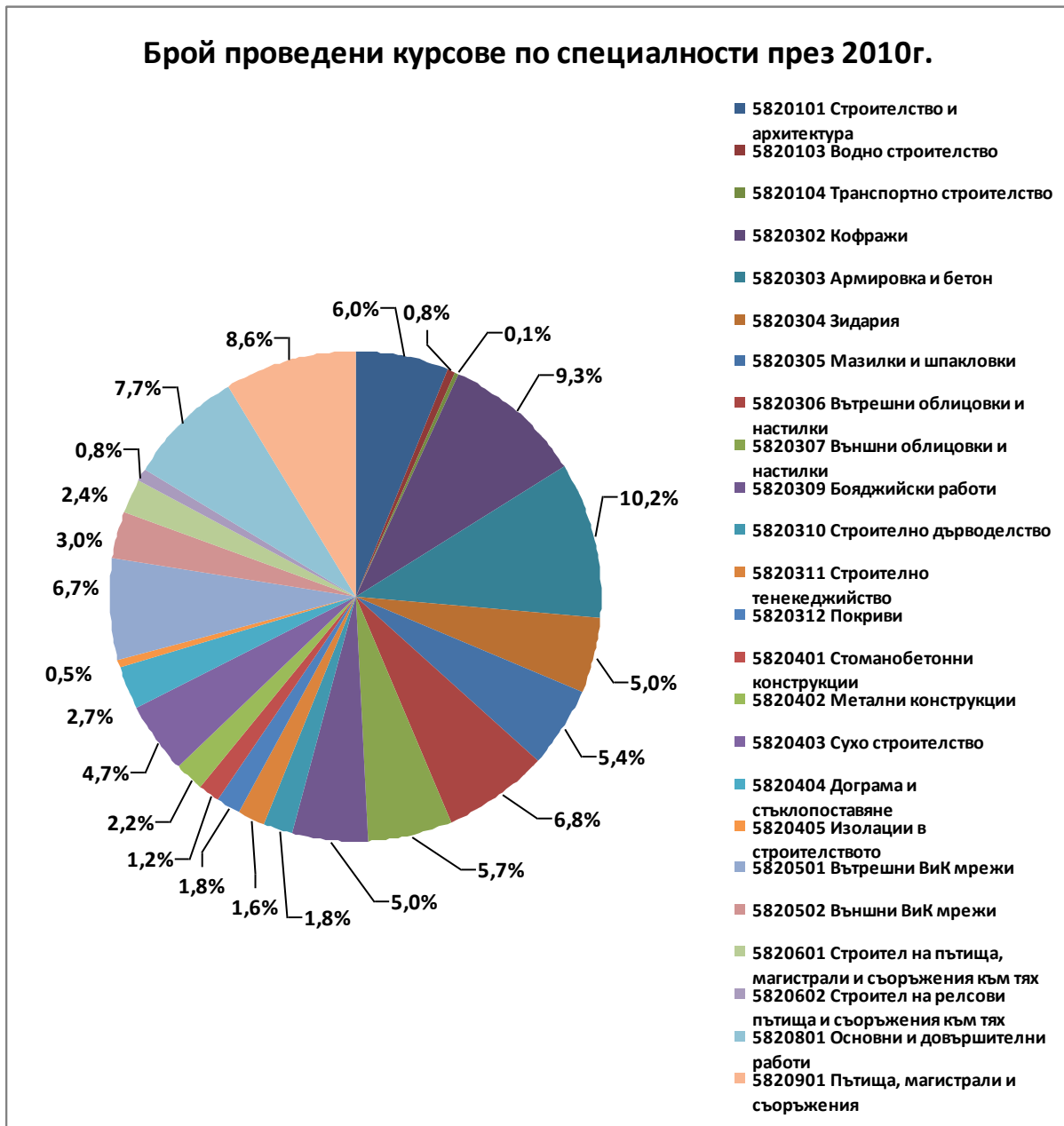
Изследването на КСБ потърси конкретните параметри на грижите на предприятията за професионалното израстване на техните служители и работници. Ето какво показват данните за последните 12 месеца:

Прегледът на проведените от строителните фирми квалификационни курсове показва, че инженерно-техническият персонал е бил включен преобладаващо в курсове за здравословни и безопасни условия на труд (64,3%). Очевидно, предприятията са се съобразили с изискването на ГИТ за обучение на ръководния персонал в новото законодателство и наредбите по ЗБУТ. В същото време, 22,9% от инженерно-техническия персонал е преминал през курсове за разширяване или придобиване на квалификация, други 11,9% от предприятията са включили своите инженерно-технически и административни кадри в курсове за придобиване на квалификационна степен, а в 15,9% от случаите предприятията са провели модулно обучение само по дадена специалност.

За същия този период, мерките по отношение на професионалното израстване на работниците са били следните: 37,5% от предприятията са организирали и провели обучение за разширяване или придобиване на квалификация, 27,9% от предприятията за провели курсове за придобиване на квалификационна степен, други 12,8% - модулно обучение по част от професията. Курсове по здравословни и безопасни условия на труд за работниците са проведени едва в 28,8% от предприятията.

Курсове по ключови компетенции са проведени в малка част от предприятията, като тук се откроява следната специфика. Тези курсове са били насочени основно към инженерно-техническия персонал, а специално за работниците курсове по ключови компетенции са проведени в 3,2% от предприятията.

ФИГУРА 17 Проведени курсове по специалности в сектор „Строителство”, 2010 г.

Източник: КСБ, НАПОО

Изследването „Практики и фактори за подготовката на квалифицирани кадри за строителството” е част от предприетите след 2008 г. от Камарата на строителите в България (КСБ) действия за диагностициране на състоянието, проблемните зони и възможностите за повишаване равнището на работната сила в строителството в България. Това изследване се предхождаше от задълбочен анализ на структурата на заетите в строителния отрасъл (количествени и качествени характеристики на работната сила, възрастова, образователна и квалификационна структура на инженерно-техническия и изпълнителския персонал), причини за текучеството на работната сила в строителните фирми, мотивационни фактори за привличане на квалифицирани кадри в строителството, професиите и специалностите, обслужващи сектор строителство, предлагани от ЦПО лицензирани към НАПОО.

ФИГУРА 18 Проведени курсове по степен на ПК в сектор „Строителство”, 2010 г.

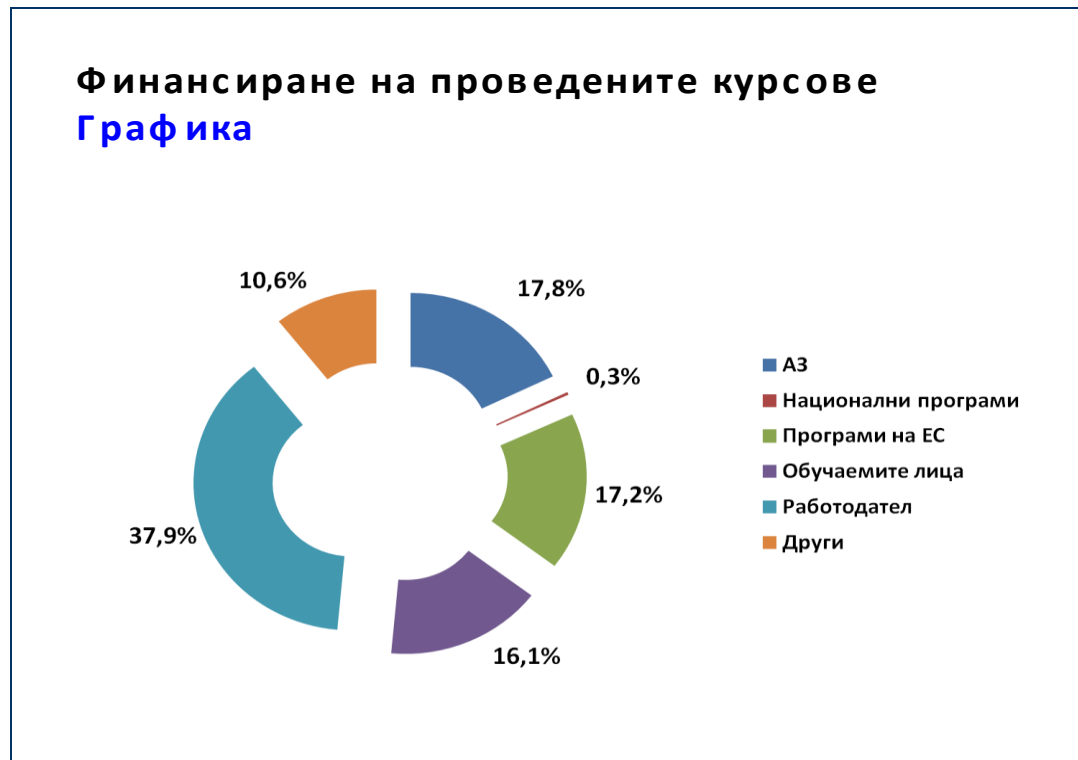
Източник: КСБ, НАПОО

ФИГУРА 19 Обучени лица в сектор „Строителство”, 2010 г.

Източник: КСБ, НАПОО

ФИГУРА 20 Източници на финансиране на проведените курсове в сектор „Строителство”, 2010 г.

Източник: КСБ, НАПОО

Изследването, направено от КСБ и фондация „Анализ на риска”, дава отговори за реалностите и проблемите при професионалната подготовка на кадри за строителството. Действително ли нивото на подготовка на специалисти за строителството е под стандартите за обучение в тази област? Каква е степента на удовлетвореност на строителните фирми от знанията и уменията на обучените в професионалните гимназии по строителство специалисти и кои са преобладаващите оценки – неудовлетвореност или удовлетвореност от качеството на обучението по строителство? Защо има недостиг на определени кадри в строителството? Действително ли е толкова силно несъответствието между потребностите на строителния бизнес от кадри и специалностите, по които се извършва обучение в средните професионални гимназии и висшите училища по строителство и архитектура? Системата за професионално обучение по строителство има ли „заслуга” за очерталия се дисбаланс между търсенето и предлагането на работна сила в строителството?

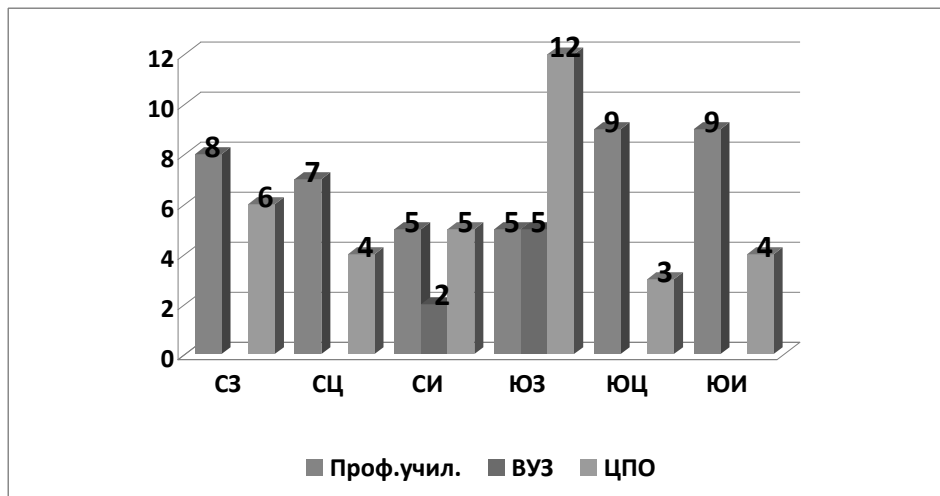
В контекста на тези въпроси особена важност придобива изучаването на съществуващите добри практики за сътрудничество и съвместна работа между строителните фирми и образователните институции, подготвящи специалисти за строителството – професионалните гимназии и висшите училища. Ако има примери за добро и ефикасно сътрудничество, как се е родило то, какви са механизмите и формите на диалог и съвместна работа, кои от тях са най-ефективни и полезни - от една страна за строителните фирми, а от друга – за развитието на образователните институции и подобряване качеството на професионалното обучение. Направените на тази изводи могат да послужат като основа за предприемането на конкретни управленски действия за подобряване качеството на професионалното обучение в сферата на строителството, за подобряване на диалога между бизнеса (строителните фирми) и образователните институции (професионалните гимназии и висшите училища) в търсене на

ефективни механизми за създаването на висококвалифицирани кадри за строителството и поддържането на постоянно високо ниво на подготвеност и адаптивност на заетите в строителния отрасъл.

Специалностите в сектор „Строителство”, предлагани в Професионалните училища, във Висшите училища и в центровете за професионална подготовка в отделните региони на България са показани в *Приложение 1*.

Разпределението на обучаващите организации в шестте планови района на България е неравномерно и е показано нагледно на следващата графика.

ФИГУРА 21 Разпределение на обучаващите организации в сектор „Строителство” по райони за планиране, 2010г.

Източник: МОМН, КСБ

2.5.3. ФОРМИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И СЪТРУДНИЧЕСТВО С УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ И ЦЕНТРОВЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА

Крайният потребител на кадрите за строителството са строителните фирми. Ето защо важна задача на настоящето изследване бе да се систематизират и анализират оценките, представите и вижданията на строителните фирми за качеството на професионалното обучение по строителство. Най-общо казано, в работните срещи и дискусии, бяха търсени отговори на следните въпроси:

☐ До каква степен приемът по строителни специалности отговаря на реалните потребности от работна сила в строителството?

☐ Как да се вземат решения за бъдещето на професионалното обучение по строителство? Каква да бъде ролята на строителните фирми в този процес? Каква е ролята на държавата в този процес и какви са вижданията на МОН за професионалното обучение по строителство?

☐ Какво е качеството на обучението по строителство – достатъчно добре подготвени ли са випускниците на средните професионални гимназии и висшите училища? Кои са приоритетните направления за подобряване на професионалното обучение по строителството? Как може да се постигне това?

☐ Как да се постигне ефективно сътрудничество между строителните фирми и образователните институции, подготвящи кадри за строителството? Какви са механизмите и формите за взаимно полезно сътрудничеството?

В хода на изследването бе събрана изключително богата емпирична информация, която позволява да се направят конкретни изводи за състоянието на професионалното обучение към момента, както и да се очертаят очакванията на строителните фирми за бъдещето на професионалното обучение по строителство. Какви изводи можем да направим за състоянието и качеството на човешките ресурси:

1. Големите и средно големите строителни фирми имат изградена цялостна система от административно-функционални звена/единици, които са отговорни за разработването на стратегическите и оперативните документи за управлението на човешките ресурси. Така например, всяка трета фирма с персонал над 300 души и всяка четвърта фирма с персонал над 200 души има в структурата си отдел „Развитие на човешките ресурси”. Допълнително, 12,5% от най-големите фирми (над 300 души) и 5,6% от предприятията с персонал между 200 и 300 души са назначили зам.директор по човешките ресурси. Всяка четвърта от големите фирми и всяка трета от средно големите е обособила отдел „Кадри”.

2. При предприятията с персонал между 11 и 50 души преобладаващата практика (47,1%) е грижите за човешките ресурси да се поверят на отдел „Кадри”. В 27,1% от случаите са назначени експерти или няколко експерти по човешките ресурси, а в 12,5% от случаите е сформиран отдел „Развитие на човешките ресурси”.

3. При най-малките фирми (до 10 души), зам.-директорът на предприятието отговаря за развитието и управлението на човешките ресурси.

4. Стратегически подход към развитието на човешките ресурси откриваме в близо половината от предприятията. Разбира се, предприятията се намират на различни степени на разработеност на документите. Различни са и нагласите за прилагането на разработените документи. Данните показват, че 14,8% от фирмите вече са разработили и прилагат успешно фирмена стратегия или план за развитието на човешките ресурси. В тези управленски документи са посочени основните цели и приоритетите на предприятието за развитие на човешките ресурси, както и конкретни мерки за набирането на персонал, за обучението на персонала и подобряване на квалификационно-професионалните характеристики на персонала, мотивационните фактори за задържането на наетия инженерно-технически и изпълнителски персонал, специални грижи за привличането на млади специалисти, както и мерки за повишаване привлекателността на фирмата и създаването на позитивен имидж в регионален и национален мащаб. Други 14,5% от предприятията към момента са приключили с разработването на стратегия/план за човешки ресурси, но се намират на съвсем ранен стадий на практическото изпълнение на планираните мерки. В същото време, една трета от предприятията съобщават, че в момента са в процес на разработване на стратегия или план за развитие на човешките ресурси.

5. Липса на разбиране на важноста на целенасоченото развитие и управление на човешките ресурси се регистрира при 16,3% от предприятията, които твърдят че още им е рано да мислят по тези въпроси. Други 31,1% от фирмите посочват, че нямат такъв тип документи и не мислят да пристъпват към разработването им. Този тип мислене е валиден предимно за предприятията с персонал от 11 до 20 души (67,9% от тях нямат и не мислят да създават подобни документи).

6. Интересна находка на изследването е, че наличието на стратегически документи за развитие на човешките ресурси не е правопрпорционално на големината на фирмата (общ брой персонал, мащабност на извършваните операции, оборот и т.н.) Данните показват например, че 33,3% от най-големите фирми (над 300 души персонал), 23,8% от фирмите с персонал между 201 и 300 души, 23,6% от предприятията с персонал от 101 до 200 души нямат разработени такива документи. Но като цяло е налице тенденция по-стабилните фирми, с по-сериозен управленски опит да имат по-добре обосновани подходи за управлението на човешките ресурси.

Разбира се, наличието на стратегия и план за развитие на човешките ресурси следва да се приема като управленска предпоставка за провеждането на съответната фирмена политика. По-важното е до каква степен тези документи и подходи действително се прилагат в практиката на предприятието, а още по-същественото е какъв е ефектът от прилаганите мерки и действия.

7. Основните акценти в стратегиите и плановете на предприятията за развитие на човешките ресурси са: а) провеждане на курсове за разширяване и повишаване на квалификацията на инженерно-техническия и изпълнителския персонал, непрестанно професионално обучение в новостите на строителните технологии, в това число създаване на собствен център за професионално обучение; б) вътрешно фирмено обучение съгласно интегрирана схема за обучение; в) създаване на творческа и мотивираща работна среда, чрез подобряване условията на труд и предоставянето на възможности за израстване във вътрешната йерархия на предприятието; г) привличане на млади квалифицирани специалисти посредством по-тесни връзки с висши и средни училища – провеждане на производствените стажове, отпускане на стипендии и предварителни договори за работа с изявените ученици); специални грижи за младите кадри, включително чрез наставничество и допълнителни стимули за професионално израстване; д) атрактивно и редовно заплащане за труда; е) запазване на кадрите – преференции за персонала с над 5 г. стаж във фирмата; ж) осигуряване на социални придобивки за работещите – общежитие, карти за пътуване, з) обучение в контекста на фирмената политика за здраве и безопасност при труд, наречена „нулеви злополуки”.

Прегледът на проведените от строителните фирми, членуващи в КСБ, квалификационни курсове показва, че инженерно-техническият персонал е бил включен преобладаващо в курсове за здравословни и безопасни условия на труд (64,3%). Очевидно, предприятията са се съобразили с изискването на ГИТ – Главна инспекция на труда за обучение на ръководния персонал в новото законодателство и наредбите по ЗБУТ. В същото време, 22,9% от инженерно-техническия персонал е преминал през курсове за разширяване или придобиване на квалификация, други 11,9% от предприятията са включили своите инженерно-технически и административни кадри в курсове за придобиване на квалификационна степен, а в 15,9% от случаите предприятията са провели модулно обучение само по дадена специалност.

За същия този период, мерките по отношение на професионалното израстване на работниците са били следните: 37,5% от предприятията са организирали и провели обучение за разширяване или придобиване на квалификация, 27,9% от предприятията за провели курсове за придобиване на квалификационна степен, други 12,8% - модулно обучение по част от професията. Курсове по здравословни и безопасни условия на труд за работниците са проведени едва в 28,8% от предприятията.

Курсове по ключови компетенции са проведени в малка част от предприятията, като тук се откроява следната специфика. Тези курсове са били насочени основно към инженерно-техническия персонал, а специално за работниците курсове по ключови компетенции са проведени в 3,2% от предприятията. За повече детайли виж следната таблица :

таблица 23 Относителни дялове на предприятията, в които през последните 12 месеца са проведени квалификационни курсове. Източник: КСБ

Вид квалификационни курсове:	За инженерно-техническия персонал	За работниците
1. Модулно обучение по част от професията (само по дадена специалност)	15,9	12,8
2. Обучение за разширяване или придобиване на квалификация	22,8	37,5
3. Курсове за придобиване на квалификационна степен	11,9	27,0
4. Курсове за здравословни и безопасни условия на труд	64,3	28,8
5. Обучение по ключови компетенции	9,5	3,2
Общо:	100	100

Допълнителна информация за установените чисто количествени показатели на проведените професионални курсове получаваме от оценките на ръководствата на предприятията за интереса, който се проявява от страна на работниците и инженерно-техническия персонал към предлаганите им курсове. Двете категории персонал имат различни предпочитания и очаквания, съответно проявяват различен интерес към възможностите за професионално израстване и развитие. По правило, всеки се насочва към допълнително обучение в тези сфери, в които изпитва някакви познавателни, информационни или образователни дефицити. Често пъти, това е свързано и с изискванията на работодателите съответният служител да притежава сертификат или удостоверение за правоспособност по точно определена специалност. Очакванията на работниците и инженерно-техническия персонал са, че след като преминат през определено обучение, това ще запълни съществуващите дефицити и ще ги направи по-пригодни за изпълняването на конкретния вид труд.

В този контекст става ясно защо работниците проявяват най-силен интерес към обучението за разширяване или придобиване на квалификацията (48,7%) и курсовете за придобиване на квалификационна степен (34,9%). Една малка част от работниците (9,6%) се интересуват от модулно обучение по част от професията, а само 6,9% - от курсовете по здравословни и безопасни условия на труд. В същото време, инженерно-техническият персонал се интересува най-вече от курсовете по здравословни и безопасни условия на труд (37,1%) и от обучението за разширяване на квалификацията (30,2%), което предлага запознаване с новостите в строителните технологии и процесът на управление на строителните дейности. Макар и по-слаб, налице е определен интерес и към курсовете за придобиване на квалификационна степен (15,9%) и към модулното обучение по част от професията (16,7%).

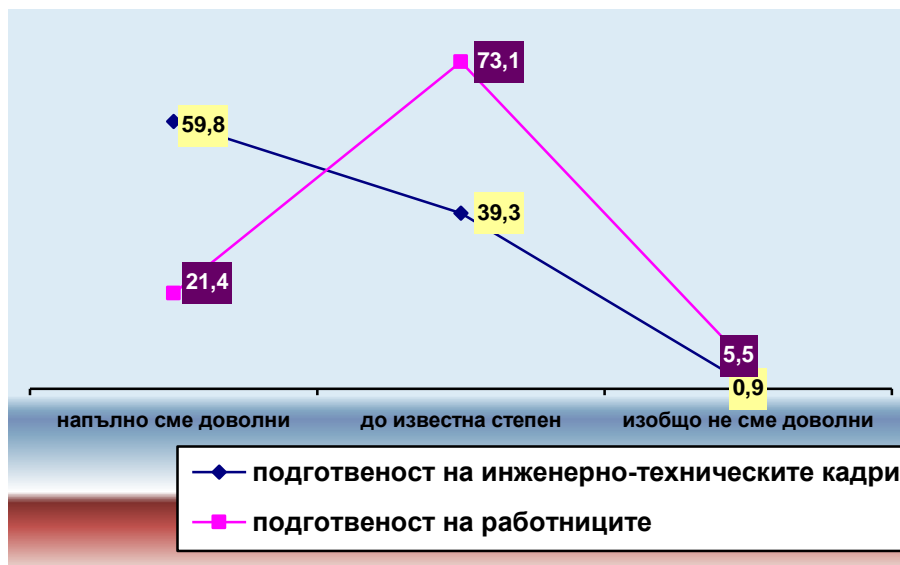
Обучението и курсовете в рамките на фирмената политика за развитие на човешките ресурси се провеждат предимно от центровете за професионално обучение (в 52,9% от случаите). Друг сериозен обучителен ресурс е собственият капацитет – 25,3% от предприятията са посочили, че използват свои опитни майстори и специалисти за лектори и изпитващи.

Оказва се, че предприятията сравнително рядко се обръщат към професионалните гимназии по строителство (в 7,2% от случаите) и едва в 1,1% от случаите търсят съдействие от висше училище по строителство. Като цяло, в по-големите фирми и средно големите фирми са застъпени всички форми на обучение и за участие в тях се канят представители на всички споменати обучаващи институции. Тук отново, основният обучител са центровете за професионално обучение (81,8%), следвани от широкото използване собствени кадри (63,6%); особеното обаче е включването на гост-лектори от средните училища (18,2%). При предприятията с персонал до 50 души е валидна същата схема за професионално обучение.

По преценките на мениджмънта на предприятията, отзвукът сред работниците и инженерно-техническия персонал за проведените курсове е сравнително добър. Качеството на курсовете се преценява като много добро и добро и само в редки случаи – като по-скоро незадоволително.

Оценките на предприятията за нивото на подготвеност на постъпващите работници са също много показателни. Тук се очертава критична ситуация: всяка пета фирма твърди, че е напълно доволна от подготовката на работниците, докато огромното мнозинство от 73,1% посочва отговора „доволни сме само до известна степен”. 5,5% от предприятията пък са крайно недоволни от своите работници, които имат критично слаба професионална подготовка. Тези данни се илюстрират от следната графика:

ФИГУРА 22 Ниво на подготовка на новопостъпващи работници в сектор „Строителство”.

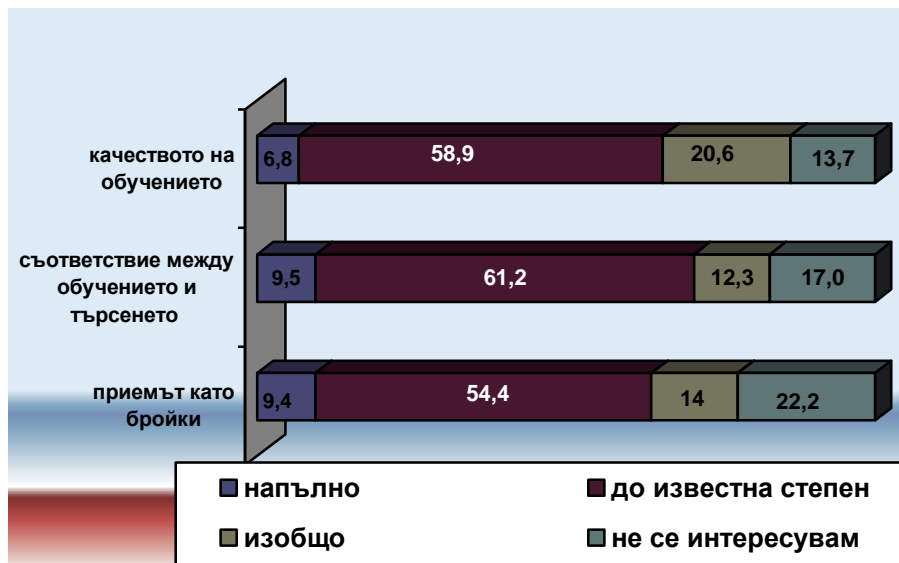
Източник: КСБ

В светлината на тези оценки вниманието ни се прехвърля към общите оценки и мнения на строителните фирми за професионалното обучение по строителство у нас. Тук поставяме три акцента и търсим три основни взаимовръзки: а) съвпадението между потребностите на строителния бранш от работна сила и осъществявания държавен прием, б) специалностите, по които се извършва обучение в образователните институции, и реалните потребности от работна сила в строителството и в) съответствие между качеството на обучението и изискванията на съвременните подходи и технологии в строителството.

Следващата графика визуализира оценките на предприятията по тези няколко пункта.

ФИГУРА 23   **Оценки на строителните фирми за степента на съответствие между потребностите на предприятията от работна сила и качеството на обучението в отн. дялове.**

Източник: КСБ

Данните показват, че строителните фирми споделят преобладаващо умерени и критични оценки по отношение качествените параметри на професионалното обучение по строителство. На първо място, предприятията не са доволни от качеството на провежданото обучение (20,6% изцяло критични оценки и 58,9% умерени оценки). На второ място, предприятията считат, че обучението по строителни специалности като цяло не съответства на реалните потребности на строителството от работна ръка. Цели 61,2% от предприятията са на мнение, че само до известна степен има припокриване между търсенето на работна сила и обучението на такъв тип кадри, а 12,3% от фирмите са категорични, че между обучението и търсенето няма никакво съответствие. Към тези данни следва да добавим и оценките на предприятията за осъществявания прием по специалности. Тук отново преобладават въздържаните и критичните оценки, което показва, че като цяло според фирмите липсва съответствие между приеманите бройки за обучение и реалните потребности: в някои случаи има завишен прием по специалности, по които вече има пренасищане на кадри, а в същото време приемът по най-търсените специалности е занижен или направо липсва.

Тези оценки са израз на засилената тревога на строителните фирми от нарастващото несъответствие между професионалното обучение по строителството и търсенето на работна ръка (както по специалности, така и като численост). През последните години се засилва тенденцията професионалното обучение по строителство да подготвя кадри с недостатъчна практическа пригодност (добра теоретична подготовка, но неподплатена с компетенции за практическо прилагане на наученото). Когато към това се добави и липсата на практически опит, ситуацията става още по-тежка. Ето защо предприятията са принудени да подлагат на преквалификация една немалка част от новонаетите работници и служители, което от една страна внася допълнителни усложнения в набирането на персонал, а от друга - оскъпява строителните дейности.

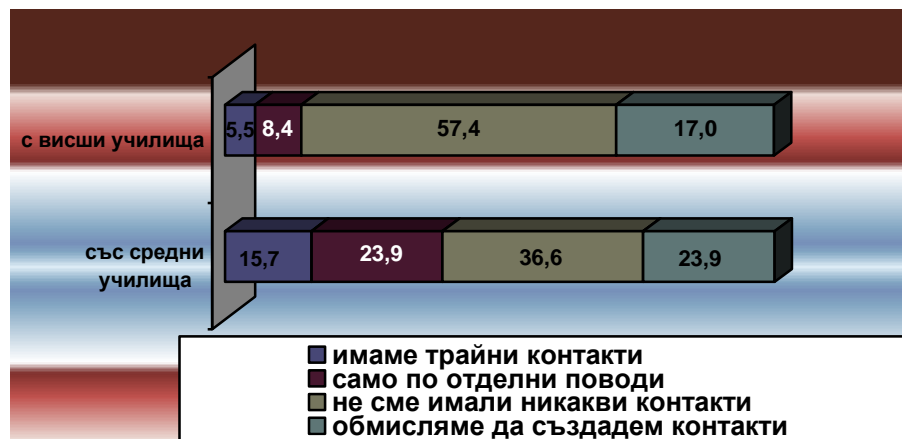
Наличието на скептично-негативни оценки и мнения сред строителните фирми ни задължават да потърсим гледната точка на другата страна – да видим ситуацията на професионалното обучение през погледа на обучаващите институции. Но също така да

очертаем възможностите за подобряване на професионалната подготовка на строителни кадри чрез по-тясно сътрудничество между обучаващите институции и строителния бизнес.

Изследването показва, че се намираме в началото на създаването на стабилни контакти между строителните фирми, от една страна, и професионалните гимназии и висшите училища по строителство, от друга страна.

Към момента на изследването трайно сътрудничество със средни професионални гимназии имат 15,7% от строителните фирми, а други 23,9% от предприятията поддържат определени контакти, но те са по-скоро по отделни поводи и не предполагат изпълнението на взаимни ангажименти. Още по-критично стоят нещата по отношение на контактите с висши училища. Трайно сътрудничество имат една 5,5: от фирмите, 8,4% - имат контакти по конкретни поводи. Следващата графика е показателна в това отношение:

ФИГУРА 24 Наличие на контакти и сътрудничество между строителните фирми и средни и висши училища по строителство (отн. дялове в %)

Източник: КСБ

Графиката сочи, че близо две трети от предприятията до този момент не са имали никакви контакти с висше училище, а никакво сътрудничество с професионална гимназия не са имали 36,6% от фирмите. На фона на непрекъснатия глад за строителни кадри и нарастващото недоволство от нивото на подготовка на кадрите, подобно отношение от страна на предприятията показва, че като цяло бизнесът и до днес разчита на държавата да поеме активната роля по обучението и подготовката. Подобни нагласи от страна на фирмите са повече от обясними. Но в условията на динамично променящите се пазарни реалности, бизнесът би следвало да активизира своето участие и от пасивен обект/потребител на строителни кадри да се превърне в активен субект/поръчител на строителни специалисти.

Вече има индикации за раздвижване на предприятията в тази посока. Изследването показва, че големите и средно големите фирми вече мислят по тези въпроси и дори са предприели конкретни действия. Показателно е например, че 30-36% от фирмите с персонал над 150 души към момента нямат сътрудничество с професионални училища. Докато в същото време, 80% от предприятията с персонал от 11 до 50 души и 93% от фирмите с персонал до 10 души нямат подобни контакти.

Следващата таблица илюстрира относителните дялове на предприятията, които имат конкретни видове сътрудничество със средни или с висши училища.

ТАБЛИЦА 24 Конкретни форми на сътрудничество на строителните фирми. Източник: КСБ

	Със средни професионални и училища по строителство	С висши професионални и училища по строителство
Срещи с мениджмънта на училището и с преподавателите за обсъждане на потребностите от работна сила в строителството	10,0	5,1
Срещи с учениците/студентите	4,9	2,2
Приемаме завършили ученици/студенти на следдипломна квалификация	9,3	3,5
Съдействаме за провеждането на производствените стажове	22,3	7,6
Приемаме на работа при нас от завършващите училището	13,0	6,4
Осигуряваме стипендии на ученици/студенти	0,6	1,9
Осигуряваме наши наставници за обучението на младите специалисти	3,2	1,9
Нямаме такова сътрудничество	36,7	71,3

Конкретните измервания на сътрудничеството на предприятията със средни и/или висши училища се свеждат предимно до предоставянето на базата на фирмите за провеждане на производствени стажове, приемане завършващите на работа във предприятията, приемане на ученици и студенти на следдипломна квалификация. Това са традиционно добри форми и както се вижда от изследването, тъкмо към тях са се насочили преобладаващата част от фирмите. Още повече, че този вид сътрудничество е взаимно изгодно и на двете страни: предприятията получават свежи строителни кадри, като могат директно да се намесят в процеса на подготовката и да насочат обучението в сфери, които са непосредствено необходими за извършването на строителните дейности; от друга страна, училищата са доволни, защото така имат реални условия за провеждане на стажове е практики и дават възможност на учениците да се поучат от «живия живот».

Други съвременни форми на сътрудничество са провеждането на директни срещи с мениджмънта на училището и с преподавателите за обсъждане на потребностите от работна сила в строителството. Това е сравнително по-рядко използвана форма, но предвид сериозните проблеми в подготовката на строителни кадри, все повече фирми се ориентират към нейното ефективно използване. Друга малко прилагана форма са срещите с ученици и студенти, при които да се популяризира професията и предприятието. Тези форми се подценяват, но ефектът от тях е много по-висок и далеч надминава ефекта и от най-добре направени рекламни материали за фирмата.

Отпускането на стипендии и стимулирането на най-добрите студенти или ученици за работа във фирмата е удивително слабо използвана форма. На пръсти се броят учениците или студентите, които биват канени от предприятията и с които се сключват договори за отпускане на стипендии срещу започване на работа във фирмата. Има известно неразбиране и от двете страни: фирмите твърдят, че в отделни случаи не срещат разбиране от страна на ръководствата на гимназиите, когато предлагат отпускане на стипендии за таланти деца. Не може да не направи впечатление, че сътрудничеството между строителните фирми и професионалните гимназии е по-добре поставено, в сравнение с контактите с висшите училища. Те са в рамките на изключението и по правило се поддържат от най-големите и най-стабилните фирми. Но като относителни дялове, тези форми на сътрудничество говорят за поразително ниски нива на използване на капацитета на предприятията и на висшите училища.

ТАБЛИЦА 25 Поводи, по които гимназиите са искали съдействие от строителните фирми

Най-често, гимназиите търсят строителните фирми по следните поводи:	Били ли сте търсени за съдействие:	
	Да	Не
С молба да обсъждате качеството на обучението усъвършенстването на преподаването	9,3	90,7
С молба да дискутирате какви са актуалните потребности от специалисти в строителството	13,0	87,0
С молба за организиране на производствени стажове	41,5	58,5
С молба за осигуряване на стипендии на ученици/студенти	4,7	95,3
С молба за спонсорство по конкретни поводи	27,1	72,9
С молба за извършване на ремонтни дейности	17,8	82,2
С молба за назначаване на млади специалисти при вас	17,1	82,9
С молба да участвате в изпитни комисии при дипломирането	6,4	93,6

Източник: КСБ

За съжаление, гимназиите търсят мненията и оценките на строителните фирми за «обратна връзка» по въпросите на обучението далеч по-рядко:

- С молба за дискутиране на актуалните потребности от специалисти в строителството (13,0%);
- С молба за обсъждане на качеството на обучението (9,3%);
- С молба да участвате в изпитни комисии при дипломирането (6,4%)

Колкото е странно да звучи, но най-рядко предприятията са търсени с молба за осигуряване на стипендии на ученици/студенти (4,7%). Това е една сериозна ниша, която би могла да се използва много по-ефикасно за създаването и управлението на строителни специалисти. Практиката сочи, че отпускането на стипендии и стратегическото мислене за бъдещето на кадрите в дадена фирма е присъщо на големите и стабилните фирми, които имат визия за своето развитие в бъдеще.

В обобщение може да се каже, че вече е поставено началото на конструктивен диалог между образователните институции и бизнеса. Могат да се посочат добри примери в страната: в София, Варна, Пловдив и Бургас са сключени меморандуми за сътрудничество между КСБ и професионални гимназии, а в Плевен, Стара Загора е налице активен диалог и постепенно се върви към търсенето на допълнителни, взаимно полезни форми на сътрудничество.

Професионалните гимназии все още са неуверени и плахи, липсва им опит, нужен им е медиатор и КСБ чрез своите областни представителства е много добро решение. Най-подходящите механизми за ползотворно сътрудничество са срещите на регионално ниво за дискутиране проблемите на професионалното обучение по строителство с оглед потребностите местните пазари на труда; сключване на договори за сътрудничество между фирми и професионални гимназии, както и договори за стипендии с конкретни обучавани лица.

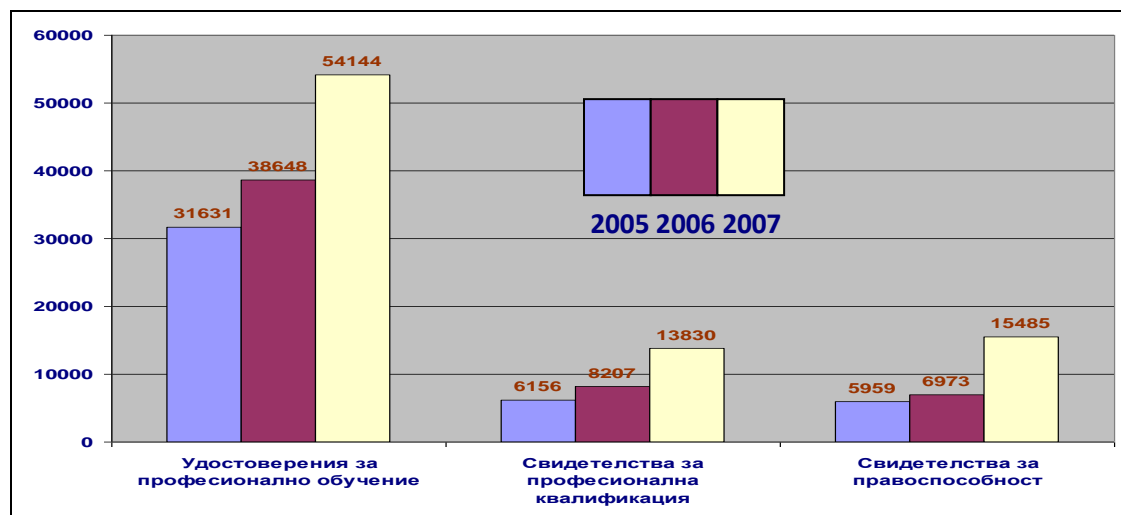
Строителните фирми са все по-активни и търсят ефективно сътрудничество с професионалните гимназии: осигуряване на съвременни технологии за обучителния процес стипендии, производствени стажове, наставници, срещи с учениците, спонсорство, ремонтни дейности, участие в изпитните комисии.

Ако се направи преглед на успешните примери за ефикасно сътрудничество, ще се види, че то се дължи или на активността на една от двете пряко заинтересовани страни (фирми и гимназии), или на едновременните целенасочени усилия както от страна на бизнеса, така и от страна на обучаващата институция. Наличието на пълноценно сътрудничество между обучаващите институции и строителните фирми е гаранция за подобряване на обучението и подготовката на строителни специалисти.

Центровете за професионално обучение са изключително силен елемент в професионалното обучение в индустрията и в частност - в строителния сектор. Съгласно данни на НСИ, през 2005 г. е имало 114 ЦПО, а в края на 2007 г. броят им е 207. Към септември 2008 г. НАПОО отчита нов ръст и споменава за 325 регистрирани ЦПО. Преобладаващата част от ЦПО са частни структури (188 от 207-те ЦПО в края на 2007 г. са частни).

ЦПО са специфичен отговор на потребността от допълващо професионално обучение. За периода 2005-2006 г. са издадени следните видове документи:

ФИГУРА 25 Видове свидетелства, издавани от ЦПО (2005-2007г.)

Източник: Общонационален Форум на КСБ в Ст. Загора, 2010 г.

Анализът на проведените от ЦПО обучения показва, че основният поръчител на обученията са работодателите. Следват обучаемите, които се явяват вторият по относителна тежест източник за финансиране на обучението от ЦПО. Програмите на Агенцията по заетостта остават далеч по-назад, както и проектите със средства от ЕС и др.

ТАБЛИЦА 26 Работодатели, включени в сектор F на НКИД, и изплатените им суми по програми и мерки за обучение и заетост по реда на ЗНЗ. Източник: НСИ, данни на КСБ

Код по НКИД 2008	Общо		2010 г.		2011 г.	
	работодатели	изплатени средства	Работодатели	изплатени средства	Работодатели	изплатени средства
	/бр./	/лв./	/бр./	/лв./	/бр./	/лв./
ОБЩО	24	112 385,81	10	16 403,97	24	95 981,84
41	9	34 615,27	5	7 440,19	9	27 175,08
41.1	0	0,00	0	0,00	0	0,00
41.2	9	34 615,27	5	7 440,19	9	27 175,08
42	8	52 237,83	3	7 858,92	8	44 378,91
42.11	0	0,00	0	0,00	0	0,00
42.12	0	0,00	0	0,00	0	0,00
42.13	0	0,00	0	0,00	0	0,00
42.21	1	2 121,92	0	0,00	1	2 121,92

42.22	1	16 565,95	0	0,00	1	16 565,95
42.91	0	0,00	0	0,00	0	0,00
42.99	6	33 549,96	3	7 858,92	6	25 691,04
43	7	25 532,71	2	1 104,86	7	24 427,85
43.11	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.12	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.13	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.21	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.22	1	1 795,89	0	0,00	1	1 795,89
43.29	1	1 151,43	0	0,00	1	1 151,43
43.31	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.32	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.33	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.34	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.39	2	3 884,64	1	272,82	2	3 611,82
43.91	0	0,00	0	0,00	0	0,00
43.99	3	18 700,75	1	832,04	3	17 868,71

Най-силно заинтересованите от провежданите обучения са самите работодатели. Обяснението се крие в огромното несъответствие между произвежданите кадри (бройки и специалности) и реалното търсене на бизнеса. А когато спешно са необходими определен брой специалисти в даден бранш, не е възможно да се чака 4 или 5 години тези кадри да бъдат създадени от системата за професионално образование и обучение. Решението се намира в рамките на предоставяните от ЦПО курсове.

Подробна информация за ЦПО, лицензирани към НАПОО по строителни професии и специалности и по области и населени места е показана в таблицата от *Приложение 2*.

2.5.4. ПОЛИТИКИ В ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В СТРОИТЕЛНИЯ СЕКТОР

В средносрочен план тези политики могат да бъдат синтезирани по следния начин:

- популяризиране на Стратегията на ЕС за учене през целия живот;
- създаване на Национална квалификационна рамка, съпоставима с Европейската квалификационна рамка;
- въвеждане на Европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение;
- въвеждане на Общата рамка за осигуряване на качеството на професионалното образование и обучение;
- създаване на независимо звено за външно оценяване, консултанти и оценители за външно стандартизирано оценяване на резултатите от ученето на изхода на системата за ПОО по строителни професии и специалности;
- разработване на методология за външно оценяване (единни правила и инструментариум) на професионалното образование и обучение по професии и специалности в областта на строителството с участието на работодатели;
- създаване на Регистър на завършващите ученици в професионалните гимназии по строителство;
- създаване на Регистър на строителни фирми, които да предлагат обучители и наставници за провеждане на учебни и производствени практики (УП и ПП);
- създаване на електронна борса за инженерно-технически кадри и за изпълнителски персонал в строителството.

Раздел 3. ФАКТОРИ И ДВИЖЕЩИ СИЛИ НА ПРОМЯНА

3.1. ТЕХНОЛОГИЧНИ ПРОМЕНИ

Технологични промени, правилна и активна иновационна политика са основни фактори, определящи развитието на икономиката в т.ч. и на строителството. През юли 2011 г. ЕК обяви, че близо 7 млрд. евро ще бъдат инвестирани за насърчаване на иновациите чрез научни изследвания. Този финансов пакет ще бъде предоставен в рамките на Седма рамкова програма на ЕС за научни изследвания (РП7). Очаква се той да създаде около 174 000 работни места в краткосрочен план и близо 450 000 работни места и почти 80 млрд. евро ръст на БВП през следващите 15 години. Финансирането на научните изследвания в ЕС заема водещо място в политическата програма и е в центъра на съгласувана стратегия за иновации. ЕС има нужда от такава стратегия, ако иска да се конкурира успешно с големи и динамични страни като САЩ и Китай.

За пореден път Европа поставя научните изследвания и иновациите на първо място в политическата програма за растеж и работни места. Конкуренцията за това финансиране, обхващаща цялата територия на ЕС, ще обедини най-добрите европейски изследователи за решаване на основни проблеми в съвременния свят като енергийна ефективност, продоволствена сигурност, изменение на климата и застаряване на населението. С безвъзмездните средства ще се насърчават научните изследвания за преодоляване на най-големите предизвикателства, пред които е изправено обществото в Европа и света. Сред бенефициентите - над 16 000 на брой - ще бъдат университети, научноизследователски организации и предприятия. Особено внимание ще бъде отделено на малките и средните предприятия. Специална награда на ЕС ще бъде създадена за новатори жени, чиято работа е финансирана от РП7 или предишните програми.

В периода до 2013 г. е предвидено България да отдели около 250 млн. евро за иновации. Тези средства ще бъдат изплатени по ОП „Конкурентоспособност“ и ще бъдат насочени към иновативни компании. Средствата ще се разпределят по следния начин: около 100 млн. евро ще бъдат за технологично обновление и над 100 млн. евро - за стимулиране на малки и стартиращи иновативни компании чрез евтини заеми, гаранционни фондове и други инструменти.

През октомври 2011 г. Министерският съвет одобри Национален план за действие за насърчаване на „зелените“ обществени поръчки за периода 2012-2014 г. Планът е част от националната политика, насочена към популяризиране на зелените обществени поръчки, като един от инструментите, чрез които се увеличава пазарът на екологични продукти и услуги, насърчават се еко-иновациите и конкурентоспособността на икономиката. Целта на плана е да се определят основните мерки и дейности, които следва да бъдат изпълнени, за да може възлагането на зелени обществени поръчки да се превърне в реалност. Зелените обществени поръчки се дефинират като „процедура, чрез която публичните органи се стремят да получат продукти, услуги и строителни работи с намалено въздействие върху околната среда през целия им жизнен цикъл“. В документа са назовани продуктовете групи, предмет на зелени обществени поръчки, посочени са екологичните критерии, на които те трябва да отговарят, и са определени конкретни цели и мерки за тяхното постигане. Съгласно заложените цели, възложителите от централната администрация следва да достигнат определен процентен дял

на зелените поръчки при възлагане на копирна и графична хартия (60% през 2012 г., 80% през 2013 г. и 90% през 2014 г.); офис ИТ оборудване (съответно 60%, 80%, 100%); офис осветление (80%, 90%, 100%); климатици (90%, 95%, 100%) и почистващи продукти и услуги (30%, 40%, 50%). Посочените цели имат препоръчителен характер за възложителите, които са публичноправни организации, както и за тези от местната администрация. Планът включва и механизъм за мониторинг на възлагането на „зелени обществени поръчки“. Предвидени са и мерки за популяризиране на зелените поръчки и повишаване на капацитета на възложителите при тяхното прилагане.

За строителството конкретно, „зелените обществени поръчки“ са в следните направления:

- Нови технологии по отношение на отпадъците и тяхното редуциране и рециклиране;
- Зелени строителни технологии;
- Енергийна ефективност;
- Нови технологии на материали и продукция;
- Модернизация и високо производителна механизация;

3.2. ОБЩОЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИКИ

Общоевропейски политики в сектор „Строителство“ намират концентриран израз в Директивите на FIEC (Федерация на европейската строителна индустрия) и призива на FIEC и EIC към вземащите решения на европейско и национално ниво за «Лоялна конкуренция при равни условия – в световен мащаб!»

Глобализацията на световната икономика доведе до увеличаване на броя на предприятията и работниците от трети страни на европейските строителни пазари .

FIEC и EIC се противопоставят на всякакви форми на протекционизъм и настояват за лоялна конкуренция на симетрично отворени пазари. Конкуренцията, при условие, че е справедлива, допринася за прогреса и иновациите, докато нелоялната и нездрава конкуренция, основана на най-ниската цена, застрашава икономиката на ЕС и обществото.

Поради това FIEC и EIC подчертават неотложната необходимост да се осигури равнопоставеност в световен мащаб, която ще осигури основа, както за лоялна конкуренция между всички фирми, така и за спазването на екологичните и социалните постижения достигнати в ЕС.

Напълно неприемлива е невъзможността за симетричен достъп до пазара, така че предприятията от ЕС да са възпрепятствани да влизат на пазарите за обществени поръчки в някои страни, а компаниите от тези страни могат да се възползват пълноценно от отворените пазари на ЕС. По тази причина FIEC настоява за истински реципрочни/симетрични възможности за достъп до пазара и съответните стимулиращи мерки (т.е. инструменти за търговска защита) на европейско равнище, ако международните преговори не постигнат осезаем напредък.

Недопустимо е държавни и субсидирани от държавата предприятия от трети страни, които не са подложени на същите ограничения като предприятията от ЕС, да могат да се възползват от договори за обществени поръчки в рамките на Съюза. В тази връзка, Европейското законодателство за обществените поръчки трябва да бъде изменено така, че да се гарантират ефективни равни условия за всички потенциални участници в търга, европейски или от трети страни, като се избягват, по-специално, форми на нелоялна конкуренция между частни и държавни компании.

В светлината на неотдавнашната резолюция на Европейския парламент, на Становището на Европейския икономически и социален комитет, и на консултациите на Европейската комисия, FIEC и EIC поставят на вниманието на вземащите решения на европейско и национално ниво, да се гарантира предприемането на адекватни и решителни мерки на всички равнища (международно, европейско, национално) за осигуряване на глобална равнопоставеност, основана на лоялната конкуренция и симетрията. От тези мерки ще зависи дългосрочното устойчиво развитие на икономиката на ЕС и на строителния сектор в частност.

3.3. SWOT АНАЛИЗ

ТАБЛИЦА 27 SWOT анализ на сектор „Строителство”

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> - Водещ отрасъл на икономиката – барометър на икономическото развитие; - Налице е квалифициран строителен ресурс с опит, знания и информация за осъществяване на нови проекти; - Дългогодишен опит в управлението на строителната дейност и повишаване на отговорността на строителя за качеството на изпълнение на строежите; - Строителният сектор е конкурентен на европейските пазари на строителни услуги и като цяло предоставя качествени продукти, внедрява иновации и прилага нови съвременни технологии. 	<ul style="list-style-type: none"> - Отрасълът пръв се повлия от икономическата криза; - Финансирането зависи от потока на инвестициите; - Слаба привлекателност за външни инвестиции; - Намаляване на частните инвестиции и инвестициите въобще, вкл. чуждестранни инвестиции; - Старият модел, базиран на кредитен бум, насочен към нископродуктивни инвестиции, достигна и изчерпи възможностите си. - Основните инвестиции и поръчки в момента се очакват от държавата. - Незадоволителни усилия за усвояване на европейските средства, въпреки че в момента еврофондовете са основен източник на ресурс за развитие на бранша; - Ниска производителност на труда; - Необходимост от активно повишаване на квалификацията и компетенциите на работната сила; - Квалификацията на работната сила не е приоритет.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> - Динамично развитие - отрасъл със сериозен капацитет за развитие; - Привличане на продуктивни „зелени” инвестиции от чужбина; - Установяване на ред и ясни правила за всички икономически субекти в строителния бизнес. - Ефективно усвояване на европейските фондове като база за нарастване на обема на строителството в България. - Обучение на персонала и повишаване на квалификацията му въз основа на компетентностния подход; 	<ul style="list-style-type: none"> - Нелоялна конкуренция от Изток. - Остарели модели на партньорство; - Финансова нестабилност; - липса на устойчиво финансово осигуряване; - липса на инвестиции и проекти; - нарастване на безработица;

Раздел 4. СЦЕНАРИИ И ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕ. ОЧАКВАНИЯ ЗА ПРОМЯНА НА ИЗИСКВАНИЯТА КЪМ РАБОТНАТА СИЛА НА РАБОТНИТЕ МЕСТА И ПРОФЕСИИТЕ И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

Професионалното образование и обучение се осъществяват по професии и специалности, включени в Списъка на професиите за професионално образование и обучение от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО), утвърден от министъра на образованието, младежта и науката, след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отраслови министри и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище. Списъкът на професиите за професионално образование и обучение е включен и в чл. 42, ал. 7 от Закона за народната просвета. В Списъка на професиите за професионално образование и обучение за квалификация на кадри от строителния бранш са включени следните професии и специалности:

Професии и специалности от направления 581 „Архитектура, урбанизъм и геодезия” и 582 „Строителство” по чл.6, ал.1 от ЗПОО утвърден със Заповед № РД 09-1728/01.12.2010 г. на Министъра на образованието, младежта и науката

- 1 степен – 2 професии/ 3 специалности
- 2 степен – 4 професии/ 20 специалности
- 3 степен – 2 професии/ 4 специалности

581 Архитектура, урбанизъм и геодезия		
581010 Геодезист ДОИ	5820101 Геодезия	Трета степен
582 Строителство		
582010 Строителен техник ДОИ и НИП	5820101 Строителство и архитектура	Трета степен
	5820103 Водно строителство	
	5820104 Транспортно строителство	
582030 Строител НИП (без 10 и 12) Проект ДОИ	5820302 Кофражи	Втора степен
	5820303 Армировка и бетон	
	5820304 Зидария	
	5820305 Мазилки и шпакловки	
	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	
	5820307 Външни облицовки и настилки	
	5820309 Бояджийски работи	
	58203010 Строително дърводелство	
	58203011 Строително тенекеджийство	
	58203012 Покриви	
582040 Строител-монтажник ДОИ и НИП (без 01 и 02)	5820405 Изолации в строителството	Втора степен
	5820401 Стоманобетонни конструкции	
	5820402 Метални конструкции	
	5820403 Сухо строителство	
	5820404 Дограма и стъклопоставяне	

582060 Пътен строител ДОИ	5820601 Строител на пътища, магистрали и съоръжения към тях	Втора степен
	5820602 Строител на релсови пътища и съоръжения към тях	Втора степен
582050 Монтажник на водоснабдителни и канализационни мрежи ДОИ и НИП (без О2)	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	Втора степен
	5820502 Външни ВиК мрежи	
582070 Пещостроител	5820701 Пещостроителство	Втора степен
582080 Помощник в тропителството Проект ДОИ	5820801 Основни и довършителни работи	Първа степен
582090 Помощник пътен строител Проект ДОИ	5820901 Пътища, магистрали и съоръжения	Първа степен
	5820902 Релсови пътища и съоръжения	Първа степен

Институциите в системата на професионалното образование и обучение по строителни професии и специалности са:

1. Професионални гимназии;
2. Центрове за професионално обучение.

Обучение за придобиване на професионална квалификация могат да осъществяват и министерства, общини, висши училища, организации на работодатели, организации на работници и служители и отделни работодатели. Обучение за придобиване на професионална квалификация може да се осъществява и чрез индивидуална подготовка.

Професионалните гимназии осъществяват професионално образование с придобиване на втора степен на професионална квалификация с продължителност четири години или на трета степен на професионална квалификация с продължителност четири или пет години. Професионалните гимназии могат да осъществяват и професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация. В тях се приемат ученици със завършен най-малко VI клас.

Центровете за професионално обучение са: държавни /Българо-германски център за професионално обучение – Плевен/ и частни, български и с чуждестранно участие. Центровете за професионално обучение задължително се лицензират в НАПОО за професии и специалности, по които провеждат обучение. ЦПО извършват професионално обучение на лица, навършили 16 години.

През 2011/2012 г. според Държавния план-прием броят на държавните, институции обучаващи по строителни специалности е, както следва :

- Професионални гимназии - 34,
- Професионални гимназии по подемна, строителна и транспортна техника - 4
- Професионални вечерни училища - 2,
- Помощно училище интернат - 1
- БГЦПО-Плевен - 1

Професионалното образование се завършва с полагане на:

1. Държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование съгласно Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;
2. Държавни изпити за придобиване на професионална квалификация.

Държавните училища, професионалните гимназии и центровете за професионално обучение се финансират от: държавния бюджет; спонсорство, дарения, завещания; собствени приходи; национални и международни програми. Частните центрове за професионално обучение се финансират от: физически и юридически лица - в това число, обучаеми и

работодатели, от Агенцията по заетостта и по различни програми. По статистика на НАПОО големият дял от финансирането на обученията се пада на първо място на работодателите.

Слабите страни в системата на професионалното образование и обучение в държавните професионални гимназии и училища са, както следва:

- Остаряла материално-техническа база и оборудване и недостатъчни инвестиции за подобряването ѝ;
- Недостатъчна организацията на практическото обучение (учебна и производствена практика);
- Неразвита система за професионално ориентиране и за външно оценяване.

4.1. СТРАТЕГИИ ЗА ПОСРЕЩАНЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ НУЖДИ ОТ НОВИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ

КСБ може да се превърне в активна страна за посрещане на нуждите от нови умения и компетенции на работната сила в отрасъл „Строителство” и при провеждането на политики и мерки за повишаване качеството на подготовката на кадри за строителството. Работата е възможна в следните направления:

- Систематизиране на работещи модели от други европейски страни, с което да се подпомогне трансформирането на сега съществуващата система за професионално образование и обучение в съвременна система, основана на компетентностния подход.
- Активно участие в планирането на приема по региони, в разработването на учебни програми и осъвременяването на учебния процес. Да се въведат повече практически модули. Да се заложи по-продължителна практика, производствените стажове да се провеждат реално, с възлагането на действителни задачи на стажуващите и т.н.;
- Подобряване на правната среда в страната и създаването на условия за активизиране на диалога между строителните фирми и професионалните гимназии. Синхронизиране действията на всички субекти за подобряване нивото на провежданото обучение и създаването на качествени, висококвалифицирани строителни кадри.
- Създаване на Регистър на завършващите ученици в строителните професионални гимназии;
- Създаване на Регистър на строителни фирми, които да предлагат обучители и наставници за провеждане на учебни и производствени практики (УП и ПП)
- Инициране на предложения, разпоредби за данъчни облекчения на предприятията, желаещи да вложат средства в професионалното образование
- Инициране на целесъобразни промени в нормативната уредба.
- Споделяне, изучаване и разпространяване на добрите практики в прилагането на съвременни модели за сътрудничество между строителни фирми и професионални гимназии по строителство
- Създаване на електронна борса за инженерно-технически кадри и за изпълнителски персонал
- Утвърждаване на единни ставки за заплащане на различните видове труд в строителството и изравняване на заплащането вътре в страната с европейските стандарти.
- Обмен на добри практики между мениджмънта на строителните фирми по отношение прилагането на компетентностния подход;

- Да се популяризират добрите практики в управленския и организационен опит на строителните фирми по създаването на кадри за строителството – примери за успешно прилагани подходи за работа по ранното откриване на млади специалисти и тяхното привличане за работа в строителството; системи за професионалното израстване и развитие на строителните кадри; управленски действия за мотивиране на строителните кадри за постоянна работа в дадена фирма;
- Да се популяризират добрите практики за ефективно сътрудничество между средно училище, подготвящо строителни кадри, и строителни фирми – позитивните примери да се поместват на електронната страница на КСБ, да се препоръчват като добри подходи при регионалните срещи.

4.2. ДЕФИНИРАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ ДЛЪЖНОСТИ И ПРОФЕСИИ В СЕКТОРА

По данните от Държавния план-прием за учебната 2011/2012 година, утвърден със Заповед № РД 09-461/30.03.2011 г. на министъра на образованието, младежта и науката, съгласуван с министъра на труда и социалната политика и с министъра на регионалното развитие и благоустройството, в държавните професионални гимназии и професионални училища по професии и специалности от направления 581/582 „Архитектура и строителство“, ще бъде приет следния брой обучаеми по специалности:

581010 Геодезист:

5810101 Геодезия – 412

582010 Строителен техник :

5820101 Строителство и архитектура – 1061

5820103 Водно строителство – 134

5820104 Транспортно строителство – 121

582030 Строител:

5820303 Армировка и бетон – 30

5820305 Мазилки и шпакловки – 14

5820306 Вътрешни облицовки и настилки – 415

5820307 Външни облицовки и настилки – 61

5820309 Бояджийски работи – 35

582040 Строител- монтажник:

5820403 Сухо строителство – 187

582050 Монтажник на водоснабдителни и канализационни мрежи:

5820501 Вътрешни ВиК мрежи – 14

582080 Помощник в строителството:

5820801 Основни и довършителни работи – 238

582090 Помощник пътен строител:

5820901 Пътища, магистрали и съоръжения към тях - 30

Раздел 5. ПРЕПОРЪКИ, ЗА ПОДОБРЕНИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНАТА СРЕДА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЗА ПРОМЯНА В НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

I. Промени и допълнения в Закона за устройство на територията

Да бъде променен чл.166 от Закона за устройство на територията, като отпадне лицензионният режим, осъществяван от МРРБ за консултантите, извършващи оценка на съответствието на инвестиционните проекти и упражняващи строителен надзор, като същите преминават на регистрационен режим към КСБ (Камара на строителите в България). Да бъдат въведени изисквания към икономическото и финансово състояние на предприятията и техните технически възможности и се създаде професионален регистър на консултантите/респективно проектантите (проектантските фирми като юридически лица), по аналогия с Централния професионален регистър на строителя, като се използват добрите и работещи практики по Закона за камарата на строителите, включително създаване на единна информационна система.

II. Промени и допълнения в НАРЕДБА № 3 от 31.07.2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството

Да се приемат и утвърдят образци на актове и протоколи по време на строителството за обекти от ниското строителство – за инфраструктурни/линейни обекти, тъй като съществуващите в Наредба №3 образци на актове и протоколи са съобразени предимно с извършването на високо строителство.

III. Промени и допълнения в Закона за обществените поръчки

Ако бъде приет регистрационен режим към КСБ за предприятията, извършващи оценка на съответствието и/или упражняващи строителен надзор, както и за проектантските фирми, доказването на икономическото и финансовото състояние на кандидатите или участниците в процедури за възлагане на обществени поръчки по чл.50, ал.1 от ЗОП да става с представяне на заверено копие от удостоверение си за регистрация в Централен професионален регистър на консултанта/респективно проектанта.

По чл.25, ал.2, т.3 ЗОП – Информацията в текста на обявлението за обекта на поръчката и количеството или обем, включително на обособени позиции, да бъде пълна и изчерпателна, за да може кандидатите още на този етап да преценят възможностите си и да вземат решение дали да участват в процедурата.

По чл.25, ал.2, т.13 – Да бъде допълнена, като се предвиди задължение на Възложителя да предоставя на магнитен носител образци на формуляри на документите, които участникът следва да попълва за участието си в процедурата, за да не се налага да ги преписва или сканира. Проектната документация да се представя и на хартиен носител, за да се избягват грешки при разчитането ѝ от CD.

По чл. 28, ал.1, т.9 – В текста на тази точка да се запише изрично, че Възложителят не може да ограничава участника да предлага изменения и допълнения в проекта на договора преди сключването му, както и че направените предложения в тази насока от участника се разглеждат от Възложителя и не могат да послужат за основание за отхвърляне на участника. Изрично да

се посочи, че нито обявлението, нито в проекта за договор може да се включва текст, който изключва предложения на участника за промени и допълнения.

Да се конкретизира срока (чл.63) и стойността (чл.59, ал.2 и 3) на гаранцията за изпълнение.

Обществените поръчки, възлагани по реда на Наредбата за възлагане на малки обществени поръчки, да бъдат обнародвани на електронната страница на Държавен вестник, по аналогия на чл.27, ал.2 ЗОП, уреждащ обнародването на обществени поръчки по реда на ЗОП.

Конкретни предложения за промени и допълнения в ЗУТ, ЗОП и ЗКСБ са посочени в Приложение 3.

Раздел 6. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

България трябва да пренасочи своята стратегия за преки чуждестранни инвестиции към експортно ориентирани сектори с относително по-висока добавена стойност, които имат позитивно въздействие върху заетостта в дългосрочен план. Имайки предвид сегашната икономическа и образователна структура, страната има нужда от обширна, сегментирана стратегия, фокусираща се както върху традиционните като тежката и металургичната промишленост, така и върху нови, сега развиващи се индустрии.

Докато наличието на висококвалифицирани служители се потвърждава от различни изследвания като основен критерии за привличането на инвеститори, работната сила в България е заета в сектори, изискващи относително ниска квалификация и умения, и образователната система в момента не осигурява достатъчно завършващи в световните, развиващи се високотехнологични сектори.

Политика към строителните предприятия

През октомври 2011 г. ЕК публикува доклад, който за пореден път констатира, че България има проблеми с конкурентоспособността, бюрокрацията, липсата на иновации, енергийната ефективност и транспортната инфраструктура. Сериозни пречки пред строителния бизнес създават високите лихви по заемите, допълнителните изисквания и закъсняващите бюджетни плащания. Сътрудничеството и координацията между изследователските институции и строителните фирми все още е ограничено. Прилагането на мерките от съществуващите иновационни програми е по-скоро слабо, липсват мащабни проекти в тази област.

Усвояването на структурните фондове за проекти в областта на строителния сектор остава все още ниско в краткосрочен план. Правилното прилагане на успешен механизъм за управление и контрол на европейските фондове за големи инфраструктурни обекти има решаващо значение за преодоляване на проблемите. България трябва да подобри административния си капацитет в тази насока и да опрости съществуващите правила и процедури, за да ускори усвояването на фондовете във всички сектори.

В условията на продължаващ отлив на преки чуждестранни инвестиции от България Агенцията за инвестиции подготвя нова стратегия за привличането им обратно в страната. Тя предвижда неприлагани досега мерки като отстъпване право на строеж или предоставяне на безплатна земя, преотстъпване на част от разходите за осигурителни плащания, намаляване с 50 на сто на предплатения в началото на годината корпоративен данък, по-големи правомощия и отговорности за активно участие на Агенцията в административното обслужване на инвеститорите, прибегване до отчуждаване на частни земи за приоритетни обекти. Запазва се задължението за изграждане на довеждащата инфраструктура до обекта на инвеститора, макар и с ограничение до 20 на сто от стойността на реално вложените средства в целия проект. Целта на новата стратегия е не само да се осигурят съобразени с новата реалност стимули за привличане на чуждестранни компании от сектори с висока добавена стойност, но и да се накарат всички институции да заработят по-активно и координирано в тази насока. Това е от особено значение за проектите в строителния сектор.

Новата стратегия все още се обсъжда и не е ясно кои от предложените мерки реално ще бъдат разписани в законодателни промени, още повече, че отношението на експертите към тях не е еднозначно. Има не малко възражения, че се нарушава принципът на равнопоставеност на стопанските субекти, както и че се променят принципите на данъчната система, като на

практика се получава диференциране на данъчните ставки. Неведнъж е обръщано внимание на факта, че всички стимули са насочени към новите инвеститори в строителството, поставяйки по този начин в неравностойно положение съществуващите вече предприятия с чуждестранно участие. Възражения има и срещу обявяването на приоритетни сектори. Единственото, което със сигурност ще привлече вниманието на инвеститорите към големи строителни обекти, е подобряването на бизнес средата на основата на ускорено и качествено административно обслужване, прозрачна и ефективна съдебна система, стабилна и предвидима икономическа политика, висококвалифицирани кадри.

През 2011 г. парламентът прие Закона за изменение и допълнение на Закона за обществени поръчки. Целта на промените е да се опрости законодателството, да се облекчи процеса на възлагане на обществени поръчки, да се усъвършенства предварителният контрол върху процедури за възлагане на обществени поръчки, които са финансирани от европейските фондове. Това е от особено значение за сектор „Строителство”.

В последния доклад на ЕК относно напредъка на България по механизма за сътрудничество и проверка се дава добра оценка на предлаганите законодателни промени в посочения закон. Същевременно се подчертава, че основно предизвикателство в тази сфера ”продължава да бъде значителното подобряване на административния капацитет и на качеството на административните действия”.

През октомври 2011 г. Министерският съвет одобри Национален план за действие за насърчаване на „зелените” обществени поръчки за периода 2012-2014 г. Планът е част от националната политика, насочена към популяризиране на зелените обществени поръчки, като един от инструментите, чрез които се увеличава пазарът на екологични продукти и услуги, насърчават се еко-иновациите и конкурентоспособността на икономиката. Целта на плана е да се определят основните мерки и дейности, които следва да бъдат изпълнени, за да може възлагането на зелени обществени поръчки да се превърне в реалност. Зелените обществени поръчки се дефинират като „процедура, чрез която публичните органи се стремят да получат продукти, услуги и строителни работи с намалено въздействие върху околната среда през целия им жизнен цикъл”. Очаква се това да стимулира строителния бизнес, като същевременно изискванията към компетенциите на работната сила в сектора се повишават и очевидно са необходими определени усилия за привеждането им в необходимото съответствие с изискванията на новите параметри на строителните обекти.

Раздел 7. ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Статистически справочници на НСИ / Национален статистически институт и Евростат.
2. Данни от Агенция по заетостта.
3. Анализи на Камара на строителите в България.
4. Емпирични изследвания на Камара на строителите в България и Фондация Анализ на риска.
5. Статистически данни на FIES – Европейска федерация на строителната индустрия.
6. Анализи на Център за икономически изследвания.
7. Програми за развитие на МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството.
8. Статистически данни на БНБ.

Раздел 8. ПРИЛОЖЕНИЯ

8.1. ПРИЛОЖЕНИЕ 1 – СПЕЦИАЛНОСТИ ПРЕДЛАГАНИ В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГИМНАЗИИ, ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА И ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

ТАБЛИЦА 28 Специалности в сектор „Строителство”, предлагани в професионалните училища в отделните региони на България

Населено място	Наименование на професионалното училище	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността
	ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД							
Гр.Благоев град	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”	3410301 Недвижим и имоти	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	6220301 Озеленяване и цветарство			
	ОБЛАСТ БУРГАС							
Гр.Бургас	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „КОЛЪО ФИЧЕТО”	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство	5820104 Транспортно строителство	6220102 Парково строителство и озеленяване		
Гр.Бургас	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СГРАДОСТРОИТЕЛСТВО И ИНСТАЛАЦИИ „ПЕНЬО ПЕНЕВ”	5220210 Електрически инсталации	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки				
	ОБЛАСТ ВАРНА							
Гр.Варна	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”	3410301 Недвижим и имоти	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство			
Гр.Варна	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СГРАДОСТРОИТЕЛСТВО „КОЛЪО ФИЧЕТО”	5210901 Заваряване	5220210 Електрически инсталации	5820403 Сухо строителство	5820801 Основни и довършителни работи			
	ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО							
Гр.В.Търново	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „АНГЕЛ	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	6220102 Парково строителство и озеленяване				

	ПОПОВ”			не				
Гр.В.Търново	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СГРАДОСТРОИТЕЛСТВО „КОЛЪО ФИЧЕТО”	5220210 Електрически инсталации	5820306 Вътрешни облицовки и настилки					
Гр.Свищов	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ЛЕКА ПРОМИШЛЕННОСТ И СТРОИТЕЛСТВО	5210901 Заваряване	5220409 Топлотехника	5420401 Конструирание, моделиране и технология на облекло от текстил	5430902 Производство на тапициран и изделия	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820801 Основни и довършителни работи	8110602 Производство и обслужване в заведенията за хранене и развлечения
	ОБЛАСТ ВИДИН							
Гр.Видин	ПРОФЕСИОНАЛНА ТЕХНИЧЕСКА ГИМНАЗИЯ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”	4810201 Системно програмиране	5210901 Заваряване	5220308 Възобновяеми енергийни източници	5250101 Автотранспортна техника	5820101 Строителство и архитектура		
	ОБЛАСТ ВРАЦА							
Гр.Враца	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРА	5820101 Строителство и архитектура	5820403 Сухо строителство	5820801 Основни и довършителни работи	5820901 Пътища, магистрали и съоръжения			
	ОБЛАСТ ГАБРОВО							
Гр.Габрово	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО	5820101 Строителство и архитектура	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820403 Сухо строителство				
	ОБЛАСТ ХАСКОВО							
Гр.Димитровград	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ „КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА”	5220103 Електрообзавеждане на производството	5220210 Електрически инсталации	5220309 Топлотехника	5420401 Конструирание, моделиране и технология на облекло от текстил	5820101 Строителство и архитектура	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	
	ОБЛАСТ ДОБРИЧ							
Гр.Добрич	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРА „ПЕНЬО ПЕНЕВ”	2140106 Интериорен дизайн	2140109 Пространствен дизайн	5430201 Производство на мебели	5820101 Строителство и архитектура	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи	6220102 Парково строителство и озеленяване
	ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ							
Гр.Кърджали	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ”	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура					
	ОБЛАСТ ЛОВЕЧ							
Гр.Ловеч	ВЕЧЕРНО ПРОФЕСИОНАЛНО УЧИЛИЩЕ	5210301 Металорезащи	5211101 Шлосерство	5220201 Електрически	5820501 Вътрешни ВиК			

		машини		машини и апарати	мрежи			
Гр.Тетевен	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И УСЛУГИ	3450501 Малък и среден бизнес	5220210 Електрически инсталации	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820801 Основни и довършителни работи			
	ОБЛАСТ МОНТАНА							
Гр.Монтана	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „ПРОФ.АРХ. СТЕФАН СТЕФАНОВ”	3410301 Недвижим и имоти	4810201 Системно програмиране	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	6220102 Парково строителство и озеленяване		
	ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК							
Гр.Брацигово	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРА	5820101 Строителство и архитектура	5820307 Външни облицовки и настилки					
Гр.Пазарджик	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРА	3410301 Недвижим и имоти	5220109 Електрически инсталации	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820306 Вътрешни облицовки и настилки		
	ОБЛАСТ ПЕРНИК							
Гр.Перник	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ТЕХНИКА И СТРОИТЕЛСТВО „АРХ.ЙОРДАН МИЛАНОВ”	2130601 Компютърна графика	2140106 Интериорен дизайн	5210202 Промислена естетика и дизайн	5820101 Строителство и архитектура			
	ОБЛАСТ ПЛЕВЕН							
Гр.Долни дъбник	ПОМОЩНО УЧИЛИЩЕ – ИНТЕРНАТ „АСЕН КИСЕЛИНЧЕВ”	5421101 Шивачество	5820801 Основни и довършителни работи					
Гр.Плевен	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „НИКОЛА ФИЧЕВ”	2140106 Интериорен дизайн	5220109 Електрически инсталации	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура			
Гр.Плевен	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ПОДЕМНА, СТРОИТЕЛНА И ТРАНСПОРТНА ТЕХНИКА „Г.С.РАКОВСКИ”	5210901 Заваряване	5250202 Пътностроителна техника	5250501 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5250601 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства			
	ОБЛАСТ ПЛОВДИВ							
Гр.Пловдив	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ	3410301 Недвижим и имоти	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство	5820104 Транспортно строителство	6220102 Парково строителство и озеленяване	

							ване	
Гр.Пловдив	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ „ПЕНЬО ПЕНЕВ”	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820403 Сухо строителство					
Гр.Пловдив	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ПОДЕМНА, СТРОИТЕЛНА И ТРАНСПОРТНА ТЕХНИКА	5250202 Пътностроителна техника						
	ОБЛАСТ РАЗГРАД							
Гр.Разград	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ТРАНСПОРТ И СТРОИТЕЛСТВО „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ”	5250201 Автотранспортна техника	5250501 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5820101 Строителство и архитектура				
	ОБЛАСТ РУСЕ							
Гр.Русе	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „ПЕНЬО ПЕНЕВ”	2140106 Интериорен дизайн	4810201 Системно програмиране	4820301 Текстообработване	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	6220301 Озеленяване и цветарство	
	ОБЛАСТ СИЛИСТРА							
Гр.Силистра	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО „ПЕНЬО ПЕНЕВ”	5820101 Строителство и архитектура	5820303 Армировка и бетон					
	ОБЛАСТ СЛИВЕН							
Гр.Сливен	СЛИВЕНСКА ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ „АРХ.ГЕОРГИ КОЗАРОВ”	2140106 Интериорен дизайн	3410301 Недвижими имоти	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820403 Сухо строителство		
	ОБЛАСТ СМОЛЯН							
Гр.Смолян	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО „НИКОЛА ВАПЦАРОВ”	5820101 Строителство и архитектура	5820104 Транспортно строителство					
	ОБЛАСТ СОФИЯ-ГРАД							
Гр.София	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ПОДЕМНА, СТРОИТЕЛНА И ТРАНСПОРТНА ТЕХНИКА	5250102 Пътностроителна техника	5250501 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5251201 Автобояджийство	5251202 Автотенекеджийство			

			ртни средства					
Гр.София	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО БИТОВА И ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТНА ТЕХНИКА И СТРОИТЕЛСТВО	5220108 Електрообзавеждане на подемна и асансьорна техника	5220109 Електрически инсталации	5220110 Електродомашинска техника	5220401 Топлоенергетика	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820801 Основни и довършителни работи	
Гр.София	СОФИЙСКА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „ХРИСТО БОТЕВ”	3410301 Недвижим и имоти	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство	5820104 Транспортно строителство	6220102 Парково строителство и озеленяване	
	ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА							
Гр.Казанлък	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки					
Гр.Стара Загора	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И ДЪРВООБРАБОТВАНЕ „ИНЖ.НЕДЪОРАНЧЕВ”	5430101 Мебелно производство	5430201 Производство на мебели	5820306 Вътрешни облицовки и настилки				
Гр.Стара Загора	ВЕЧЕРНО ПРОФЕСИОНАЛНО УЧИЛИЩЕ „ПОП МИНЧО КЪНЧЕВ” ПРИ ЗАТВОРА	5211001 Стругарство	5430201 Производство на мебели	5820403 Сухо строителство	5820801 Основни и довършителни работи			
Гр.Стара Загора	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ „ЛУБОР БАЙЕР”	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство	5820104 Транспортно строителство			
	ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ							
Гр.Търговище	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И СТРОИТЕЛСТВО	5220101 Електрически машини и апарати	5420401 Конструирание и технология на облекло от текстил	5820101 Строителство и архитектура				
	ОБЛАСТ ХАСКОВО							
Гр.Хасково	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ДЪРВООБРАБОТВАНЕ И СТРОИТЕЛСТВО „ЦАР ИВАН АСЕН II”	4810201 Системно програмиране	5430101 Мебелно производство	5820101 Строителство и архитектура	6220102 Парково строителство и озеленяване	6230101 Горско и ловно стопанство		
	ОБЛАСТ ШУМЕН							

Гр.Шумен	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО, АРХИТЕКТУРА И ГЕОДЕЗИЯ	5220109 Електрически инсталации	5430101 Мебелно производство	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820403 Сухо строителство	5820801 Основни и довършителни работи	
ОБЛАСТ ЯМБОЛ								
Гр.Ямбол	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ „КОЛЪО ФИЧЕТО”	5220210 Електрически инсталации	5810101 Геодезия	5820101 Строителство и архитектура	5820306 Вътрешни облицовки и настилки			
Гр.Ямбол	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ПОДЕМНА, СТРОИТЕЛНА И ТРАНСПОРТНА ТЕХНИКА „Н.Й.ВАПЦАРОВ”	5220207 Електрообзавеждане на транспортна техника	5250102 Пътно-строителна техника	5250202 Пътностроителна техника	5250601 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства			

Източник: MOMH

ТАБЛИЦА 29 Специалности в сектор „Строителство”, предлагани във Висшите училища в отделните региони на България

Населено място	Име на университета	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността
	5.7. АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ					
Гр.София	УНИВЕРСИТЕТ ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ	Урбанизъм	Устройство и управление на земи и имоти	Строителство на сгради и съоръжения	Транспортно строителство	Водоснабдяване и канализация
		Хидротехническо строителство	Хидромелиоративно строителство	Геодезия	Конструктивно инженерство	Реконструкция и модернизация на сгради и съоръжения
		Изследване на строителни конструкции	Водоснабдяване и канализация-пречистване на води	Водоснабдяване и канализация-мрежи и съоръжения	Управление на водните ресурси	Геотехническо инженерство
		Газоснабдяване	Пътно строителство	Железопътно строителство	Архитектура	

Гр.София	ВИСШЕ СТРОИТЕЛНО УЧИЛИЩЕ „ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ”	Строителство на сгради и съоръжения	Саниране и дизайн на сгради	Строителни конструкции	Управление на инвестиционни проекти	Технология на строителното производство
		Опазване на архитектурното наследство				
Гр.София	ВИСШЕ ТРАНСПОРТНО УЧИЛИЩЕ „ТОДОР КАБЛЕШКОВ”	Транспортно строителство				
Гр.Варна	ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”	Архитектура				
Гр.София	МИННО-ГЕОЛОЖКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ”	Маркшайдерство и геодезия	Хидрогеология и инженерна геология	Подземно строителство	Техника и технология на взривните работи-производство на взривни материали	Геотехника
Гр.София	ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ”	Геодезия	Геоматика			
Гр.София	АКАДЕМИЯ НА МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ	Пожарна и аварийна безопасност	Кризисен мениджмънт	Безопасност на труда	Управление на безопасността на труда	

Източник:МОМН

ТАБЛИЦА 30 Специалности в сектор „Строителство”, предлагани в централните за професионална подготовка в отделните региони на България

Населено място	Наименование на центъра за професионална подготовка	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността	Код и име на специалността
	СОФИЯ-ГРАД								
Гр.София	ЦПО към „ГЛАВБОЛГАРСТРОЙ” АД	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820308 Мозайки	5820309 Бояджийски работи
		5820310 Строители	5820311 Строители	5820312 Покриви	5820401 Стоман	5820402 Метални	5820403 Сухо	5820404 Дограма	5820501 Вътрешни

		лно дървод елство	но тенекедж ийство		обетон и конструи	конструк ции	строите лство	и стъклопоставяне	ВиК мрежи
		5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строител на пътища, магистрали и съоръжения към тях	5820701 Пещостроителство	5220210 Електрически инсталации	5220501 Отоплителни инсталации	5210901 Заваряване	5820801 Основни и довършителни работи	5210413 Машини и съоръжения за производство на строителни материали
		5220404 Топлина техника	5220406 Газова техника	5220407 Климатична и вентилационна техника	5220601 Огнярство	5250102 Пътностроителна техника	5250202 Пътностроителна техника	5250601 Подемно-транспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5430501 Дърводелство
		5820101 Строителство и архитектура	5810101 Геодезия	6220102 Парково строителство и озеленяване					
Гр.София	ЦПО към ВСУ „Л.КАРАВЕЛОВ”	5220210 Електрически инсталации	5220404 Топлинна техника	5220407 Климатична и вентилационна техника	5250601 Подемно-транспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5250602 Подемно-транспортна техника с електроздвижване	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство	5820104 Транспортно строителство
		5820301 Помощник в строителството	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820308 Мозайки
		5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции	5820403 Сухо строителство	5820404 Дограма и стъклопоставяне
		5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строител на пътища, магистрали и	6220202 Парково строителство и озеленяване				

				съоръжения към тях					
Гр.София	ЦПО към „МОНТАЖИ” ЕАД	5210901 Заваряване	5220207 Електрообзавеждане на транспортна техника	5220209 Електрообзавеждане на подемна и асансьорна техника	5220210 Електрически инсталации	5220211 Електродомакинска техника	5220404 Топлинна техника	5220406 Газова техника	5220601 Огнярство
		5250201 Автотранспортна техника	5250202 Пътностроителна техника	5250601 Подемно-транспортна техника, монтира на на пътни транспортни средства	5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвигване	5820402 Метални конструкции	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистрали и съоръжения към тях
		5820701 Пещостроителство							
Гр.София	ЦПО към СТРОЙЕКСПЕРТ-СЕК ЕООД	5220210 Електрически инсталации	5220406 Газова техника	5220407 Климатична и вентилационна техника	5220601 Огнярство	5250601 Подемно-транспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвигване	5820101 Строителство и архитектура	5810101 Геодезия
		5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи	5820312 Покриви
		5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции	5820403 Сухо строителство	5820404 Дограми и стъклопоставяне	5820501 Вътрешни и ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистрали и съоръжения към тях	5820801 Основни и довършителни работи
		5820901 Пътища, магистрали и съоръжения към тях							

Гр.София	ЦПО ВИАНА ООД	5820301 Помощник в строителството	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820308 Мозайки
		5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции	5820403 Сухо строителство	5820404 Дограма и стъклопоставяне
		5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистрали и съоръжения към тях	5220210 Електрически инсталации	5220401 Топлоенергетика	5220404 Топлинна техника	5220407 Климатична и вентилационна техника	5210901 Заваряване
		5820101 Строителство и архитектура	5820405 Изолации в строителството						
Гр.София	ЦПО към „ЛОТ-КОНСУЛТ” ЕООД	5220210 Електрически инсталации	5250601 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5250602 Подемнотранспортна техника с електрозадвижване	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки
		5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции	5820403 Сухо строителство
		5820404 Дограма и стъклопоставяне	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистрали и съоръжения към тях	5820801 Основни и довършителни работи			
Гр.София	ЦПО към „КОНТРОЛНО-ЗАВАРЪЧНИ УСТРОЙСТВА” АД	5210901 Заваряване	5220210 Електрически инсталации	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки

		5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строител но дърводел ство	5820311 Строител но тенекедж ийство	5820312 Покрив и	5820401 Стоманоб етонни конструк ции	582040 2 Металн и констру кции	5820403 Сухо строителс тво	5820404 Дограма и стъклопост авяне
		5820501 Вътреш ни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строител на пътища, магистра ли и съоръже ния към тях	5820801 Основн и и довърш ителни работи	5820901 Пътища, магистра ли и съоръже ния			
Гр.София	ЦПО към „ЕСКАРГО-2002” ЕООД	5210901 Заваряв ане	5250602 Подемно - транспор тна техника с електроз адвижван е	5820304 Зидария	5820305 Мазилк и и шпаклов вки	5820402 Метални конструк ции	582040 3 Сухо строите лство	5820404 Дограма и стъклопо ставяне	8510101 Екология и опазване на околната среда
Гр.София	СТРОИТЕЛЕН КВАЛИФИКАЦИ ОНЕН ЦЕНТЪР	5820301 Помощн ик в строите лството	5820302 Кофражи	5820303 Армиров ка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловк и	582030 6 Вътреш ни облицо вки и настилк и	5820307 Външни облицовк и и настилки	5820308 Мозайки
		5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строител дърводел ство	5820311 Строител но тенекедж ийство	5820312 Покрив и	5820401 Стоманоб етонни конструк ции	582040 2 Металн и констру кции	5820403 Сухо строителс тво	5820404 Дограма и стъклопост авяне
		5820501 Вътреш ни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строител на пътища, магистра ли и съоръже ния към тях	5820701 Пещост роителс тво	5220404 Топлинна техника	522040 7 Климат ична и вентила ционна техника	5250601 Подемно - транспор тна техника, монтиран а на пътни транспор тни средства	5250602 Подемно - транспор тна техника с електрозад вижване
		6220202 Парково строите лство и озеленя ване	5210901 Заварява не						
	ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД								
Гр.Благое вград	ЦПО към „РЕГИОНАЛНО ДРУЖЕСТВО „ЗНАНИЕ”	5220210 Електри чески инстала ции	5220406 Газова техника	5820101 Строител ство и архитект ура	5820302 Кофраж и	5820303 Армиров ка и бетон	582030 4 Зидари я	5820305 Мазилки и шпакловк и	5820306 Вътрешни облицовки и настилки

		5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	6220201 Цветарство	6220202 Парково строителство и озеленяване	
Гр.Гоце Делчев	ЦПО към „ДОМ НА НАУКАТА И ТЕХНИКАТА”	5210901 Заваряване	5220601 Огнярство	5250201 Автотранспортна техника	5250202 Пътностроителна техника	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки
		5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции
		5820403 Сухо строителство	5820404 Дограма и стъклопоставяне	5820501 Вътрешни и ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	6220301 Озеленяване и цветарство			
	ОБЛАСТ БУРГАС								
Гр.Бургас	ЦПО към ЕТ „СТИЛ – САРКИС АЛТЪНДЖИЯН”	5220201 Електрически машини и апарати	5220101 Електрически машини и апарати	5820302 Кофражи	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820309 Бояджийски работи	6220201 Цветарство
		6220202 Парково строителство и озеленяване							
Гр.Бургас	ЦПО към УЧЕБЕН ЦЕНТЪР „ЗОРНИЦА” ЕООД	5210901 Заваряване	5220201 Електрически машини и апарати	5220210 Електрически инсталации	5220502 Хладилни инсталации	5220504 Газови инсталации	5220601 Огнярство	5250202 Пътностроителна техника	5250601 Подемно- транспортна техника, монтирана на пътни транспортни и средства
		5250602 Подемно- транспортна техника с електро- задвижване	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820308 Мозайки
		5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистрала и	6220202 Парково строителство и озеленяване	5220209 Електрообзавеждане на подемна и асансьорна техника

							съоръжения към тях		
		5430501 Дървод елство	5820312 Покриви	5820801 Основни и довърши телни работи	5820401 Стоман обетонн и констру кции	5820402 Метални конструк ции	582040 3 Сухо строите лство	5820404 Дограма и стъклопо ставяне	
Гр.Бургас	ЦПО към „ПМУ” АД	5210901 Заваряв ане							
	ОБЛАСТ ВАРНА								
Гр.Варна	ЦПО към „МИНЕРВА АКСА”	5820101 Строите лство и архитек тура	5820302 Кофражи	5820303 Армиров ка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловк и	582030 6 Вътреш облицовк и и настилки и	5820307 Външни облицовк и и настилки	5820309 Бояджийск и работи
		5820403 Сухо строите лство	5820501 Вътрешн и ВиК мрежи	5820601 Строител на пътища, магистра ли и съоръже ния към тях	5210901 Заваряв ане	5220307 Климатич на и вентилац ионна техника	522040 7 Климат ична и вентила ционна техника	5220109 Електрич ески инсталац ии	5220210 Електричес ки инсталации
		5820103 Водно строите лство	5820104 Транспор тно строителс тво	5810101 Геодезия	5820310 Строите лно дървод елство	5820311 Строител но тенекедж ийство	582031 2 Покрив и	5820404 Дограма и стъклопо ставяне	5820502 Външни ВиК мрежи
		5820801 Основн и и довърш ителни работи	6220301 Озеленяв ане и цветарств о						
Гр.Варна	ЦПО към ЕТ „ВИКТОРИЯ- ПЕТРАНКА МИТРЕВА”	6220202 Парково строите лство и озеленя ване	5210901 Заварява не	5250202 Пътностр оителна техника	5820301 Помощн ик в строите лството	5820302 Кофражи	582030 3 Армиро вка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки
		5820306 Вътреш ни облицо вки и настилки и	5820307 Външни облицовк и и настилки	5820308 Мозайки	5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строител но дърводел ство	582031 1 Строите лно тенекедж ийств о	5820312 Покриви	5820401 Стоманобе тонни конструкци и
		5820402 Металн и констру кции	5820403 Сухо строителс тво	5820404 Дограма и стъклопо ставяне	5820501 Вътреш ни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	582060 1 Строите л на пътища, магистр али и съоръж	5250102 Пътно- строител на техника	5250601 Подемно- транспортн а техника, монтирана на пътни транспортн и средства

							ения към тях		
		5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвижване	5820101 Строителство и архитектура	5220207 Електрообзавеждане на транспортна техника	5220210 Електрически инсталации	5220211 Електродомакинска техника	5220404 Топлинна техника	5220405 Хладилна техника	5220406 Газова техника
		5220407 Климатична и вентилационна техника	5430202 Производство на врати и прозорци	5430905 Производство на врати и прозорци	5220601 Огнярство	5810101 Геодезия	5820901 Пътища, магистрали и съоръжения	6220102 Парково строителство и озеленяване	
	ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО								
Гр.Горна Оряховица	ЦПО към „МАТЕКО” АД	5210901 Заваряване	5220210 Електрически инсталации	5250202 Пътностроителна техника	5250601 Подемно-транспортна техника, монтаж на пътни транспортни средства	5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвижване	5820301 Помощник в строителството	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон
		5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820308 Мозайки	5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820401 Стоманобетонни конструкции
		5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи						
Гр.Велико Търново	ЦПО към РС на ТПК-Велико Търново	5250202 Пътностроителна техника	5220504 Газови инсталации	5220209 Електрообзавеждане на подемна и асансьорна техника	5220601 Огнярство	5820302 Кофражи	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки
		5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5210901 Заваряване	5250601 Подемно-транспортна техника, монтаж	5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвижване	

							ана на пътни транспо ртни средств а		
	ОБЛАСТ ВИДИН								
Гр.Видин	ЦПО към „АГЕНЦИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И БИЗНЕС ЦЕНТЪР”	5820302 Кофраж и	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпаклов ки	5820306 Вътреш ни облицо вки и настилки	5820307 Външни облицовк и и настилки			
	ОБЛАСТ ВРАЦА								
Гр.Враца	ЦПО към „ДОМ НА НАУКАТА И ТЕХНИКАТА”	5210901 Заваряв ане	5220201 Електрич ески машини и апарати	5220202 Електрич ески централи и подстанц ии	5220203 Електри чески мрежи	5220209 Електроо бзавежда не на подемна и асансьор на техника	522021 0 Електри чески инстала ции	5220401 Топлоене ргетика	5220405 Хладилна техника
		5220406 Газова техника	5220407 Климатич на и вентилац ионна техника	5220601 Огнярств о	5250201 Автомобил на спортна техника	5250202 Пътностр оителна техника	525060 1 Подемн о- транспо ртна техника , монтир ана на пътни транспо ртни средств а	5250602 - транспор тна техника с електроз движван е	5430202 Производс тво на врати и прозорци
		5820302 Кофраж и	5820303 Армиров ка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилк и и шпакло вки	5820306 Вътрешн и облицовк и и настилки	582030 7 Външни облицо вки и настилки	5820309 Бояджий ски работи	5820310 Строително дърводелст во
		5820311 Строите лно тенекед жийство	5820312 Покриви	5820401 Стомано бетонни конструк ции	5820402 Металн и конструк ции	5820403 Сухо строителс тво	582040 4 Дограм а и стъклоп оставян е		
Гр.Козлод уй	ЦПО към „ЕНЕМОНА” АД	5210301 Метало режещи машини	5210303 Машини и съоръже ния за заварява не	5220201 Електрич ески машини и апарати	5220202 Електри чески централ и и подстан ции	5220204 Електроо бзавежда не на производ ството	522021 0 Електри чески инстала ции	5220407 Климатич на и вентилац ионна техника	5230801 Автоматиз ирани системи
		5820302 Кофраж и	5820303 Армиров ка и	5820305 Мазилки и	5820306 Вътреш ни	5820307 Външни облицовк	582030 9 Бояджи	5820310 Строител но	5820311 Строително тенекеджи

			бетон	шпакловки	облицовки и настилки	и и настилки	йски работи	дърводелство	йство
		5820403 Сухо строителство	5820404 Дограма и стъклопоставяне	5820501 Вътрешни и ВК мрежи	5220212 Електроенергетика				
	ОБЛАСТ ДОБРИЧ								
Гр.Добрич	ЦПО към СНЦ „ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ”-Добрич	5210901 Заваряване	5220210 Електрически инсталации	5220309 Топлотехника	5220601 Огнярство	5250201 Автотранспортна техника	5250601 Подемнотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5250602 Подемнотранспортна техника с електрозадвижване	5820302 Ковражи
		5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство
		5820601 Строител на пътища, магистрали и съоръжения към тях							
	ОБЛАСТ КЮСТЕНДИЛ								
Гр.Дупница	ЦПО към СНЦ „ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ”-Дупница	5210901 Заваряване	5220601 Огнярство	5820302 Ковражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки
		5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820403 Сухо строителство			
	ОБЛАСТ ЛОВЕЧ								
Гр.Ловеч	ЦПО към СНЦ „ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-	5220201 Електрически машини	5220203 Електрически мрежи	5220204 Електрообзавеждане на производ	5220210 Електрически инсталации	5220406 Газова техника	5820302 Ковражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария

	ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ”- Ловеч	апарати		ството					
		5820305 Мазилк и и шпакло вки	5820306 Вътреш и облицовк и и настилки	5820307 Външни облицовк и и настилки	5820309 Бояджи йски работи	5820311 Строител но тенекедж ийство			
	ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК								
Гр.Пазарджик	ЦПО към „ТЕХНО-СТРОЙ КОМПЛЕКТ” ЕООД	5210901 Заваряв ане	5211101 Шлосерст во	5220601 Огнярств о	6220201 Цветарс тво	6220202 Парково строителс тво и озеленяв ане	525060 1 Подемн о- транспо ртна техника , монтир ана на пътни транспо ртни средств а	5250602 Подемно - транспор тна техника с електроз адвижван е	5820302 Кофражи
		5820303 Армиро вка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпаклов ки	5820306 Вътреш ни облицо вки и настилк и	5820307 Външни облицовк и и настилки	582030 9 Бояджи йски работи	5430202 Производ ство на врати и прозорци	5430905 Производс тво на врати и прозорци
		5820401 Стоман обетонн и констру кции	5820402 Метални конструк ции	5820403 Сухо строител ство	5820404 Дограм а и стъклоп оставяне	5820501 Вътрешн и ВиК мрежи	582050 2 Външни ВиК мрежи	5820601 Строител на пътища, магистра ли и съоръже ния към тях	
	ОБЛАСТ ПЛЕВЕН								
Гр.Плевен	БЪЛГАРО- ГЕРМАНСКИ ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛ НО ОБУЧЕНИЕ - ПЛЕВЕН	5210901 Заваряв ане	5220109 Електрич ески инсталац ии	5220210 Електрич ески инсталац ии	5430107 Произво дство на врати и прозорц и	5430111 Производ ство на строител ни изделия от дървесин а	543020 2 Произв одство на врати и прозор ци	5430905 Производ ство на врати и прозорци	5820101 Строителст во и архитектур а
		5820302 Кофраж и	5820303 Армиров ка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилк и и шпакло вки	5820306 Вътрешн и облицовк и и настилки	582030 7 Външни облицо вки и настилк и	5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строително дърводелст во
		5820311 Строите лно тенекедж ийство	5820312 Покриви	5820401 Стомано бетонни конструк ции	5820402 Металн и констру кции	5820403 Сухо строителс тво	582040 4 Дограм а и стъклоп	5820405 Изолати в строителс твото	5820501 Вътрешни ВиК мрежи

							оставяне		
		5820901 Пътища, магистр али и съоръж ения							
Гр.Плевен	ЦПО към „РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛ НА КВАЛИФИКАЦИ Я” ООД	5210303 Машин и и съоръж ения за заваряв ане	5220403 Хладилна и климатич на техника	5220601 Огнярств о	5250202 Пътност роителн а техника	5250601 Подемно - транспор тна техника, монтиран а на пътни транспор тни средства	525060 2 Подемн о- транспо ртна техника с електро задвиж ване	5430501 Дърводе лство	5820304 Зидария
		5820305 Мазилк и и шпакло вки	5820306 Вътрешн и облицовк и и настилки	5820307 Външни облицовк и и настилки	5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строител но дърводел ство	582031 1 Строите лно тенекед жийств о	5820501 Вътрешн и ВиК мрежи	6220202 Парково строителст во и озеленяван е
		5210901 Заваряв ане	5220201 Електрич ески машини и апарати	5220203 Електрич ески мрежи	5220204 Електро обзавежд ане на производ ството	5220209 Електроо бзавежда не на подемна и асансьор на техника	522021 0 Електри чески инстала ции	5220406 Газова техника	5820302 Кофражи
		5820303 Армиро вка и бетон	5820401 Стоманоб етонни конструк ции	5820402 Метални конструк ции	5820403 Сухо строите лство	5820502 Външни ВиК мрежи	582080 1 Основн и и довърш ителни работи		
	ОБЛАСТ ПЛОВДИВ								
Гр.Пловдив	ЦПО към „НТС- ИНЖЕНЕРИНГ” ЕООД	5210901 Заваряв ане	5220403 Хладилна и климатич на техника	5220601 Огнярств о	5430501 Дървод елство	6220202 Парково строителст во и озеленяв ане	582030 2 Кофраж и	5820501 Вътрешн и ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи
		5220210 Електри чески инстала ции	5220204 Електроо бзавежда не на производ ството	5220406 Газова техника	5220409 Топлоте хника	5820307 Външни облицовк и и настилки	582040 3 Сухо строите лство	5820404 Дограма и стъклопо ставяне	5820405 Изоляции в строителст вото
	ОБЛАСТ РАЗГРАД								
Гр.Разград	ЦПО към СНЦ „ДОМ НА НАУКАТА И ТЕХНИКАТА”	5210901 Заваряв ане	5220201 Електрич ески машини	5220203 Електрич ески мрежи	5220401 Топлоте хника	5220405 Хладилна техника	522040 6 Газова техника	5220407 Климатич на и вентилац	5220601 Огнярство

			и апарати					ионна техника	
		5250201 Автотранспортна техника	5250202 Пътностроителна техника	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки
		5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции	5820403 Сухо строителство	5820404 Дограма и стъклопоставяне
	ОБЛАСТ РУСЕ								
Гр.Русе	ЦПО към „ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО ТЕХНИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ”	5220209 Електрообзавеждане на подемна и асансьорна техника	5220210 Електрически инсталации	5220405 Хладилна техника	5220406 Газова техника	5220407 Климатична и вентилационна техника	5220601 Огнярство	5250201 Автотранспортна техника	5250202 Пътностроителна техника
		5250601 Подемно-транспортна техника, монтаж на пътни транспортни средства	5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвижване	5430202 Производство на врати и прозорци	5820303 Армировка и бетон	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820310 Строително дърводелство
		5820311 Строително тенекеджийство	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътица, магистрала и съоръжения към тях	5430901 Производство на фасониран материал	5430905 Производство на врати и прозорци	5820302 Кофражи	5820304 Зидария
		5820309 Бояджийски работи							
	ОБЛАСТ СМОЛЯН								
Гр.Смолян	ЦПО към ЕТ „ГЕОРГИ ДЕЛОВ”	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство
		5820311 Строително тенекеджийство	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5220210 Електрически инсталации	5220601 Огнярство	5250202 Пътностроителна техника	5210901 Заваряване	5820312 Покриви	5820403 Сухо строителство

		жийство		ии					
		5820404 Дограма и стъклопоставяне	5820601 Строителна пътища, магистрала и съоръжения към тях	5820801 Основни и довършителни работи	5820901 Пътища, магистрала и съоръжения				
	ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА								
Гр.Казанлък	ЦПО към „МАТЕВ СТРОЙ” ЕООД	5210901 Заваряване	5220210 Електрически инсталации	5250201 Автотранспортна техника	5250202 Пътностроителна техника	5250601 Подемно-транспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства	5250602 Подемно-транспортна техника с електрозадвижване	5820101 Строителство и архитектура	5820103 Водно строителство
		5820104 Транспортно строителство	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820309 Бояджийски работи
		5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820312 Покриви	5820401 Стоманобетонни конструкции	5820402 Метални конструкции	5820403 Сухо строителство	5820404 Дограма и стъклопоставяне	5820405 Изолации в строителството
		5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистрала и съоръжения към тях					
	ОБЛАСТ ТЪРГОВИЩЕ								
Гр.Търговище	ЦПО към „ПОЛЯНИЦА” ЕООД	5820301 Помощник в строителството	5820302 Кофражи	5820303 Армировка и бетон	5820304 Зидария	5820305 Мазилки и шпакловки	5820306 Вътрешни облицовки и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки	5820308 Мозайки
		5820309 Бояджийски работи	5820310 Строително дърводелство	5820311 Строително тенекеджийство	5820501 Вътрешни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820601 Строителна пътища, магистр	5220210 Електрически инсталации	6220202 Парково строителство и озеленяване

							али и Съоръж ения към тях		
		5210901 Заваряв ане							
	ОБЛАСТ ШУМЕН								
Гр.Шумен	ЦПО към „ДОМ НА НАУКАТА И ТЕХНИКАТА”	5210901 Заваряв ане	5220210 Електрич ески инсталац ии	5220405 Хладилна техника	5220406 Газова техника	5220407 Климатич на и вентилац ионна техника	522060 1 Огнярст во	5250201 Автотран спортна техника	5250202 Пътностро ителна техника
		5250601 Подемн о- транспо ртна техника, монтир ана на пътни транспо ртни средств а	5250602 Подемно - транспор тна техника с електроз адвижван е	5820302 Кофражи	5820303 Армиро вка и бетон	5820304 Зидария	582030 5 Мазилк и и шпакло вки	5820306 Вътрешн и облицовк и и настилки	5820307 Външни облицовки и настилки
		5820309 Бояджи йски работи	5820310 Строител но дърводел ство	5820311 Строител но тенекедж ийство	5820312 Покрив и	5820401 Стоманоб етонни конструк ции	582040 2 Металн и констру кции	5820403 Сухо строителс тво	5820404 Дограма и стъклопост авяне
		5820501 Вътреш ни ВиК мрежи	5820502 Външни ВиК мрежи	5820801 Основни и довърши телни работи	5820901 Пътища, магистр али и съоръж ения				

Източник: КСБ

8.2. ПРИЛОЖЕНИЕ 2 – ЛИЦЕНЗИРАНИ ЦЕНТРОВЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ В СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО”

ТАБЛИЦА 31 ЦПО, лицензирани към НАПОО по строителни професии и специалности и по области и населени места (към октомври 2011г.)

№	Лицензия №	СОФИЯ-ОБЛАСТ Обучаваща институция	Населено място
1	200512284	ЦПО към ЕТ "Георги Николов - Марка"	Самоков
2	200512267	ЦПО към ЕТ "Фамилия - Даниела Душкова"	Костинброд
3	200412214	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Стелит"	Костинброд
4	200211036	ЦПО към ЕТ "Иванка Ярловска"	Самоков
5	200812675	ЦПО към "ИВАИ" ЕООД, гр. Ботевград	Ботевград
6	201012856	ЦПО към „Кей консалтинг” ЕООД, гр. Самоков	Самоков
7	200812678	ЦПО към "КОМПЛЕКС КРЕДО" ЕООД, с.Трудовец, обл. София	Ботевград
8	200712464	ЦПО към Професионална гимназия по техника и мениджмънт "Христо Ботев", гр. Ботевград	Ботевград
9	200612340	ЦПО към "Чудотворец" ЕООД	Самоков
10	200612321	ЦПО към "СИВАНИ" ООД	Ихтиман
11	200312121	ЦПО към ЕТ "КИСС 707 - Иван Йорданов"	Ихтиман
12	200812587	ЦПО към "РИЛАПЛАСТ" АД, гр. Самоков	Самоков
№	Лицензия №	СОФИЯ-ГРАД Обучаваща институция	Населено място
13	201012847	ЦПО към "АВО КОНСУЛТ" ЕООД	София
14	200412190	ЦПО към Сдружение "Строителен квалификационен център", гр. София	София
15	200312074	ЦПО към Федерацията на научно-техническите съюзи	София
16	201012843	ЦПО към „СЪЮЗ НА ТРАНСПОРТНИТЕ СИНДИКАТИ В БЪЛГАРИЯ”	София
17	200912772	ЦПО към „СТС - ИНЖЕНЕРИНГ” ЕООД	София
18	200912823	ЦПО към „МАКС ИНОВЕЙШЪНС – МИ5” ООД	София
19	200312048	ЦПО към Българска стопанска камара	София
20	200312058	ЦПО към "Главболгарстрой" АД	София
21	200912778	ЦПО към „ХЕКС ИНТЕРНЕТЪНЪЛ” ООД	София
22	200812586	ЦПО към сдружение с нестопанска цел "СОЦИАЛЕН ФОРУМ", гр. София	София
23	200512250	ЦПО към "Възраждане 1" ООД	София
24	200912813	ЦПО към "МДО КОНСУЛТ", ООД	София
25	200312111	ЦПО към Сдружение "Национална мрежа за бизнес развитие"	София
26	200712511	ЦПО към Висше строително училище „Любен Каравелов”, гр. София	София
27	200412222	ЦПО към Сдружение "Евромодел"	София
28	200512265	ЦПО към "Фондация за социални инвестиции и ресурси", гр. София	София
29	200412207	ЦПО към "Агенция за регионално развитие и адаптация" ООД	София

30	201012868	ЦПО към "ПроФиКон В" ООД	София
31	201112897	ЦПО към Център за професионално обучение и продължаваща квалификация ЕЛИЯ, ООД	София
32	200612388	ЦПО към "ТИФАНИ - ВК" ЕООД	София
33	200612327	ЦПО към Сдружение "Асоциация Съвременни читалища"	София
34	200712532	ЦПО към "ДЕЛФИ ГРУП" ЕООД, гр. София	София
35	200912822	ЦПО към „ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ ЗОРА” ЕООД	София
36	200912819	ЦПО към Бизнес център "Информа интелект" ООД	София
37	200812671	ЦПО към "ФИТОГАРД 2003" ООД, гр. Долна баня	София
38	200612331	ЦПО към "НОВИ БЪЛГАРСКИ МЕЛНИЦИ 98" ООД	София
39	200412211	ЦПО към "Треинсофт" ЕООД	София
40	200612329	ЦПО към "Съксес-04" ЕООД	София
41	200912721	ЦПО към "РОСЕН - 85" ООД	София
42	200612398	ЦПО към "ГУСВ - Център за професионално обучение" ЕООД	София
43	200812600	ЦПО към ЧИТАЛИЩЕ "НОВ ПЪТ – НЕВО ДРОМ"	София
44	200712450	ЦПО към Сдружение "Алианс за регионални и граждански инициативи", гр. София	София
45	200412221	ЦПО към "Български държавни железници" ЕАД	София
46	200312097	ЦПО към ФЕДЕРАЦИЯ НА ДРУЖЕСТВАТА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ЗНАНИЯ	София
47	200712539	ЦПО към "ИНТЕРБИЗНЕС-РС" ЕООД, гр. София	София
48	200812732	ЦПО към Събирателно дружество "Теонилина – Иванова и сие", гр. София	София
49	200412150	ЦПО към Сдружение "Център за професионално обучение Професия 21 век"	София
50	200812598	ЦПО към "АрСи Профешънъл център" ЕООД	София
51	200812716	ЦПО към "АРГО ИМПЕКС" ООД	София
52	200312101	ЦПО към ЕТ "Интербизнес - Радка Стаменова"	София
53	200812699	ЦПО към НАЦИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ НА МАЛКИЯ И СРЕДЕН БИЗНЕС, гр. София	София
54	200312142	ЦПО към Фондация "Микрофонд - София"	София
55	200612318	ЦПО към "Феникс и Ко" ООД	София
56	200912738	ЦПО към "ВЕДАКОН" ЕООД	София
57	200812584	ЦПО към сдружение с нестопанска цел "СОЦИАЛЕН ЕКО ФОРУМ", гр. София	София
58	200712548	ЦПО към "Б.И.Г. Проджект" ООД, гр. София	София
59	200712544	ЦПО към "ДЕМЕТРА 27" ЕООД, гр. София	София
60	200912768	ЦПО към „Рувекс” АД - Заповед № 734/ 10.07.2009 г. на Председателя на НАПОО	София
61	200512300	ЦПО към "ХРИНА" ООД, гр. София	София
62	200712471	ЦПО към "Джи Би Пи – Дженерал Брокерс енд Партнерс" ООД, гр. София	София
63	200412156	ЦПО към Сдружение "Съюз за стопанска инициатива", гр. София	София
64	200312049	ЦПО към "Монтажи" ЕАД	София
65	200812674	ЦПО към "СТРОЙЕКСПЕРТ - СЕК" ЕООД, гр. София	София
66	200812763	ЦПО към "САФКО" ЕООД	София
67	200812681	ЦПО към "Европейски образователен и консултативен център" ООД, гр. София	София
68	200312053	ЦПО към ЦПО "Знание" ЕООД	София

69	200212033	ЦПО към "ЕЛБИ Плюс" ООД	София
70	200412189	ЦПО към Национален форум за професионално образование и обучение	София
71	200812736	ЦПО към "ИНСТИТУТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ" ЕООД	София
72	200312094	ЦПО към "Глоб Трейд" ЕООД	София
73	200812698	ЦПО към "РИС 2004" ООД, гр. София	София
74	200312145	ЦПО към Селскостопанска академия, гр. София	София
75	200512253	ЦПО към "Център за управление и професионално обучение" АД	София
76	201012875	ЦПО към БЛЪШ ЕООД	София
77	200912796	ЦПО към „Д.Г.С. – термосистеми“ ООД	София
78	200912750	ЦПО към "ПИТ КЪМПЪНИ" ООД	София
79	200512247	ЦПО към Сдружение "Еко ресурс 2001"	София
80	200812636	ЦПО към "Професионален Център БУЛГАРКОМ"	София
81	200712444	ЦПО към НАЦИОНАЛНА ЗАНАЯТЧИЙСКА КАМАРА, гр. София	София
82	200912798	ЦПО към СДРУЖЕНИЕ „ПАРТНЬОРИ-КС" ООД	София
83	200812647	ЦПО към "СОФИЯ АУТО БГ" ЕАД	София
84	201012880	ЦПО към „Триас" АД	София
85	200512239	ЦПО към "Център за професионално обучение Виана" ООД	София
86	200812599	ЦПО към "Промишлено строителство - Холдинг" ЕАД	София
87	200412154	ЦПО към "Любекс" ЕООД	София
88	200712513	ЦПО към "Образователен център Британика" ООД, гр. София	София
89	200612388	ЦПО към "ТИФАНИ-ВК" ЕООД, гр. София	София
90	200111010	ЦПО към Национална компания "ЖИ"	София
91	200712416	ЦПО към "Консулта 21" ООД, гр. София	София
92	200812597	ЦПО към "ЛОТ - КОНСУЛТ" ЕООД	София
93	201012833	ЦПО към „ХЕБА ЦЕНТЪР" ООД	София
94	200212029	ЦПО към Институт по индустриални отношения и мениджмънт "ОКОМ"	София
95	200312139	ЦПО към Национална асоциация за икономическа и социална интеграция	София
96	200812694	ЦПО към "ИНТЕГРАЛ – 08" ЕООД, гр. София	София
97	200812564	ЦПО към "БЕРЕТА ТРЕЙДИНГ" ООД, гр. София	София
98	200412196	ЦПО към Сдружение "Асоциация за социални технологии"	София
99	200412185	ЦПО към "Контролно- заваръчни устройства /КЗУ/" АД	София
100	200712414	ЦПО към "АДИГ ГРУП" ООД, гр. София	София
101	200612419	ЦПО към "ЕВРОТЕХ-В.Н." ООД, гр. София	София
102	200812726	ЦПО към Сдружение "БЪДЕЩЕ В ЕВРОПА"	София
103	200912810	ЦПО към „ЕСКАРГО -2002" ЕООД	София
104	200912803	ЦПО към Държавно Предприятие "Фонд Затворно Дело"	София
105	200612379	ЦПО към ГЕБ ПРОДЖЕКТС ЕООД	София
106	200211024	ЦПО към Централен кооперативен съюз	София
107	200712449	ЦПО към "ИНФОГРУП БГ" ООД, гр. София	София
108	200812561	ЦПО към "БАУМИТ - БЪЛГАРИЯ" ЕООД, гр. Елин Пелин	София
109	200312117	ЦПО към Сдружение "Асоциация на индустриалния капитал в България"	София
110	200512281	ЦПО към "ПРОФИТА" ООД	София
111	200512288	ЦПО към Образователен бизнес център "Хермес" ЕООД	София
112	200512299	ЦПО към ЕТ "НАСИ - Люба Якимова"	София

113	200412197	ЦПО към "Център за регионално развитие" ООД	София
114	200912788	ЦПО към "АИКБ Консулт" ЕООД	София
115	200712428	ЦПО към ЕТ "Рапакс - Лилия Тодорова", гр. София	София
№	Лицензия №	област БЛАГОЕВГРАД <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200812667	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "РЕГИОНАЛНО ДРУЖЕСТВО "ЗНАНИЕ", гр. Благоевград	Благоевград
2	200312109	ЦПО към "АВС-Е" ЕООД	Благоевград
3	200312106	ЦПО към ЕТ "Роза Славова-Спектър"	Сандански
4	200512277	ЦПО към ЕТ "Янка Бельова-Начало"	Благоевград
5	200612418	ЦПО към "ЕВРОЦЕНТЪР ОБУЧЕНИЕ И ПАРТНЬОРСТВО 21 ВЕК" ЕООД, гр. Разлог	Разлог
6	200912812	ЦПО към „ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ ПРОГРЕС - 2009“ ООД	Благоевград
7	200612371	ЦПО към ВАНС ЕООД	Благоевград
8	200812717	ЦПО към СНЦ "Бизнес Инкубатор-Гоце Делчев/ Център за подпомагане на предприемачеството"	Гоце Делчев
9	200712543	ЦПО към СД "КАМЕЛИТА – ПЖ – ЖИЛКОВ, ПЕТРОВ, ПЕТРОВ", гр. Сандански	Сандански
10	200712563	ЦПО към "Дани 91" ООД, гр. Сандански	Сандански
11	200812727	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Териториална организация на научно-техническите съюзи"	Благоевград
12	200812660	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "ДОМ НА НАУКАТА И ТЕХНИКАТА", гр. Гоце Делчев	Гоце Делчев
№	Лицензия №	област БУРГАС <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200912765	ЦПО към "ДЕДАЛ" ЕООД, гр. Несебър	Бургас
2	200312129	ЦПО към "Национален образователен център" ООД	Бургас
3	200312125	ЦПО към ЕТ "СТИЛ - Саркис Алтънджиян"	Бургас
4	200712505	ЦПО към фондация "Кладара", гр. Бургас	Бургас
5	201112892	ЦПО към Бургаска търговско - промишлена палата	Бургас
6	200412219	ЦПО към ЕТ "ЮКОМИ – Ю. Тончева", гр. Бургас (ЧПК Васил Левски, гр. Бургас)	Бургас
7	200812588	ЦПО към Общинско предприятие "Социално обслужване", гр. Поморие	Поморие
8	200312098	ЦПО към Учебен център "Зорница"	Бургас
9	201112889	ЦПО към "ЕЛИТ АУТО 1" ЕООД	Бургас
10	200912786	ЦПО към "ВР - Пропъртис" ЕООД	Бургас
11	200412170	ЦПО към "Трансстрой - консулт" ЕООД	Бургас
12	200512283	ЦПО към ЕТ "ДАЯНА-Х-ЙОРДАНКА ИВАНОВА"	Бургас
13	200812714	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Бизнес център Бургас"	Бургас
№	Лицензия №	област ВАРНА <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200211102	ЦПО към "Териториален център за квалификация и преквалификация" ООД	Варна
2	200712540	ЦПО към "ДЖЕЙ-СИ ХОЛДИНГ" ООД, гр. Варна	Варна
3	200712463	ЦПО към "ДЕИЗА КОНСУЛТ" ЕООД, гр. Варна	Варна
4	200712556	ЦПО към "Светман" ООД, гр. Варна	Варна
5	201112910	ЦПО към "ВИКТОРИЯ-ПМ" ЕООД	Варна

6	200712507	ЦПО към „ВОЛАН ТРАНС“ ЕООД, гр. Варна	Варна
7	200812739	ЦПО към „Планет - 2“ ЕООД	Варна
8	200912747	ЦПО към „ДИЙОМА“ ЕООД	Варна
9	200712516	ЦПО към „е-Академия“ ЕООД („БИ ЕМ СИ ГРУП“ ООД), гр. Варна	Варна
10	200912744	ЦПО към „ВОЛАН“ ЕООД	Аксаково
11	200512241	ЦПО към „Екселиа“ ЕООД	Варна
12	200812593	ЦПО към „ЗЛАТАНИ“ ЕООД, гр. Варна	Варна
13	200812702	ЦПО към „ТОП БИЛД“ ООД	Варна
14	200612341	ЦПО към ЕТ „Електра - Петър Петров“	Аксаково
15	200211046	ЦПО към ЕТ „ПУЦ Виктория - Величка Христова“	Варна
16		ЦПО към КРЗ „Одесос“	Варна
17	200712523	ЦПО към „Курортно строителство“ ООД, гр. Варна	Варна
18	200712408	ЦПО към „Минерва АКСА“ ООД, гр. Варна	Варна
19	200812723	ЦПО към Фондация „МАТЕРИКА“	Варна
20		ЦПО към ЕТ „Виктория - Петранка Митрева“	Варна
21	200812565	ЦПО към „Тривиа Тур“ АД, гр. Варна	Варна
22	200712560	ЦПО към „Девня Цимент“ АД, гр. Девня	Варна
23	200912781	ЦПО към „Велес МТ“ ЕООД	Варна
24	200512251	ЦПО към „СТИК“ ЕООД	Варна
25	201012876	ЦПО към „ЮНИОН ИНДЪСТРИ“ АД, гр. Варна	Варна
<i>№</i>	<i>Лицензия №</i>	област ВЕЛИКО ТЪРНОВО <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200112013	ЦПО към „МАТЕКО“ АД	Горна Оряховица
2	200712562	ЦПО към Професионална гимназия по селско стопанство „Боруш“, с. Крушето, общ. Горна Оряховица	Горна Оряховица
3	200912801	ЦПО към Сдружение „Дружество за разпространение на знания Мисъл-Велико Търново“	Велико Търново
4	200912742	ЦПО към СНЦ „Бизнес център Свищов“	Свищов
5	200211052	ЦПО към РС на ТПК - Велико Търново	Велико Търново
6	200112013	ЦПО към „МАТЕКО“ АД	Горна Оряховица
7	200712562	ЦПО към Професионална гимназия по селско стопанство „Боруш“, с. Крушето, общ. Горна Оряховица	Горна Оряховица
8	200912801	ЦПО към Сдружение „Дружество за разпространение на знания Мисъл-Велико Търново“	Велико Търново
9	200912742	ЦПО към СНЦ „Бизнес център Свищов“	Свищов
10	200211052	ЦПО към РС на ТПК - Велико Търново	Велико Търново
<i>№</i>	<i>Лицензия №</i>	област ВИДИН <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200712492	ЦПО към „БРЕЙН ГРУП“, гр. Видин	Видин
2	200812594	ЦПО към „Училищно настоятелство към СОУ „Цар Симеон Велики“ - Видин“	Видин
3	200312137	ЦПО към Агенция за регионално развитие и бизнес център	Видин
4	200312169	ЦПО към ТПК „Боян Чонос“	Видин
5	Лицензия №	Обучаваща институция	Населено място

6	200712492	ЦПО към “БРЕЙН ГРУП”, гр. Видин	Видин
7	200812594	ЦПО към “Училищно настоятелство към СОУ “Цар Симеон Велики” - Видин”	Видин
8	200312137	ЦПО към Агенция за регионално развитие и бизнес център	Видин
9	200312169	ЦПО към ТПК "Боян Чонос"	Видин
№	Лицензия №	област ВРАЦА <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200812662	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел “Дом на науката и техниката”, гр. Враца	Враца
2	201012845	ЦПО към „Атоменергоремонт” ЕАД	Козлодуй
3	200312099	ЦПО към ЕТ "Квалитех - Вера Комитска"	Враца
4	200812665	ЦПО към ЕТ “Деметра – Мая Антова”, гр. Враца	Враца
5	200612411	ЦПО към ЕТ “МЕКСИКО – ПЕ – Петър Йорданов”, гр. Враца	Враца
6	200812618	ЦПО към “ЕНЕМОНА” АД, гр. Козлодуй	Козлодуй
7	200812673	ЦПО към Сдружение “БИЗНЕС ЦЕНТЪР БЯЛА СЛАТИНА”, гр. Бяла Слатина	Бяла Слатина
8	200812583	ЦПО към Фондация “ЕЙНДЖЪЛ”, гр. Враца	Враца
9	200812585	ЦПО към ФОНДАЦИЯ “РОМА-МЕЗДРА”, гр. Мездра	Враца
№	Лицензия №	област ГАБРОВО <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200812604	ЦПО към “ИНФОЦЕНТЪР” ЕООД	Габрово
2	200912760	ЦПО към “ПРЕСТИЖ 2007” ЕООД	Габрово
3	200912769	ЦПО към „МЕРКУРИЙ П И П” АД	Габрово
4	200812683	ЦПО към ЕТ “ОПИДА – Детелина Георгиева”, гр. Севлиево	Габрово
5	200812624	ЦПО към “ДЕСИТА” ЕООД, гр. Габрово	Габрово
6	200612335	ЦПО към Международен център за специална подготовка по охрана и сигурност "АЛФА - МЕТАЛ" ООД	Габрово
7	200312045	ЦПО към "Веда консулт" ЕООД	Габрово
№	Лицензия №	област ДОБРИЧ <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200612360	ЦПО към Просперити ООД	Добрич
2	200512305	ЦПО към Междуучилищен център за трудово-политехническо обучение	Каварна
3	200612351	ЦПО към Бизнес център - Добрич	Добрич
4	200312090	ЦПО към Частно училище по туризъм	Добрич
5	200712557	ЦПО към “АВТОШКОЛА ПАНТЕЛЕЕВ” ЕООД, гр. Добрич	Добрич
6		ЦПО към "Съдружие - ПУЦ" ООД	Добрич
7	200612393	ЦПО към “СЪДРУЖИЕ-ПУЦ” ООД, гр. Добрич	Добрич
8	200812595	ЦПО към “ХМ ТОМИ” АД - гр. Добрич	Добрич
9	200912776	ЦПО към СНЦ „Териториална Организация на Научно-техническите съюзи” - Заповед № 781/ 22.07.2009 г. на Председателя на НАПОО	Добрич
№	Лицензия №	област КЪРДЖАЛИ <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200912733	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел с дейност в частна полза “ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ - Кърджали”	Кърджали
2	200412198	ЦПО към ЕТ "Център за професионално обучение - Зорка Палагачева"	Ардино
3	200612415	ЦПО към “Европартнер” ЕООД, гр. Кърджали	Кърджали

№	Лицензия №	област КЮСТЕНДИЛ Обучаваща институция	Населено място
1	201112886	ЦПО към ЕТ "Васил Чивийски - КЛУБ - 90"	Кюстендил
2	200912775	ЦПО към "ПИ ЕМ Консултинг" ООД - Заповед № 782/ 22.07.2009 г. на Председателя на НАПОО	Кюстендил
3	200612400	ЦПО към "СПЕЦИАЛРЕМОНТ" ЕООД, гр. Дупница	Дупница
4	201112896	ЦПО към ЕТ "Росен Ангелов-Тандем"	Кюстендил
5	200312113	ЦПО към ЕТ "Григор Купандолски-Гришасмил"	Дупница
6	200612400	ЦПО към "Специалремонт" ЕООД	Кюстендил
7	200812731	ЦПО към Сдружение "Национална агенция за граждански и стопански инициативи" гр. Дупница	Дупница
8	200812649	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Териториална организация на научно-техническите съюзи – Дупница"	Дупница
9	200712541	ЦПО към "БОНИ РИЕ" ЕООД, гр. Дупница	Дупница
10	200812654	ЦПО към Сдружение "ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ", гр. Кюстендил	Кюстендил
11	200512296	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Национален институт за професионално образование и обучение"	Дупница
12	200812610	ЦПО към "ПЛАМ" ЕООД	Дупница
№	Лицензия №	област ЛОВЕЧ Обучаваща институция	Населено място
1	200812659	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Териториална организация на научно-техническите съюзи – Ловеч", гр. Ловеч	Ловеч
2	201112906	ЦПО към "ПРЕМА 2010" ООД	Ловеч
3	200312063	ЦПО към "Център за професионална квалификация" ЕООД	Ловеч
4	200712530	ЦПО към сдружение с нестопанска цел "ЕВРОПЕЙСКО РАЗВИТИЕ", гр. Тетевен	Тетевен
5	200712502	ЦПО към ЕТ "Према – Св. Марков – П. Марков", гр. Ловеч	Ловеч
6	200912770	ЦПО към „СДРУЖЕНИЕ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ЛОВЕЧ"	Ловеч
7	200812664	ЦПО към Сдружение "Знание", гр. Ловеч	Ловеч
№	Лицензия №	област МОНТАНА Обучаваща институция	Населено място
1	200312115	ЦПО към ЕТ "Рубиес транс снив - Валентин Стоянов"	Берковица
2	200412144	ЦПО към Професионална техническа гимназия "Юрий Гагарин"	Монтана
3	200312060	ЦПО към "ВИП КОНСУЛТ" ООД	Берковица
4	200612361	ЦПО към "Вест - 2005" ООД	Монтана
5	200312130	ЦПО към СД "Монте Авиор - Репкини и Сие"	Монтана
6	200412186	ЦПО към "Тивес" ООД	Монтана
7	200312059	ЦПО към ЕТ "Пламяк-96 - Калинка Жекова"	Берковица
8	200912743	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "АГЕНЦИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И БИЗНЕС ЦЕНТЪР 2000"	Монтана
9	200612355	ЦПО към "Регионален център за развитие и усъвършенстване на човешките ресурси" ЕООД	Лом
10	200912728	ЦПО към "ЖОРИ КЛУБ" ООД	Монтана
№	Лицензия №	област ПАЗАРДЖИК Обучаваща институция	Населено място
1	200312093	ЦПО към "ИКОМ" ЕООД	Пазарджик
2	200712423	ЦПО към "Техно-строй комплект" ЕООД, гр. Пазарджик	Пазарджик

3	200612338	ЦПО към ЕТ "Сашел - Пейчо Паунов"	Брацигово
4	201112887	ЦПО към „ШКОЛА 2” ЕООД, гр. Пазарджик	Пазарджик
5	200712426	ЦПО към Сдружение “Център за обучение и услуги”, гр. Пазарджик	Пазарджик
6	200812677	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел “БИЗНЕСЦЕНТЪР - ПЕЩЕРА”, гр. Пещера	Пещера
7	200812705	ЦПО към МЕЖДУНАРОДЕН ИНСТИТУТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И РЕГИОНАЛНО ПЛАНИРАНЕ” ЕООД	Велинград
8	200812657	ЦПО към СДРУЖЕНИЕ “ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО– ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ”, гр. Велинград	Велинград
9	200312134	ЦПО към ЕТ "Атика - Симеон Симеонов"	Пазарджик
10	200712454	ЦПО към “БИН 07” ООД, гр. Пазарджик	Пазарджик
№	Лицензия №	област ПЕРНИК <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200212043	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Авто - Престиж"	Перник
2	200312114	ЦПО към "Неодан" ЕООД	Рударци
3	200412163	ЦПО към Съюз на военноинвалидните кооперации в България	Перник
4	200812652	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел “Териториална организация на научно-техническите съюзи – Перник”	Перник
5	200312083	ЦПО към Регионален център за подпомагане на малки и средни предприятия	Перник
6	200812658	ЦПО към Сдружение “Регионално дружество Знание”, гр. Перник	Перник
№	Лицензия №	област ПЛЕВЕН <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200912829	ЦПО към „КОНОВ КОМЕРС” ООД	Плевен
2	200312133	ЦПО към "Регионален център за професионална квалификация" ООД	Плевен
3	200712487	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Научно технологичен съюз - Плевен"	Плевен
4	200812735	ЦПО към Сдружение “РЕГИОНАЛЕН БИЗНЕС ЦЕНТЪР ПЛЕВЕН”	Плевен
5	200512289	ЦПО към “ИКОМС” ЕООД	Плевен
6	200211018	ЦПО към Българо-германски център за професионално обучение Плевен	Плевен
7		ЦПО към "Заваръчно-монтажни услуги" ЕООД	Плевен
8	200812661	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел “Областна организация на научно-техническите съюзи”, гр. Плевен	Плевен
9	200612389	ЦПО към “ДЕКСИ КОНСУЛТ” ЕООД, гр. Плевен	Плевен
10	200712504	ЦПО към сдружение с нестопанска цел “ЦЕНТЪР ЗА ИНФОРМАЦИЯ И РАЗВИТИЕ НА ЕВРОИНТЕГРАЦИЯТА” (ЦИРЕ), гр. Плевен	Плевен
11	201012841	ЦПО към „ЛОГОС ИНВЕСТ БГ” ЕООД	Плевен
№	Лицензия №	област ПЛОВДИВ <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200312100	ЦПО към ТПК за квалификация и услуги "Феникс"	Пловдив
2	200312095	ЦПО към "НТС - Инженеринг" ЕООД	Пловдив
3	200312054	ЦПО към Междуучилищен център за трудово-политехническо обучение	Пловдив
4	201112894	ЦПО към "ИНВИКТУС" ЕООД	Пловдив
5	200712524	ЦПО към “Евро проджект консулт” ООД, гр. Пловдив	Пловдив
6	200712493	ЦПО към Община Пловдив, СОЦИАЛНО УЧЕБНО – ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАВЕДЕНИЕ “Св. Георги”, гр. Пловдив	Пловдив
7	200712421	ЦПО към “Център за енергийно саниране и реставрация на архитектурен паметник в Стария град - Пловдив”, гр. Пловдив	Пловдив
8	200412171	ЦПО към ЕТ "БОМА - 95 - Ж. Паничарска"	Пловдив

9	200612391	ЦПО към ЕТ “Перфект – Михаил Темелков”, гр. Пловдив	Пловдив
10	200812669	ЦПО към Сдружение “Дружество за наука и знание”, гр. Пловдив	Пловдив
11	200312087	ЦПО към "Бизнес линия Р" ЕООД	Карлово
12	200312056	ЦПО към Асоциация за обучение в транспорта	Пловдив
13	200412200	ЦПО към “ПРОТУР - 95” ООД	Пловдив
14	200812684	ЦПО към Сдружение “Знание”, гр. Карлово	Карлово
15	200412180	ЦПО към "Плутон-1" ЕООД	Пловдив
16	200912782	ЦПО към "Медикъл Трейд Консултинг" ООД	Пловдив
17	200912800	ЦПО към СДРУЖЕНИЕ „ЕВРОКВАЛИФИКАЦИЯ"	Пловдив
18	201112907	ЦПО към "ИПАН" ЕООД, ц. Костиево, обл. Пловдив	Пловдив
19	200912852	ЦПО към Сдружение с обществено полезна дейност „СИЛЕНА”	Пловдив
20	200512291	ЦПО към Национален инсталационен съюз	Пловдив
21	200712525	ЦПО към “БРАЙТ 2000” ООД, гр. Пловдив	Пловдив
22	200212021	ЦПО към "КРАС" ООД	Пловдив
23	200912737	ЦПО към Сдружение “ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ – КОЛЕЖ ПО ИКОНОМИКА И АДМИНИСТРАЦИЯ”	Пловдив
24	200812580	ЦПО към ЕТ “ДРАГАНОВА-31- Гана Драганова”, гр. Пловдив	Пловдив
<i>№</i>	<i>Лицензия №</i>	област РАЗГРАД <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200312064	ЦПО към ЕТ "Бети - ОРВА - Бедиха Неджибова"	Разград
2	200812663	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел “ДОМ НА НАУКАТА И ТЕХНИКАТА”, гр. Разград	Разград
3	200812651	ЦПО към Сдружение “Дружество за разпространение на знание”, гр. Разград	Разград
4	200312103	ЦПО към ЕТ "ПЕВИК Ваян - Виктория Георгиева"	Разград
5	200812718	ЦПО към СНЦ “Бизнесцентър – Исперих”	Исперих
6	200412204	ЦПО към ЕТ "Йорданка Георгиева - Дани"	Разград
<i>№</i>	<i>Лицензия №</i>	област РУСЕ <i>Обучаваща институция</i>	<i>Населено място</i>
1	200812653	ЦПО към Сдружение “Териториална организация на научно техническите специалисти”, гр. Русе	Русе
2	200512294	ЦПО към "Практик груп" ЕООД	Русе
3	200612314	ЦПО към "Бейском" ООД	Русе
4	200612349	ЦПО към СД "Русе - Експорт - Импорт - Константинов и Сие"	Русе
5	200512303	ЦПО към ЕТ "Пенка Ангелова - Пролет"	Русе
6	200912708	ЦПО към “ЕВРОДРАЙВ” ЕООД	Русе
7	200712484	ЦПО към “П.С.-ЕРО-ЕООД” ЕООД, гр. Русе	Русе
8	200812680	ЦПО към “Оргаким” АД, гр. Русе	Русе
9	200812687	ЦПО към “НОБО – ЕООД” ЕООД, гр. Русе	Русе
10	200712500	ЦПО към Фондация "РУСЕ ДНЕС", гр. Русе	Русе
11	200912719	ЦПО към „ШАМО” ЕООД, гр. Ветово	Ветово
12	201012828	ЦПО към „БУЛСТАРС” ЕООД	Русе
13	200612380	ЦПО към "РУЛАН" ООД	Русе
14	200612353	ЦПО към Сдружение "Иновационен регионален университет"	Русе
15	200612317	ЦПО към "Профешенъл център" ЕООД	Русе
16	200312042	ЦПО към "Дунав" АД	Русе
17	200912771	ЦПО към „ВАК” ООД, с. Николово, обл. Русе	Русе

№	Лицензия №	област СИЛИСТРА Обучаваща институция	Населено място
1	200912817	ЦПО към „ДК ГРУП БЪЛГАРИЯ” ООД	Силистра
2	200612381	ЦПО към "Диона" ЕООД	Тутракан
3	201012842	ЦПО към „СЕЗОНИ” ООД	Силистра
4	200712508	ЦПО към “ЛЪКИДРАЙВ” ЕООД, гр. Тутракан	Тутракан
5	200412237	ЦПО към ЕТ "СК Капитал - Милена Иванова"	Тутракан
6	200712534	ЦПО към Социално учебно – професионално заведение “Пеньо Пенев”, община Главиница	Силистра
№	Лицензия №	област СЛИВЕН Обучаваща институция	Населено място
1	200812713	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел “БИЗНЕСЦЕНТЪР/ БИЗНЕСИНКУБАТОР – НОВА ЗАГОРА”	Нова Загора
2	200712498	ЦПО към ЕТ "Денчев-Сливен-Иван Иванов"	Сливен
3	200412230	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел Клуб "Отворено общество"	Сливен
№	Лицензия №	област СМОЛЯН Обучаваща институция	Населено място
1	200312119	ЦПО към ЕТ "Георги Делов"	Смолян
2	200612339	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Център за професионално обучение, знание и прогрес"	Девин
№	Лицензия №	област СТАРА-ЗАГОРА Обучаваща институция	Населено място
1	200211038	ЦПО към ЕТ "Надежда - Султанка Дженева"	Стара Загора
2	200312127	ЦПО към "Регионален център за квалификация и преквалификация" ЕООД	Стара Загора
3	200712479	ЦПО към “ДБМ ТРЕЙД” ЕООД, гр. Стара Загора	Стара Загора
4	200812605	ЦПО към “ЦЕНТЪР ЗА ИЗПИТВАНЕ И ЕВРОПЕЙСКА СЕРТИФИКАЦИЯ” ЕООД	Стара Загора
5	200111008	ЦПО към Българо-германски център за професионално обучение Стара Загора	Стара Загора
6	200011014	ЦПО към "Професионалист - 99 - Гълъбово" АД	Гълъбово
7	200912806	ЦПО към "Надежда и Мариета Дженеви" ООД	Стара Загора
8	200812570	ЦПО към “БЕЧ” ЕООД, гр. Казанлък	Казанлък
9	200812596	ЦПО към “ИЗОБЛОК” ЕООД, гр. Казанлък	Казанлък
10	200312047	ЦПО към ЕТ "Андела - Анна Трифонова"	Казанлък
11	200211032	ЦПО към Консорциум "БРАЯН" ООД	Стара Загора
12	200312149	ЦПО към ЕТ "Иванка Мужикова - МИКС"	Казанлък
13	201012824	ЦПО към ФОНДАЦИЯ „ДЕТЕ И БЪДЕЩЕ"	Стара Загора
14	201012874	ЦПО към Матев - строй" ЕООД	Казанлък
15	200912711	ЦПО към “ДАНАИЛ ДИМИТРОВ И СИЕ” ООД	Стара Загора
№	Лицензия №	област ТЪРГОВИЩЕ Обучаваща институция	Населено място
1	200812670	ЦПО към Сдружение “ТЕРИТОРИАЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ”, гр. Търговище	Търговище
2	200312120	ЦПО към ЕТ "Мерикал - 7 - Лиляна Кънчева"	Търговище
3	200512248	ЦПО към Сдружение "Алтернатива Попово-21 век"	Попово
4	200311044	ЦПО към "Професионален учебен център" ЕООД	Търговище
5	200712417	ЦПО към ЕТ “Симеон Симеонов”, гр. Попово	Попово

№	Лицензия №	Област ХАСКОВО Обучаваща институция	Населено място
6	200312073	ЦПО към "Поляница" АД	Търговище
1	200712486	ЦПО към Община Димитровград, гр. Димитровград	Димитровград
2	200812704	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "БИЗНЕС – ЦЕНТЪР – ХАРМАНЛИ"	Харманли
3	200312091	ЦПО към СД "КОМП - Добрева и съдружие"	Хасково
4	200312107	ЦПО към ЕТ "Диана Деспова – Диди"	Хасково
5	200712506	ЦПО към ПГМЕТ "Стойчо и Кица Марчеви", гр. Хасково	Хасково
№	Лицензия №	Област ШУМЕН Обучаваща институция	Населено място
1	200812710	ЦПО към СНЦ "Агробизнес център/ Бизнес инкубатор – Шумен"	Шумен
2	200812685	ЦПО към "БОНЕВ КОНСУЛТ" ЕООД, гр. Шумен	Шумен
3	200712517	ЦПО към сдружение "Европейска мечта", гр. Шумен	Шумен
4	200812672	ЦПО към СНЦ "Бизнес център – Нови Пазар", гр. Нови Пазар	Нови пазар
5	200812650	ЦПО към Сдружение "Дом на науката и техниката", гр. Шумен	Шумен
№	Лицензия №	Област ЯМБОЛ Обучаваща институция	Населено място
1	200712501	ЦПО към "Аполис А. А." ЕООД, гр. Ямбол	Ямбол
2	200812734	ЦПО към ЕТ "ИНА – 68 – ВЕНЕЛИН СТОЯНОВ"	Ямбол
3	200812576	ЦПО към СНЦ "ЯМБОЛСКА ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА", гр. Ямбол	Ямбол
4	200912777	ЦПО към Сдружение "СИНИ КАМЪНИ ЗА РАЗВИТИЕ", с. Гълъбинци, община Тунджа - Заповед № 785/ 22.07.2009 г. на Председателя на НАПОО	Ямбол
5	200412206	ЦПО към "Петър Йончев и синове" ЕООД	Ямбол
6	200812648	ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "Териториална организация на научно-техническите съюзи – Ямбол"	Ямбол

Източник: НАПОО, КСБ

8.3. ПРИЛОЖЕНИЕ 3 – ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ

Предлаганите изменения и допълнения в Закона за изменение и допълнение на Закона за устройство на територията могат да бъдат обобщени в следните направления:

На първо място се цели да се прецизират отделни текстове, свързани с предназначението на поземлените имоти, с основните правила за урегулиране на поземлените имоти, видовете застрояване и правилата и нормативите за разполагане на сградите и постройките.

В тази насока се предлагат следните по-важни изменения и допълнения:

1. В чл. 6 се създава разпоредба относно задължителното включване в състава на експертните съвети на представители на министерството на извънредните ситуации във връзка със Закона за защита при бедствия.

2. В чл. 7 и 8 се допълват и прецизират разпоредбите, относно основното предназначение на териториите, съответно конкретното предназначение на поземлените имоти.

3. Предложено е изменение на чл. 13, ал. 3, с което се прецизират разпоредбите, относно приемането на специфични правила и нормативи и тяхното одобряване заедно с устройствения план. Създадена е нова ал. 7, с която се цели синхронизиране на Закона за устройство на територията и Закона за защита при бедствия, относно планирането и прилагането на мерки за предотвратяване или намаляване на вредните последици от бедствия и улесняване на защитата и провеждането на спасителните операции при устройството на територията, строителството и експлоатацията на съоръженията и инфраструктурата.

4. С измененията в чл. 14 и 15 се прецизират разпоредбите, относно урегулирането на поземлените имоти и връзката между регулационните планове, прилагането им и отразяването в кадастъра.

5. В чл. 16 се предлага подобряване на разпоредбите, свързани с прилагането на първа регулация, относно реда и условията за прехвърляне в полза на общината на част от площта на поземлените имоти за изграждане на обекти на социалната и техническата инфраструктура и за озеленяване. В § 5 от Допълнителните разпоредби е предложено определение на понятието „социална инфраструктура”, с което се запълва празнота в нормативната уредба.

6. В чл. 24 и чл. 27 се правят допълнения и изменения, с които се прецизират разпоредби, относно някои параметри на застрояването:

- в чл. 24 - височините на сградите и случаите на застрояване на имоти с преобладаващ стръмен терен, отмяна на ал. 3, с която на практика се допуска промяна на характера на застрояване без да се изменя подробния устройствен план, в нарушение на основни устройствени принципи и правила;

- в чл. 27 се предлага промяна, свързана с геометрични особености при построяването на линиите на застрояване в зоната на кръстовищата, с оглед подобряването на видимостта и безопасността на движението.

7. Промените в чл. 31, 32 и 35 са наложени от противоречива административна и съдебна практика и с тях се прецизират разпоредбите, свързани с правилата и нормативите за разполагане на сградите на основното застрояване, относно:

- разстоянията до страничните регулационни линии за частта от сградата с дълбочина над 14м;

- разстоянията между сградите, съобразно по-благоприятната посока за ослънчаване и преобладаващия наклонен или равнинен терен;

- височината на сградите за обществено обслужване в централните на много големите, големите и средните градове, като в § 5 е дадено легално определение за категоризация на градовете, според броя на населението им.

8. В чл. 36 се предлага изменение, предизвикано от административната практика, свързано с разширяване на обхвата на териториите и зоните, в които министъра на регионалното развитие и благоустройството по предложение на съответния общински съвет да може да допуска отклонения от правилата и нормативите за застрояване.

9. В чл. 38 се предлагат изменения, свързани със забрана на промяната на предназначението на подземни и надземни паркинги и гаражи в съществуващи сгради, с оглед на изключително тежката ситуация на организацията на паркирането и движението в населените места, особено в големите градове.

10. В чл. 41, 42 и 48 се изменят или допълват разпоредби, свързани с допълващото застрояване – урежда се реда за допускане на застрояване с подземни постройки включително и по границите на имотите, когато същите не са предвидени с действащия подробен устройствен план, както и се прецизира разпоредбата за условията, при които може да се разреши изграждане на огради без съгласие на собственика на съседния имот.

11. В чл. 49 и чл. 53а се предлагат изменения, свързани със забрана на строителството, вкл. на временното строителство, в територии с наложена строителна забрана, както и с промяна в реда и условията за премахване на заварени строежи, които не са включени в режима на застрояване.

12. В чл. 56 са предложени изменения, с които се уточнява определението за преместваеми обекти.

13. В чл. 59 се допълват изискванията за разрешаване на строителство извън границите на урбанизираните територии.

14. В чл. 79 се предлагат изменения, с които по-категорично да се регламентира задължението за осигуряване на необходимите места за паркиране и гариране в границите на урегулираните поземлени имоти, като условие за разрешаване на строителство на нови сгради, предвид изключително тежката ситуация на организацията на паркирането и движението в населените места, особено в големите градове.

15. Измененията в чл. 90, 98, 98б са предизвикани от необходимостта от съобразяване на Закона за устройство на територията с настъпилите промени в действащото законодателство.

16. В чл. 103, ал. 6 се прави допълнение във връзка с преценяване на необходимостта от извършване на експертиза по Закона за защита при бедствия.

17. С промените в чл. 106, 107 и 112 се предлага допълване на съдържанието на общите и подробните устройствени планове с необходимостта от определяне на териториите с вероятно разпространение на бедствия и на необходимите мерки за предотвратяване или намаляване

на вредните последици от бедствия и улесняване на защитата и провеждането на спасителните операции, определени с наредбата по чл. 169, ал. 5.

18. В чл. 108, 109, 113 и 114 се предлагат изменения, свързани с усъвършенстване на разпоредбите, относно обхвата и съдържанието на подробните устройствени планове. С измененията в чл. 109 се цели да се ограничи изработването на подробни устройствени планове за един или група поземлени имоти извън границите на урбанизираните територии, за които няма общ устройствен план, като изчерпателно са посочени изключенията. С това предложение се цели да се активизират общинските администрации за възлагане на общи устройствени планове, като важно условие за осигуряване на устойчивото развитие на общините, а от друга страна с изключенията се цели да не се спрат важни инвестиционни инициативи до изработването на тези планове.

19. В чл. 115, 121, 127, 128, 131, 132 и 135 се предлагат изменения и допълнения, с които се подобряват разпоредбите, свързани с реда и условията за създаване, одобряване и обявяване на устройствените схеми и планове и на техните изменения.

20. В чл. 125 се създава нова ал. 7, относно съгласуване на заданието за изработване на устройствени планове с Министерството на извънредните ситуации за преценяване на необходимостта от извършване на експертиза по Закона за защита при бедствия.

21. Измененията в чл. 129 и 130 се налагат във връзка с пропуск в нормативната уредба, направен със Закона за изменение и допълнение на Закона за устройство на територията (обн., ДВ, бр. 17 от 2009г.) - за одобряване на подробен устройствен план за поземлени имоти извън границите на урбанизираните територии, както и за съобщаване на заповедите за одобряване на подробен устройствен план за два или три квартала за Столична община и за градовете с районно деление.

Втората насока на промяна е свързана с инвестиционното проектиране и разрешаването на строителството, като се предлагат следните по-важни изменения и допълнения:

1. Предложените изменения в чл. 137 са предизвикани от административната практика и целят по-точно категоризиране на строежите, в зависимост от техните характеристики, сложност и рискове при експлоатация.

2. В чл. 138 и чл. 139 се прецизират задълженията на възложителя при възлагането на инвестиционните проекти.

3. Отпадане на възможността за издаване на разрешение за строеж по идеен инвестиционен проект в чл. 142, ал. 2 - наложилата се административна практика в последните години показва, че тази възможност създава условия за извършване на незаконни строежи, като строителните и монтажните работи се извършват преди да са одобрени следващите фази на инвестиционния проект, по които може да се строи.

4. В чл. 144 се прецизира документацията, която е необходимо възложителя да представи, за да се издаде разрешението за строеж.

5. Отпадане на задължението за одобряване на инвестиционните проекти от страна на компетентните органи – главен архитект, областен управител или министъра на регионалното развитие и благоустройството, като остава обаче задължението те да съгласуват проектите, след като извършат проверка на съответствието им с предвижданията на подробния устройствен план и правилата и нормите за застрояване. Цялостната оценка на инвестиционния проект за съответствие със съществените изисквания към строежите и другите

нормативни изисквания за строежите от първа до пета категория ще се извършва от консултанта, като независима страна, различна от проектанта. С тези изменения се цели да се разграничат задълженията на административния орган, издаващ разрешението за строеж, и на консултанта. Очаква се тези изменения да създадат условия за по-ефективно упражняване на административния контрол в инвестиционното проектиране.

6. В чл. 142, ал. 5 се разширява обхвата и съдържанието на оценката за съответствие на инвестиционния проект.

7. В чл. 142, ал. 6 се разширява дейността на консултанта за извършване на оценка за съответствие на инвестиционни проекти за всички строежи от първа до пета категория вкл., съответно отпада задължението на експертните съвети, които досега извършваха оценка на инвестиционни проекти от трета до пета категория.

8. Разширяване на обхвата на заинтересуваните лица в чл. 149, ал. 2 при съобщаване на разрешението за строеж, с оглед възможността за защита на правата им, ако се допуснат нарушения на правилата и нормативите, определени с наредбата по чл. 13, ал. 1 и на други нормативни актове, които не са предмет и не са включени в обхвата и съдържанието на устройствения план и не е можело да бъдат проверени при съобщаването му.

9. Намаляване на срока за уведомяване по чл. 149, ал. 5 от 7 на 3 дни с оглед подобряване на специализирания административен контрол и ускоряване влизането в сила на разрешенията за строеж.

10. Прецизиране на разпоредбите на чл. 156, относно обхвата и сроковете на административния контрол върху съгласуваните инвестиционни проекти и издадените разрешения за строеж, както и на възможностите за отмяната им.

Третата насока е свързана с промени на някой разпоредби за етапа на строителството, въвеждането в експлоатация на завършените строежи, режимите и ограниченията на вещни права, като се предлагат следните по-важни изменения и допълнения:

1. В чл. 157 се допълва празнота в нормативната уредба, относно съставянето на протокол за откриване на строителна площадка и определяне на строителна линия и ниво при невявяване на служител от общинската администрация.

2. В чл. 160, ал. 1 към участниците в процеса на строителството се добавя „координаторът по безопасност и здраве”, съгласно промените в нормативната уредба за здравословни и безопасни условия на труд.

3. В чл. 162, 163, 163а, 164 и 168 се определя или допълва обхвата на отговорността и задълженията на проектанта, съответно на строителя, на координатора по безопасност и здраве и на консултанта.

4. В чл. 169 се предлагат изменения и допълнения, целящи по-добър синхрон между Закона за устройство на територията и Закона за защита при бедствия. Предлага се отмяна на ал. 5, във връзка с направеното предложение за създаване на ал. 7 в чл. 13.

5. В чл. 171 се регламентира необходимостта от застраховане на координатора по безопасност и здраве, като един от участниците в процеса на строителството.

6. В чл. 176а се предлага обвързване на техническия паспорт с енергийния паспорт, във връзка с промените в Закона за енергийната ефективност.

7. В чл. 177 по-ясно се разграничават реда и условията за въвеждане на строежите в експлоатация, в зависимост от тяхната категория.

8. В чл. 178 се прецизират разпоредбите, относно административния контрол при ползване на строежи, които не са въведени в експлоатация по установения ред.

9. В чл. 180 и 183 се допълват разпоредбите, свързани с учредяване и прехвърляне на право на строеж. В чл. 183 е предложено да се отмени съдържанието на новата ал. 4 (ДВ, бр. 17 от 2009 г.). Съгласието за строителство в съсобствен имот е необходимо, но не е достатъчно условие- за да се разреши строителство в съсобствен имот (нов строеж, пристрояване, надстройка) трябва да се учреди право на строеж (да е налице договор в нотариална форма с останалите собственици), както е общия ред по чл. 183, ал. 1, 2 и 3 от Закона за устройство на територията във връзка с чл. 63-67 от Закона за собствеността. Във връзка с това считаме, че изключения от общото правило са недопустими. Предложено е съдържанието на ал. 4 да се измени с текст, уреждащ вписването на договорите в имотния регистър по партидата на недвижимия имот, описан съгласно кадастъра.

10. В чл. 196 се усъвършенства нормативната уредба за незабавно изпълнение на заповеди за премахване на строежи, застрашени от самосрутване, с оглед предотвратяване на щети и защита на населението.

11. В чл. 198 се дава възможност на министъра на регионалното развитие и благоустройството да налага със заповед строителна забрана за селищните образувания с национално значение във връзка със създаване на общи и подробни устройствени планове или техни изменения, както и за извършване на проучвания за подземни мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура и за изграждането им.

12. В чл. 205, т. 4 е прецизиран обхваната на обектите, за изграждането на които могат да бъдат отчуждавани недвижими имоти, като разпоредбата е съобразена с предложеното с този законопроект определение за „социална инфраструктура” в § 5 от Допълнителните разпоредби.

13. В чл. 210 разпоредбата е съобразена с новия Гражданскопроцесуален кодекс, с оглед на ускоряване на процедурите за изплащане на сумите за обезщетяване.

Четвъртата насока е свързана с промяна в лицензионния режим за консултантите.

В приетата Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета на ЕО от 12 декември 2006 г. за услугите, предоставяни на територията на Общия пазар, са залегнали принципите за намаляване на разрешителните, лицензионните и регистрационни режими и за облекчаване на административните процедури. Във връзка с това са предложени изменения и допълнения в чл. 166 и чл. 167, като съществуващият до момента лицензионен режим, при който за извършване на дейностите за оценяване на съответствието на инвестиционните проекти и/или за строителен надзор се изискваше издаване на лиценз от министъра на регионалното развитие и благоустройството, се заменя с регистрационен – за тези дейности ще се издава удостоверение от началника на ДНСК и лицата ще се вписват в регистър. В преходните и заключителните разпоредби на законопроекта е предложено и изменение в Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност във връзка с отпадането на лицензионния режим.

Петата група промени са свързани с разпоредбите, относно административния контрол на индивидуалните административни актове по устройство на територията и административния контрол по устройство на територията и строителството, като са направени следните предложения:

1. В чл. 216 и чл. 217 са предложени изменения и допълнения, свързани с административния контрол на индивидуалните административни актове по устройство на територията, които не подлежат на пряко обжалване по съдебен ред.

2. В чл. 222, 223, 224, 224а, 225 и 226 се предлагат промени с цел ясно разграничаване на правомощията на общинските администрации и правомощията на органите на ДНСК и премахване на дублирането на функциите в административните производства по контрол на строителството, въведено с изменението на ЗУТ от декември 2005 г. Контролът на строежите от първа, втора и трета категория, които са по-сложни, отговорни и обществено значими, ще се осъществява от органите на Дирекцията за национален строителен контрол, а общинските администрации ще имат правомощия за цялостен контрол само и единствено за строежите от четвърта, пета и шеста категория. Като крайна цел се очаква постигане на по-голяма ефективност в контрола на строителството в полза на цялото общество, а не самоцелно прехвърляне на отговорности на една или друга структура на държавната и общинската администрация.

3. В чл. 232, 237 и 239 се предлагат промени, свързани с административно-наказателната отговорност.

Предложени са и следните изменения и допълнения:

1. В чл. 163а, чл. 229 и чл. 230, относно техническата и проектантската правоспособност на лицата, получили дипломи от акредитирано висше училище с квалификация „урбанист” или „ландшафтен архитект”.

2. В § 3 от Допълнителните разпоредби, относно таксите, които се събират за извършване на административни и технически услуги по Закона за устройство на територията, и възможността за разходване на част от тях за развитие на материалната база, за повишаване на квалификацията и за стимулиране на служителите в общинските администрации, областните администрации, Дирекцията за национален строителен контрол и Министерството на регионалното развитие и благоустройството, като част от превантивните мерки за борба с корупцията, за повишаване на мотивацията на администрацията и за подобряване на административното обслужване.

3. В § 5 са прецизирани някои легални определения и са дадени определения на нови понятия, които се ползват при прилагането на закона.

4. В Преходните и заключителните разпоредби са предложени изменения в други закони с цел синхронизиране на законодателството.

Предложения към ЗКСБ

Да се намалят изискванията за списъчен състав и НПП за първа и втора категория строежи за всички групи строежи (например: за първа категория да станат 30 човека, за втора 20 човека персонал).

Да се намали таксата за годишно потвърждаване в ЦПРСБ.

За трета група(строежи от енергийната инфраструктура) – да се даде тълкувание и да се разделят монтажа на съоръжения,полагане на кабели, за да се избегне изискване за по висока категория на малки обекти от енергийната инфраструктура.

Ясно да се дефинира участието на подизпълнители, на обекти за които нямат вписана необходимата по-висока категория.

Предложения към ЗОП

Да се конкретизира срока и стойността на гаранцията за добро изпълнение.

Да се дефинират ясни критерии за изискването на оборот от дейността (напр. три пъти от стойността на поръчката). Това е решено със чл. 50 т.3 от ЗОП ,но не е конкретизирано. Необходимо е да се допълни чл. 50 т. 3 със следния текст: Изпълненият обем от кандидата за предходната година да не бъде по- малък от два пъти обема на поръчката.

Да се премахнат от чл. 50 от ЗОП т. 1-1,2,3 и т. 2 ,като се заменят със следния текст: За доказване на икономическото и финансово състояние на кандидатите или участниците възложителят може да изисква от тях да представят заверено копие от регистрацията си в Централния професионален регистър на строителя.

Да се премахнат от чл. 51 от ЗОП т.1 – 1,2,3,4,7,8,9,10, като се заменят със единствена т. 1-1, която гласи: 1. Заверено копие от регистрацията си в Централния професионален регистър на строителя.

4. Към наредбата за възлагане на малки обществени поръчки

- чл.30 от Наредбата да се измени така: Освобождаването на гаранцията за изпълнение да става до 10 дни след подписване на акт обр. 15.

- Размерът на гаранцията за участие и изпълнение по чл. 26 т.1 – ал.1, 2 да се измени съответно на 0,5 и 2,5 на сто от стойността на поръчката.

Списък на таблиците и фигурите

таблица 1	Производни индикатори за сектор „Строителство“ в ЕС по страни-членки за 2010 г.....	10
фигура 1	Продукция на строителните предприятия в ЕС, млрд. EUR. Източник ФИЕС	12
таблица 3	БВП Източник: НСИ	14
таблица 4	Основни икономически показатели за сектор „Строителство“ Източник: НСИ, ФИЕС	14
таблица 5	Дейности в сектор "Строителство", съгласно код по КИД 2008 и съответствие със статистически класификатор по дейности на Европейската общност (НАСЕ) Източник: НСИ	15
фигура 2	Брой предприятия в строителството, по групи според броя на заетите за 2010 год. Изт.: НСИ .	16
фигура 5	Дял на БДС в сектор „Строителство“ към БДС общо за икономиката в %. Изт.: НСИ	18
таблица 7	Продукция на строителните и промишлените предприятия. Източник: НСИ	18
фигура 6	Продукция на строителните предприятия, 2000г. – 2011*г., млн.лв. Изт.: НСИ.....	19
фигура 7	Продукция на строителните предприятия, по видове дейности, млн.лв.....	19
фигура 8	Нетни приходи от продажби по вид строителство, млн.лв.	20
фигура 10	Заети лица в сектор „Строителство“, 2000г. – 2010г., хил.бр. Изт.: НСИ.....	21
фигура 11	Придобити ДМА в строителството, 2002 – 2010 г., млн.лв. Изт.: НСИ.....	21
таблица 8	Наети лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности 2000г. – 2010г. хил.бр. (среден списъчен брой) . Източник: НСИ	21
фигура 12	Ръст на производителността в някои страни от ЕС през 2011г. Изт. Евростат	22
фигура 13	ПЧИ в строителството, 2000 – 2010 г. млн.лв. Източник: БНБ.....	23
фигура 14	Сключени договори в сектор „Строителство“, 2000 – 2010 г. млн.лв.....	24
таблица 12	Водещи предприятия през 2010 г. в сектор „Строителство“ класация на КСБ	26
таблица 13	ТОП 20 по нетни приходи от продажби за 2008 – 2010 г. на строители, вписани в ЦПРС. Източник: ЦПРС, в.Капитал	27
таблица 14	Фирми и заети лица в периода 2008-2010 г. в сектор „Строителство“. Изт. НСИ	29
таблица 15	Възрастова структура на заетите в сектор „Строителство“, 2010 г. Изт. НСИ	29
фигура 15	Разпределение на заетите в сектор „Строителство“ по възраст, 2008 – 2010 г.	30
таблица 16	Промяна в заетостта по възрастови групи в сектор „Строителство“ (2008-2010 г.)	31
таблица 17	Квалификационна структура на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в сектор „Строителство“ през 2008 и 2009 г. по класовете на заеманите длъжности (НКПД-2006).....	32
таблица 18	Численост на техническия персонал и относителни дялове в %.....	32
таблица 19	Численост на наетите работници (изпълнителски персонал) и отн. дялове в %	33
таблица 20	Разпределение на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в сектор „Строителство“ по класове на заеманите длъжности по НКПД и подсектори по КИД-2008 (2008-2010 г.). Източник: НСИ	33
таблица 21	Разпределение на строителните фирми, регистрирани за извършване на дейности по групи и категории строежи към 21.11.2011г. Източник: КСБ.....	34
таблица 22	Образователна структура на персонала в сектор „Строителство“, 2008-2010г.....	35
фигура 16	Разпределение на заетите в строителството по райони за планиране, 2010 г.	35
фигура 17	Проведени курсове по специалности в сектор „Строителство“, 2010 г.	40
фигура 18	Проведени курсове по степен на ПК в сектор „Строителство“, 2010 г.	41
фигура 19	Обучени лица в сектор „Строителство“, 2010 г.....	41
фигура 20	Източници на финансиране на проведените курсове в сектор „Строителство“, 2010 г.	42
фигура 21	Разпределение на обучаващите организации в сектор „Строителство“ по райони за планиране, 2010г.	43
таблица 23	Относителни дялове на предприятията, в които през последните 12 месеца са проведени квалификационни курсове. Източник: КСБ.....	46

фигура 22	Ниво на подготовка на новопостъпващи работници в сектор „Строителство”.....	47
фигура 23	Оценки на строителните фирми за степента на съответствие между потребностите на предприятията от работна сила и качеството на обучението в отн. дялове.....	48
фигура 24	Наличие на контакти и сътрудничество между строителните фирми и средни и висши училища по строителство (отн. дялове в %)	49
таблица 24	Конкретни форми на сътрудничество на строителните фирми. Източник: КСБ.....	50
таблица 25	Поводи, по които гимназиите са искали съдействие от строителните фирми	51
фигура 25	Видове свидетелства, издавани от ЦПО (2005-2007г.)	52
таблица 26	Работодатели, включени в сектор F на НКИД, и изплатените им суми по програми и мерки за обучение и заетост по реда на ЗНЗ. Източник: НСИ, данни на КСБ	52
таблица 28	SWOT анализ на сектор „Строителство”	56
таблица 29	Специалности в сектор „Строителство”, предлагани в професионалните училища в отделните региони на България	66
таблица 30	Специалности в сектор „Строителство”, предлагани във Висшите училища в отделните региони на България.....	71
таблица 31	Специалности в сектор „Строителство”, предлагани в центровете за професионална подготовка в отделните региони на България	72
таблица 32	ЦПО, лицензирани към НАПОО по строителни професии и специалности и по области и населени места (към октомври 2011г.).....	87